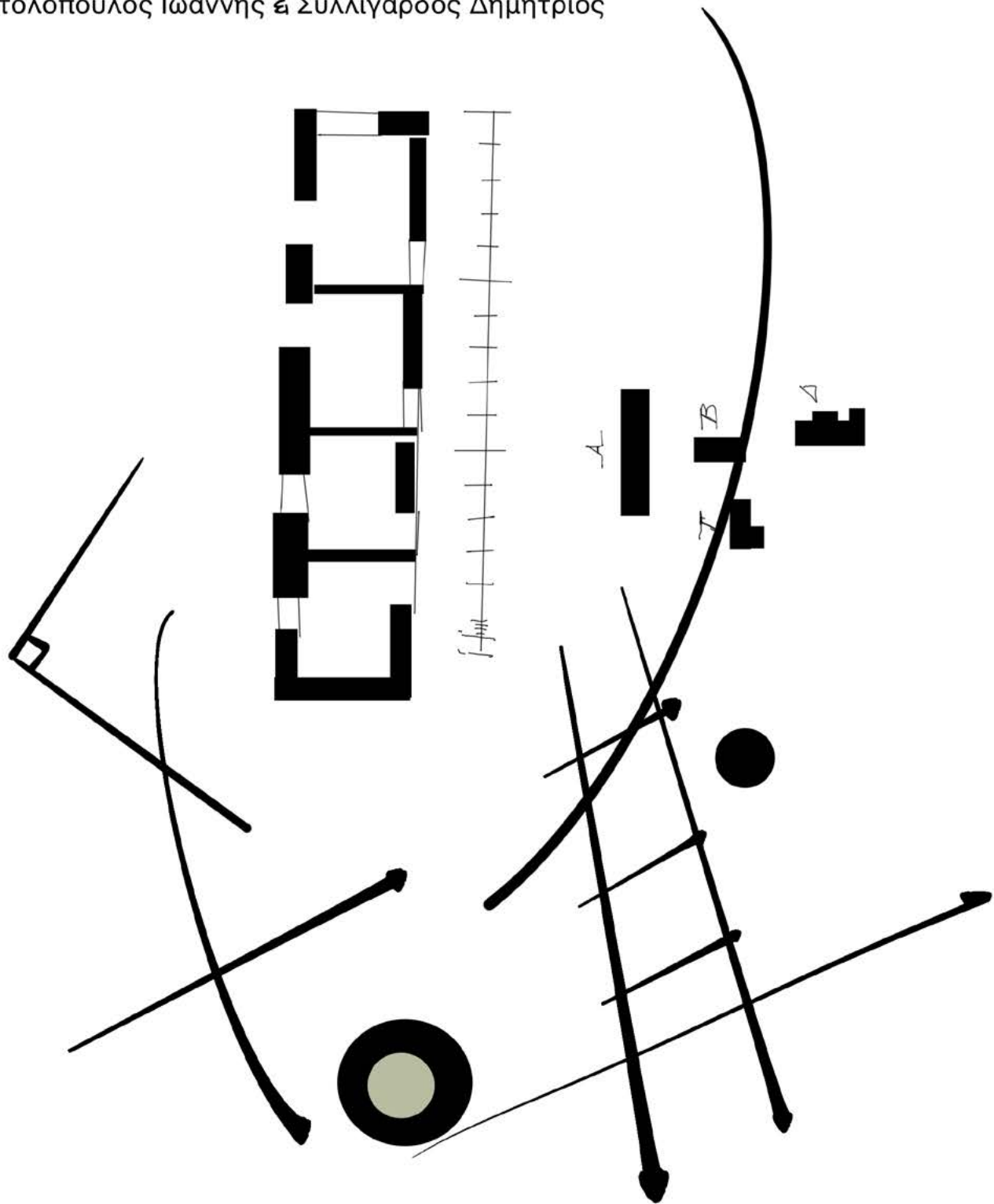

Πολυτεχνείο Κρήτης / Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Ακαδημαϊκό έτος 2024-25

Επιβλέπων Καθηγητής : Ασλανίδης Κλήμης

Αποστολόπουλος Ιωάννης & Συλλιγάρδος Δημήτριος

Στα ίχνη του λοιμοκαθαρτηρίου Δήλου
Επανακατοικώντας τη χερσόνησο «Λαζαρέτα» της Ρήνειας
με τη δημιουργία ενός κέντρου αρχαιολογικών ερευνών.

Περίληψη

Στην καρδιά των Κυκλάδων, δυτικά της Δήλου, στη Ρήνεια κατασκευάζεται το 1878 το Λοιμοκαθαρτήριο Δήλου, σε μια προσπάθεια περιορισμού της εξάπλωσης επιδημιών της εποχής. Μετά το τέλος της αρχαιότητας, η χερσόνησος όπου βρίσκονται σήμερα τα ερείπια του λοιμοκαθαρτηρίου θα αποτελέσει τμήμα του γενικότερου αγροτικού τοπίου του νησιού, με παρένθεση την περίοδο λειτουργίας του λοιμοκαθαρτηρίου. Τότε ένα τείχος θα λειτουργήσει ως όριο ανάμεσα στο αγροτικό τοπίο, τη λαϊκή παραδοσιακή κυκλαδίτικη αρχιτεκτονική και τη λόγια νεοκλασικίζουσα αρχιτεκτονική του 19ου αιώνα.

Το σχέδιο για την περιοχή περιλαμβάνει την διατήρηση της ιστορικής μνήμης και του αποτυπώματος στην χερσόνησο με την ανάδειξη του ιστορικού παλίμψηστου της περιοχής. Υπό αυτό το πρίσμα προτείνεται η αποκατάσταση του κτιριακού συνόλου του Λοιμοκαθαρτηρίου και η ενσωμάτωση της χερσονήσου στο αγροτικό τοπίο του νησιού, εισάγοντας σε αυτήν στοιχεία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής των κελιών, υλικά και τεχνικές που αναβιώνουν με μια σύγχρονη αρχιτεκτονική γραφή.

Το λειτουργικό πρόγραμμα περιλαμβάνει την στέγασση στα κτίρια του λοιμοκαθαρτηρίου, ενός Κέντρου Αρχαιολογικών Ερευνών, για την μελέτη των αρχαιοτήτων στην Ρήνεια, και την γειτονική Δήλο. Η έννοια του προσωρινού στο κατοικείν όπως αυτό εντοπίζεται τόσο στα κελιά του νησιού όσο και στην προσωρινή διαμονή των ταξιδευτών της εποχής αντικαθίσταται με την προσωρινή φιλοξενία των μελετητών σήμερα.

Ξεχωριστές ευχαριστίες στον κ. Κλήμη Ασλανίδη για την αμέριστη υποστήριξη στην εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

Ένα θερμό ευχαριστώ στην κ. Ζώζη Παπαδοπούλου, τον κ. Γιάννη Μητσούλη και την Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων για την παραχώρηση των αρχείων μελέτης και την συμπόρευση στις αναζητήσεις πάνω στην χερσόνησο της «καραντίνας».

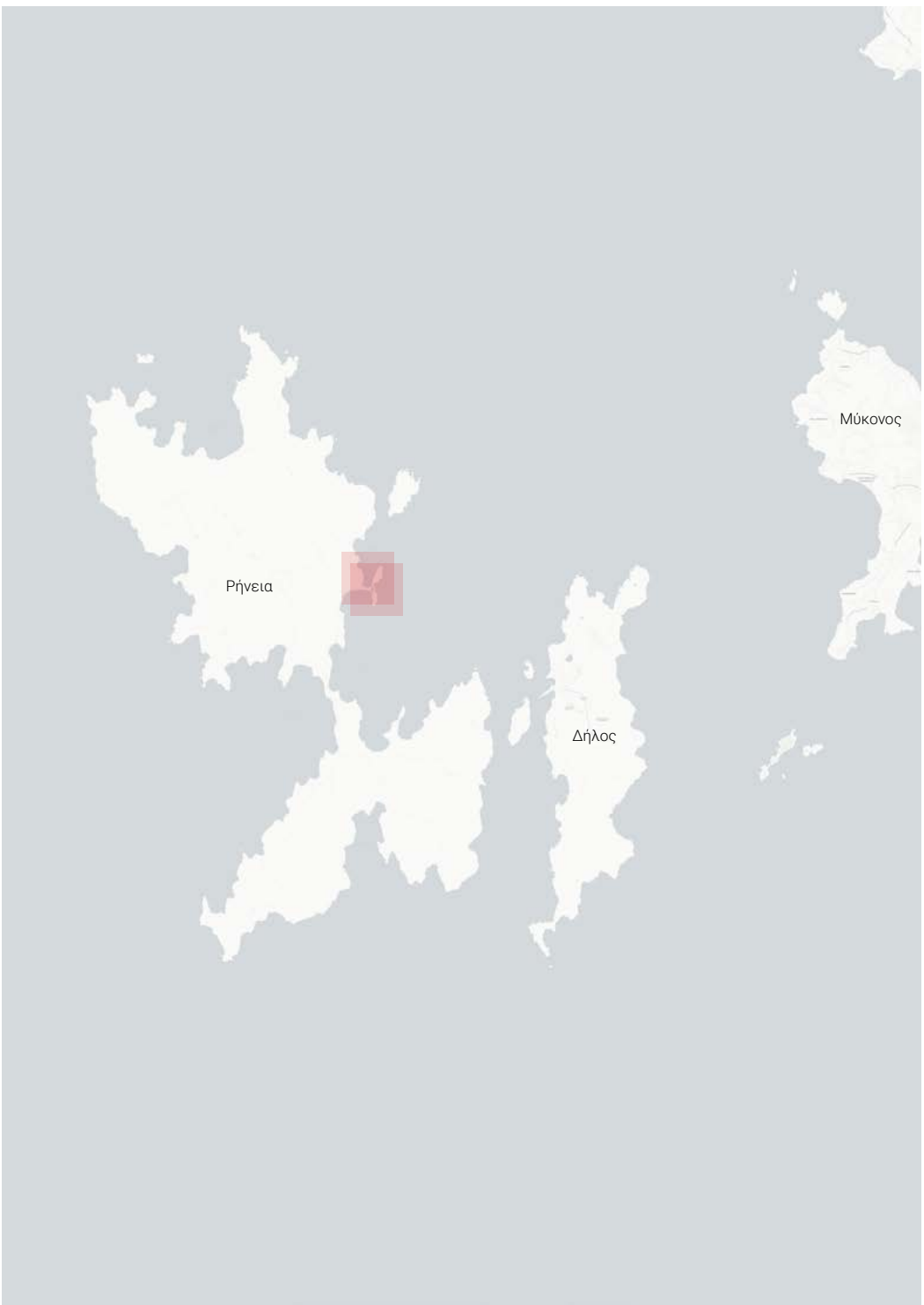
Η έρευνα πεδίου πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της συστηματικής έρευνας της ΕΦΑΚΥΚ στην Ρήνεια (the Rheneia Archaeological Project).

Η γεωγραφία της περιοχής

Η Ρήνεια είναι ακατοίκητο νησί των Κυκλάδων έκτασης περίπου 14 τ.χλμ. Βρίσκεται δυτικά της Δήλου και πλησίον της Μυκόνου. Το ανάγλυφο είναι τραχύ με μέγιστο υψόμετρο στα 136μ και η ακτογραμμή του ακανόνιστη σχηματίζοντας πολυάριθμους όρμους κόλπους και χερσονήσους.

Χάρτης με τις τοποθεσίες εντοπισμού των κελιών
Συνολικά εντοπίζονται περί τα 127 κτίσματα σε σύνολο 80 παρτίδων

Το χρονικό κατοίκησης στη Ρήνεια

Το ιστορικό αποτύπωμα της Ρήνειας θα γίνει εντονότερο τον 5ο αιώνα π.Χ. Το 430 π.Χ. ξεσπά ο λοιμός της Αθήνας με καταστροφικές συνέπειες για τους Αθηναίους. Οι τελευταίοι αποφασίζουν το 425 π.Χ. ως ένδειξη ευσέβειας προς τον θεό Απόλλωνα να εξαγνίσουν το νησί της Δήλου. Αυτό σήμαινε πως κανείς δεν επιτρεπόταν να πεθάνει στο νησί της Δήλου αλλά και πως τα λείψανα των νεκρών των Δηλίων έπρεπε να απομακρυνθούν από το νησί.

Έτσι το 426-425 π.Χ. οι Αθηναίοι ανοίγουν όλους τους τάφους των Δηλίων και αποφασίζουν να μεταφέρουν τα λείψανα στο πλησιέστερο νησί, στην Ρήνεια. Εκτοτε το νησί θα αποτελέσει την νεκρόπολη της Δήλου και υπό αυτήν κυρίως την ιδιότητα θα αναπτυχθεί ως δορυφόρος της πολυσήμα-ντης Δήλου εκείνης της εποχής. Σταδιακά τα ανατολικά παράλια της Ρή-νειας θα μετατραπούν σε μια απέραντη νεκρόπολη, με εξέχοντα μνημεία.

Η Ρήνεια μοιάζει να εγκαταλείπεται μετά την καταστροφή της Δήλου στον πόλεμο του Μιθριδάτη (88 π.Χ.) καθώς η ζωή στο νησί της Ρήνειας ήταν απόλυτα συνδεδεμένη με αυτή του νησιού της Δήλου. Το αποτύπωμα στην νήσο από τότε μέχρι και τον 19ο αιώνα είναι αμυδρό.

Με την άνηση του φιλελληνισμού στην Ευρώπη ήδη από τον 18ο αιώνα αναπτύσσεται ενδιαφέρον από τους Ευρωπαίους εξερευνητές και για την περίπτωση της Δήλου. Έτσι για ακόμα μια φορά, σε συνέχεια των ανασκα-φών στο νησί της Δήλου, το ενδιαφέρον στράφηκε και σε αυτό της Ρήνει-ας.

Το 1844 η Ρήνεια μαζί με τη Δήλο παραχωρήθηκαν στο Δήμο Μυκονίων προς γεωργική και κτηνοτροφική εκμετάλλευση. Υπάρχουν όμως πολλές μαρτυρίες για τον αγροτικό χαρακτήρα τους και την εκμετάλλευσή τους από τους Μυκονιάτες τουλάχιστον δύο αιώνες πριν. Οι «Μεγάλες Δήλες», η Ρήνεια είναι χωρισμένη σε ογδόντα «παρτίδες» και οι «Μικρές», η Δήλος, σε εννέα.

Αυτές οι παρτίδες, εκτάσεις γης παραχωρούνται σε κτηνοτρόφους και γε-ωργούς από την Μύκονο προς εκμετάλλευση τους. Φυσικά η διαχείριση αυτών των εκτάσεων γης, ειδικά σε ένα νησί του οποίου η σύνδεση δια-κόπτεται τακτικά λόγω καιρικών συνθηκών, σήμανε και την κατασκευή αγροικών, των «κελιών». Έτσι σε κάθε παρτίδα αντιστοιχεί τουλάχιστον ένα κελί για την εξυπηρέτηση των αναγκών των γεωργικών και κτηνοτρο-φικών εργασιών.

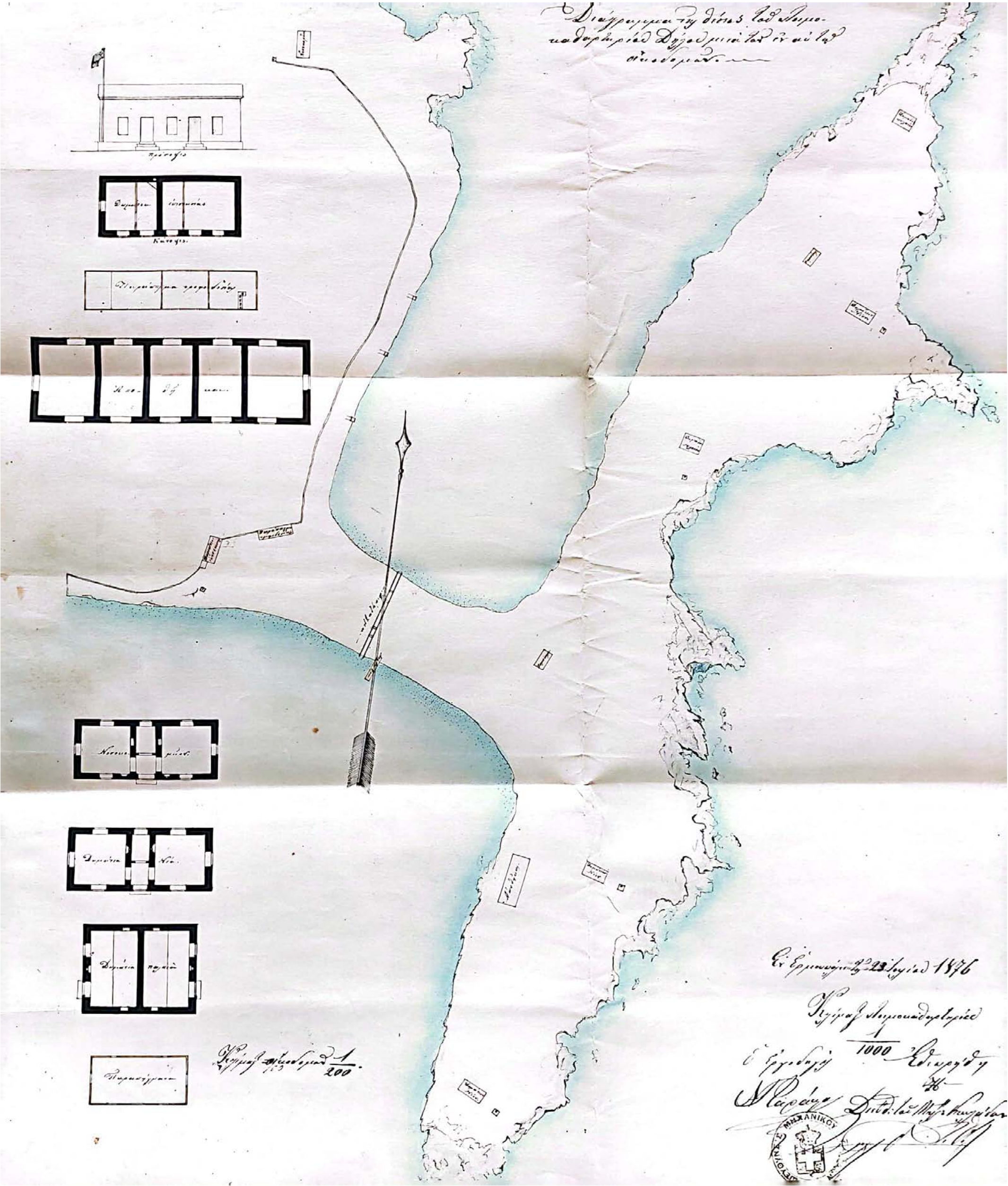
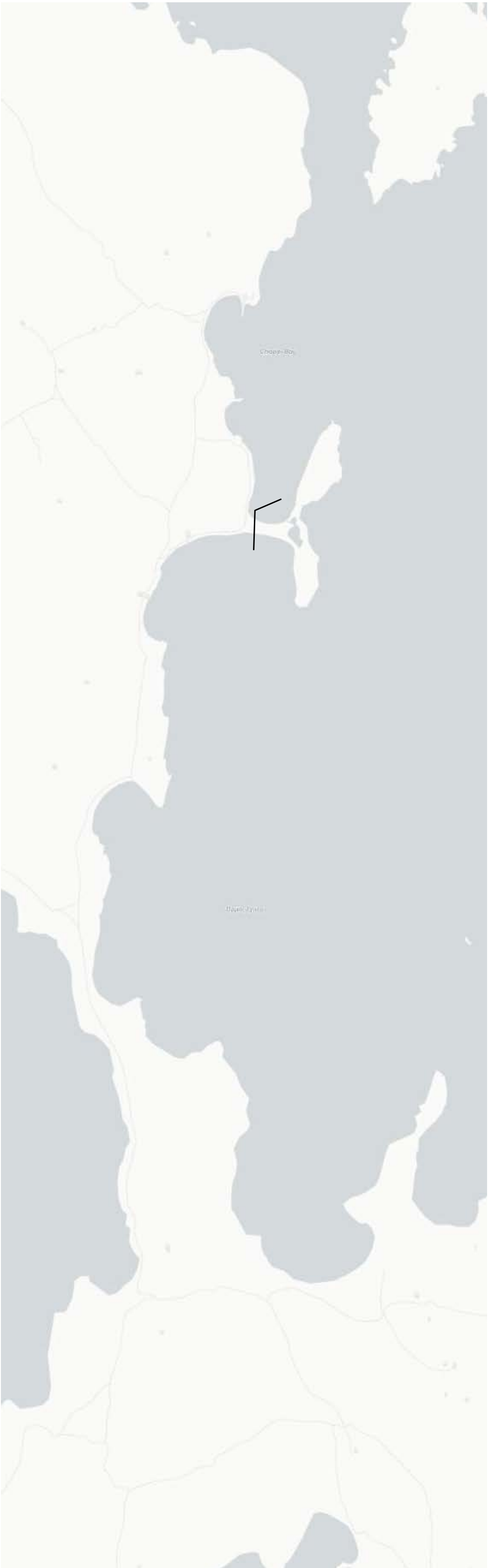

Η κατασκευή του Λοιμοκαθατηρίου Δήλου

Το 1878 κατασκευάζεται στην Ρήγεια το δημόσιο λοιμοκαθατήριο Δήλου. Σε αυτό κατέπλεαν πλοία από λιμάνια της Μεσογείου με προορισμό την Ελλάδα. Εκεί παρέμεναν για 5-40 μέρες καραντίνα στα πλαίσια περιορισμού της εξάπλωσης επιδημιών όπως της πανώλης και της χολέρας. Ο Κωνσταντίνος Καβάφης χαρακτηριστικά αναφέρει πως στο πρώτο ταξίδι του στην Ελλάδα παρέμεινε δύο μέρες εκεί.

Με την κατασκευή του Λοιμοκαθατηρίου ένα τείχος θα κατασκευαστεί το οποίο θα διακρίνει την χερσόνησο από το υπόλοιπο νησί. Ένα όριο ανάμεσα στο αγροτικό τοπίο του νησιού, τα κελιά, τις ξερολιθιές, τους στάβλους και τα αλώνια. Ένα όριο της λαϊκής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και της λόγιας αρχιτεκτονικής του 19ου αιώνα.

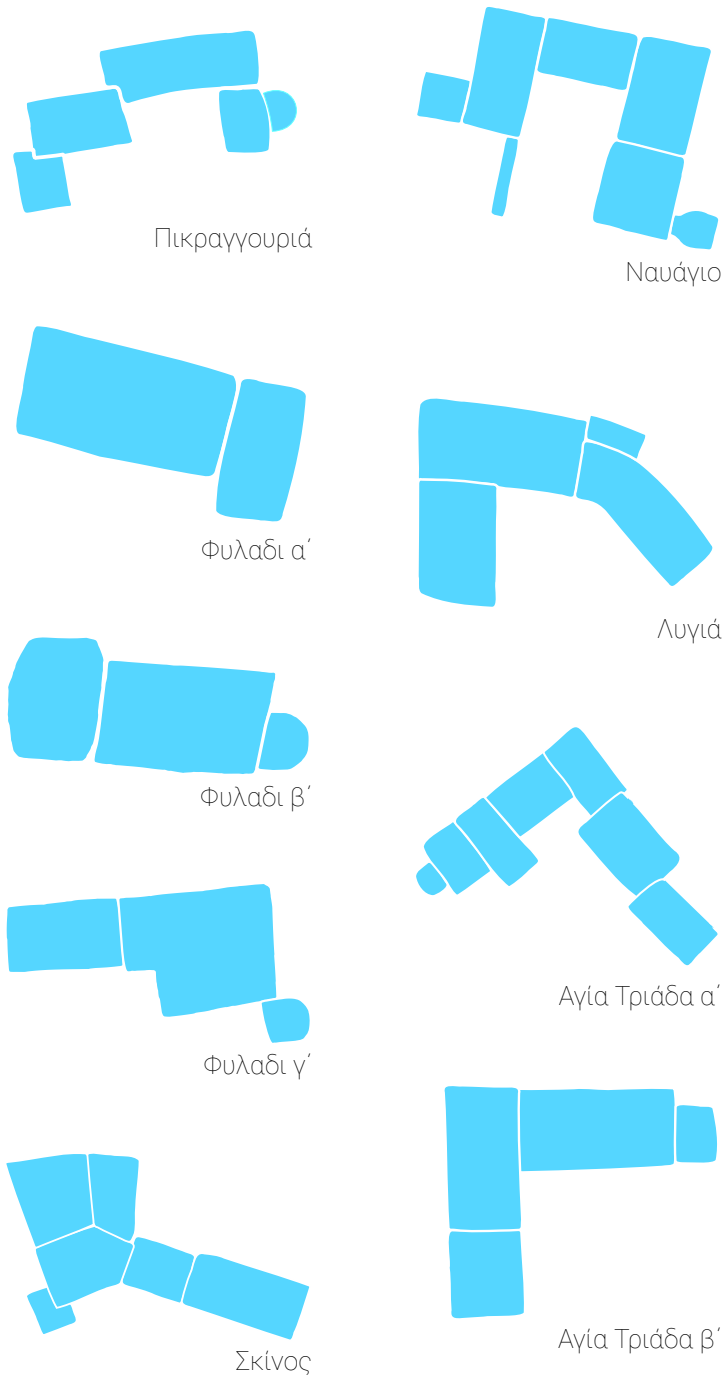
Σχέδια κτιρίων, πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων/ Γενικά Αρχεία του Κράτους

- κελιά
- στάβλοι
- αλώνια
- ξερολιθιές

Λαϊκή παραδοσιακή αρχιτεκτονική των αγροτικών του νησιού.

Συνθέσεις από επί μέρους δωμάτια που αναπτύσσονται παραθετικά σε οργανικούς σχηματισμούς Γ ή Π. Με έμφαση στο προσανατολισμό ο οποίος είναι νότιος. Ο ημιωπαίθριος χώρος της αυλής εντοπίζεται στο νότο. Κάθε δωμάτιο αποτελεί ανεξάρτητο στοιχείο της σύνθεσης με την είσοδο να πραγματοποιείται εξωτερικά.

Κατασκευάζονται από ασβεστωμένη αργολιθοδομή και στεγάζονται από ξύλινα δοκάρια καλάμια και πατητό χώμα.

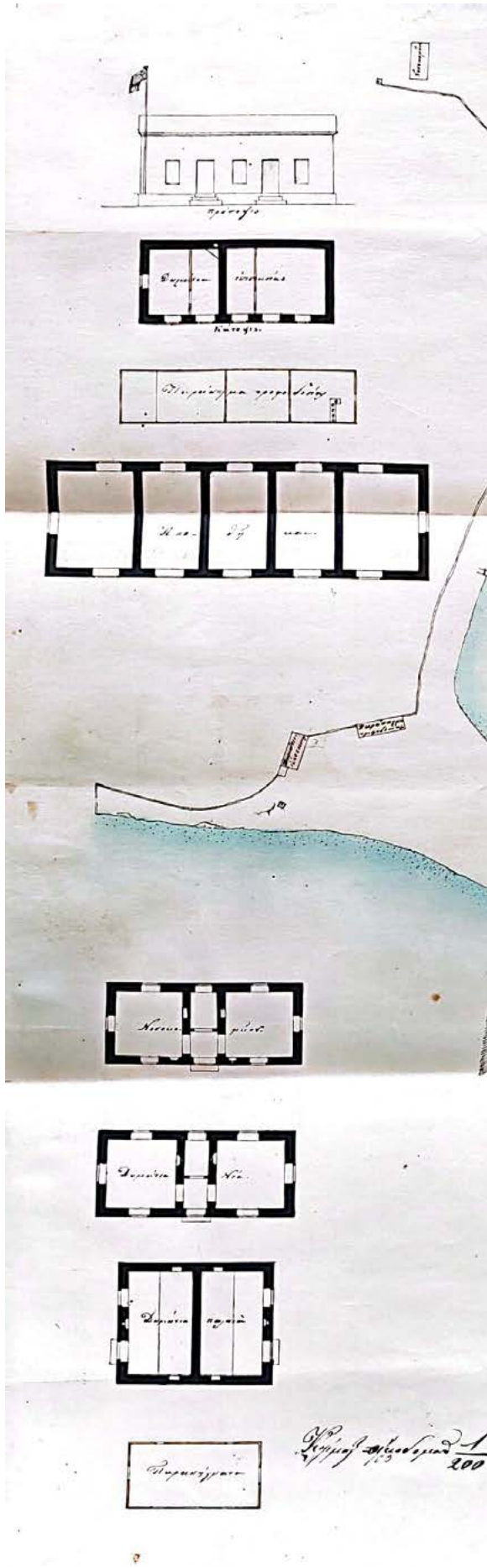

Λοιμοκαθατήριο

Λόγια αρχιτεκτονική του 19ου αιώνα

Συμμετρικά ορθοκανονικά επιμήκη σχήματα νεοκλασικίζουσας αρχιτεκτονικής. Ημιωπαίθριοι χώροι δεν εντοπίζονται.

Κατασκευάζονται από επιχρισμένη λιθοδομή και στεγάζονται με κεραμοσκεπή.

Αγροτικό τοπίο

αλώνι

στάβλος

κελί

ξερολιθιές

Λοιμοκαθαρτήριο

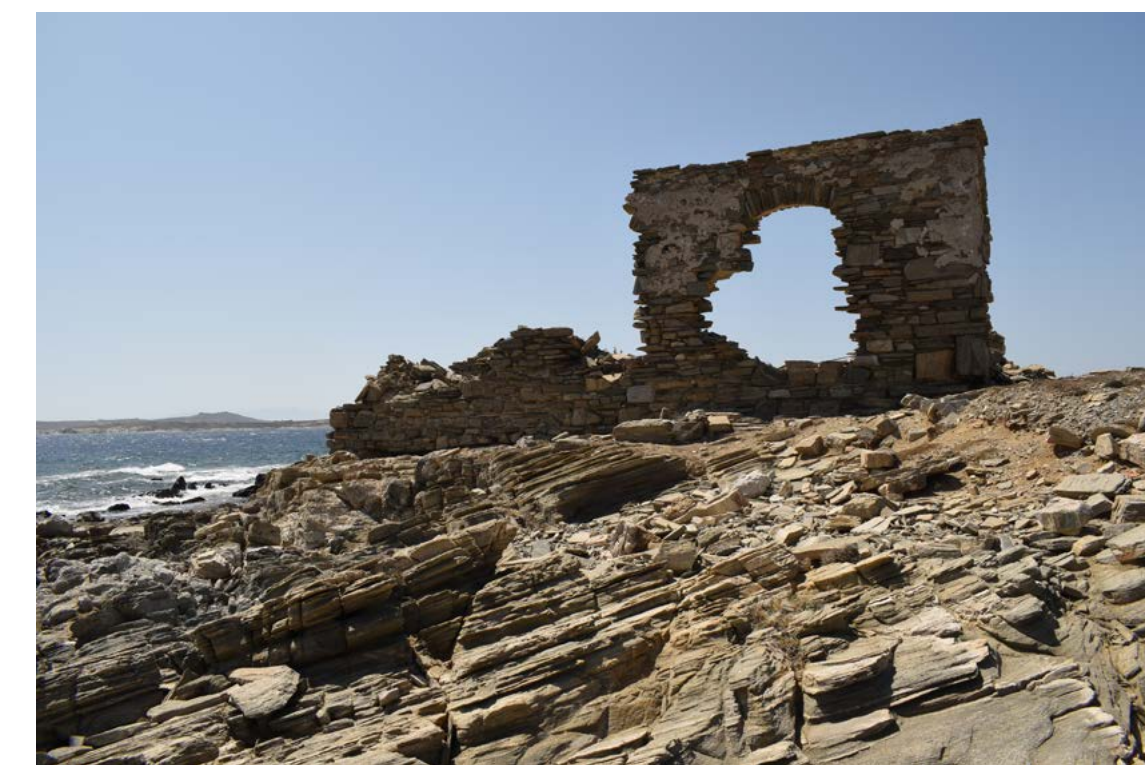
λατόμευση

τείχος

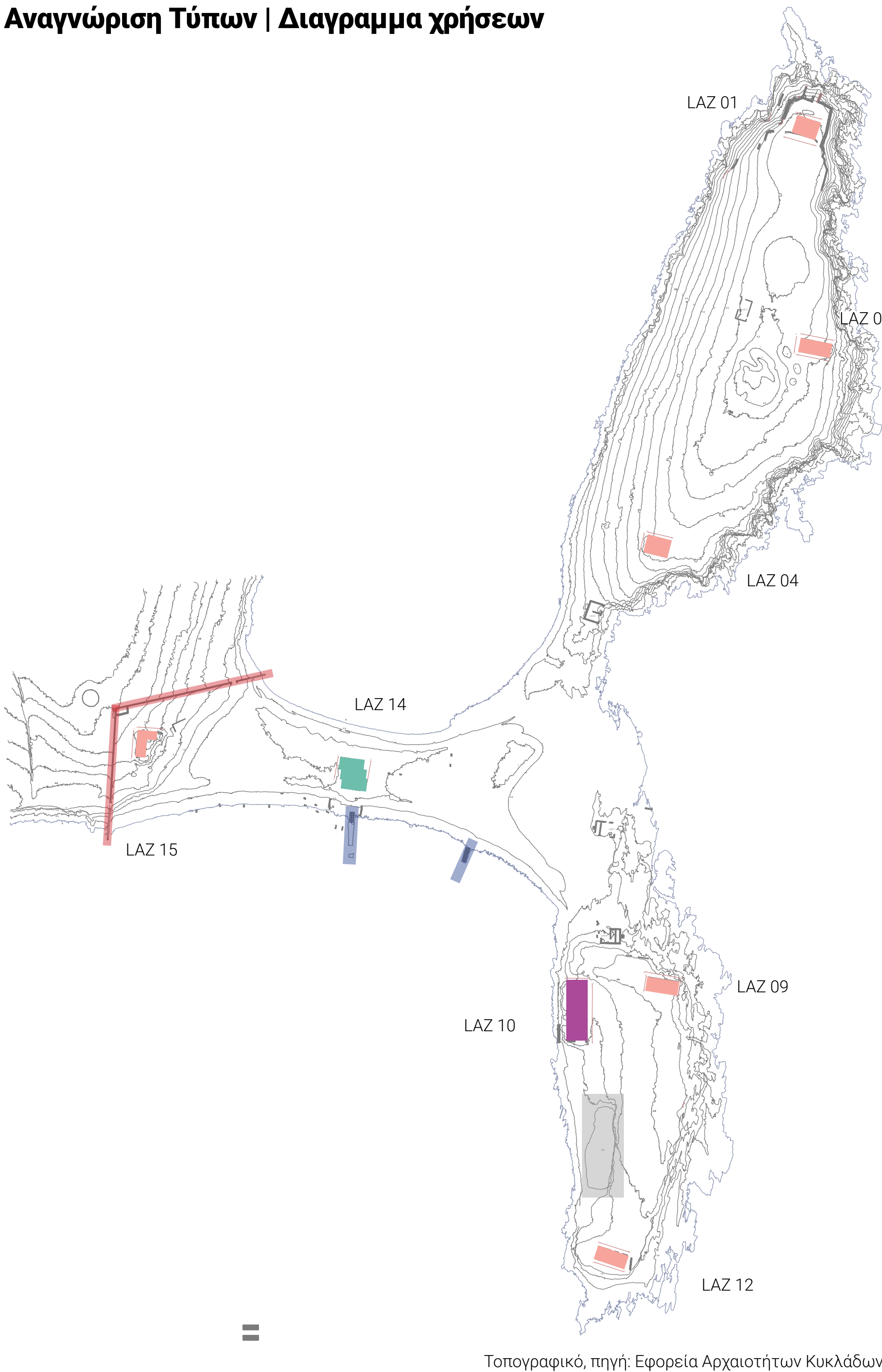
αρχαία μαρμάρινα μέλη

ερείπια

Αναγνώριση Τύπων | Διαγραμμαμα χρήσεων

Στρατηγική | Προθέσεις

-Διατήρηση της ιστορικής μνήμης και του αποτυπώματος στην χερσόνησο με την ανάδειξη του ιστορικού παλίμψηστου της περιοχής.

-Η στρατηγική για την επίτευξη αυτών περιλαμβάνει την αποκατάσταση του κτιριακού συνόλου του Λοιμοκαθαρητηρίου, συγκεντρώνοντας αρχεία και τεκμήρια, αλλά και με πλήρη αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης.

-Περιλαμβάνει την ενσωμάτωση της χερσονήσου στο αγροτικό τοπίο του νησιού, εισάγοντας σε αυτήν στοιχεία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής των κελιών, όπως ξερολιθιές. Παραδοσιακά υλικά και τεχνικές αναβιώνουν με μια σύγχρονη αρχιτεκτονική γραφή που εντάσσεται με την σειρά της στο τοπίο.

-Πραγματεύεται την έννοια του προσωρινού στο κατοικείν όπως αυτό εντοπίζεται τόσο στα κελιά του νησιού όσο και στο ίδιο το λοιμοκαθαρήριο.

-Το λειτουργικό πρόγραμμα περιλαμβάνει την στέγαση στα κτίρια του λοιμοκαθαρητηρίου, ενός Κέντρου Αρχαιολογικών Ερευνών, για την μελέτη των αρχαιοτήτων στην Ρήνεια, και την γειτονική Δήλο. Η προσωρινή διαμονή των ταξιδευτών της εποχής αντικαθίσταται με την προσωρινή φιλοξενία των μελετητών σήμερα. Τα κτίρια αποκαθίστανται αντίστοιχα και το νέο σύνολο περιλαμβάνει έξι κτίρια κατοικιών, ένα κτίριο ερευνών με εκθεσιακό και συνεδριακό χώρο, προβλήτες και αναψυκτήριο.

Τύπος Α LAZ01, LAZ04

Τύπος Β LAZ03, LAZ09, LAZ12

Τύπος Γ LAZ10

Τύπος Δ LAZ14

Τύπος Ε LAZ15

Κατοικία

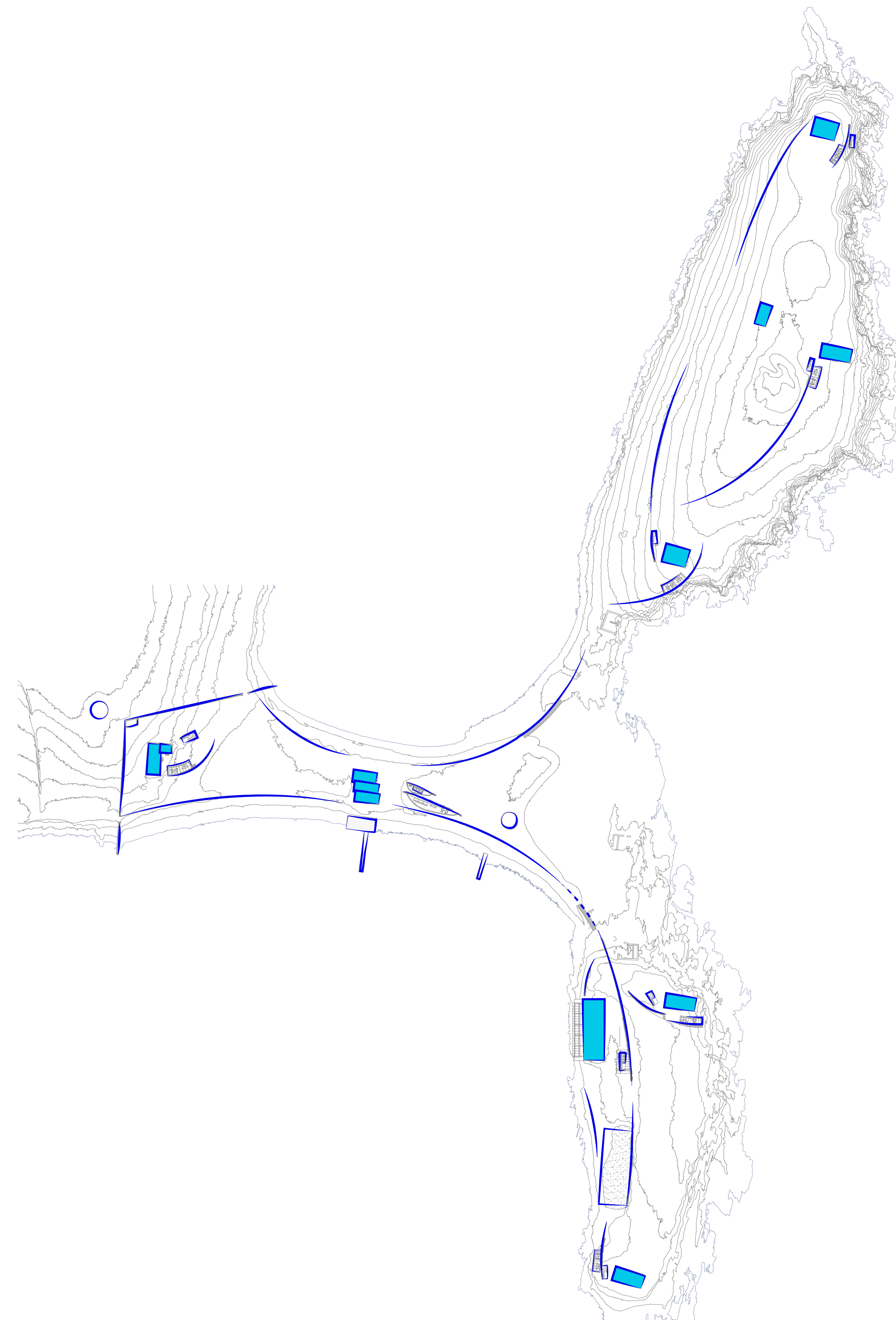
Κέντρο ερευνών
Εκθεσιακός, Συνεδριακός χώρος
Εργαστήρια

Αναψυκτήριο

Λατομείο

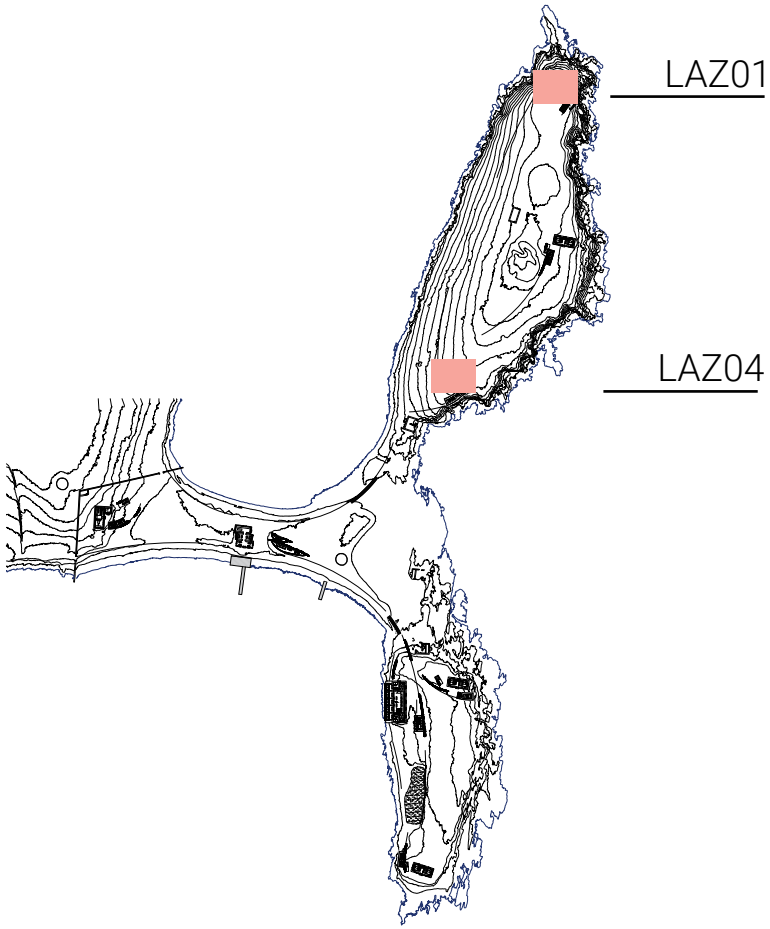
Προβλήτα

Τείχος

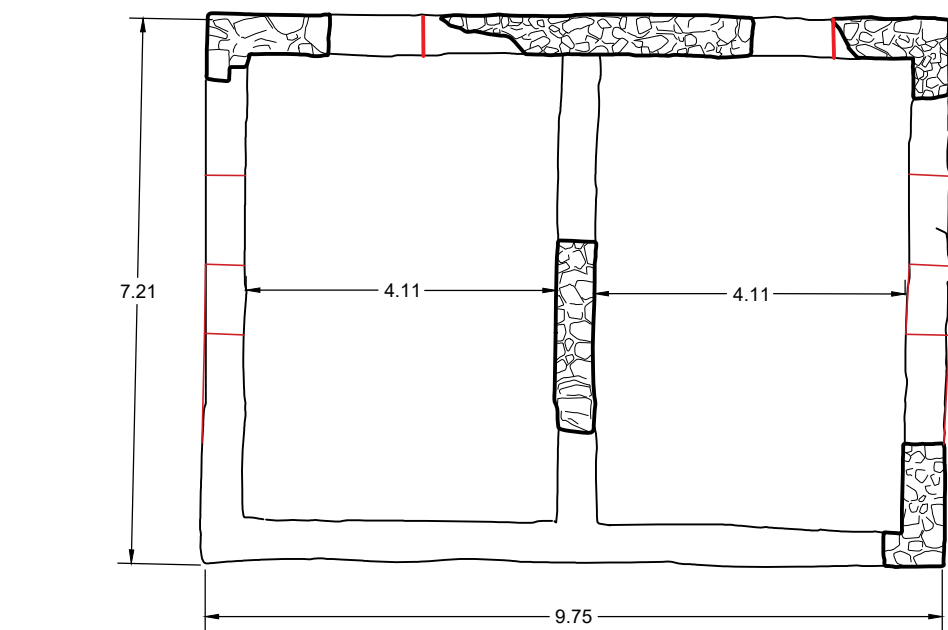
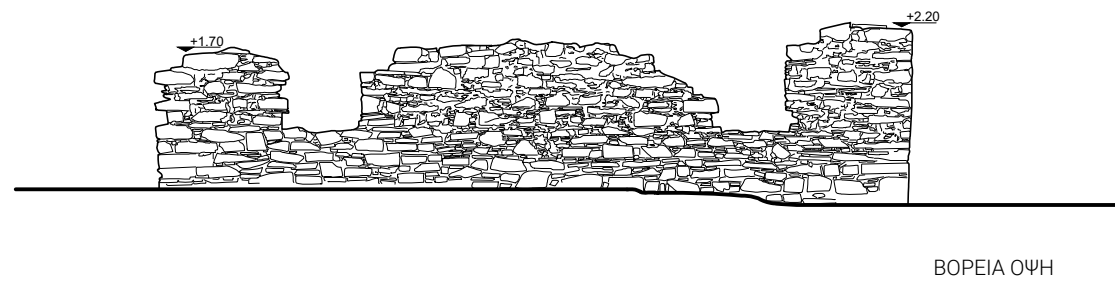

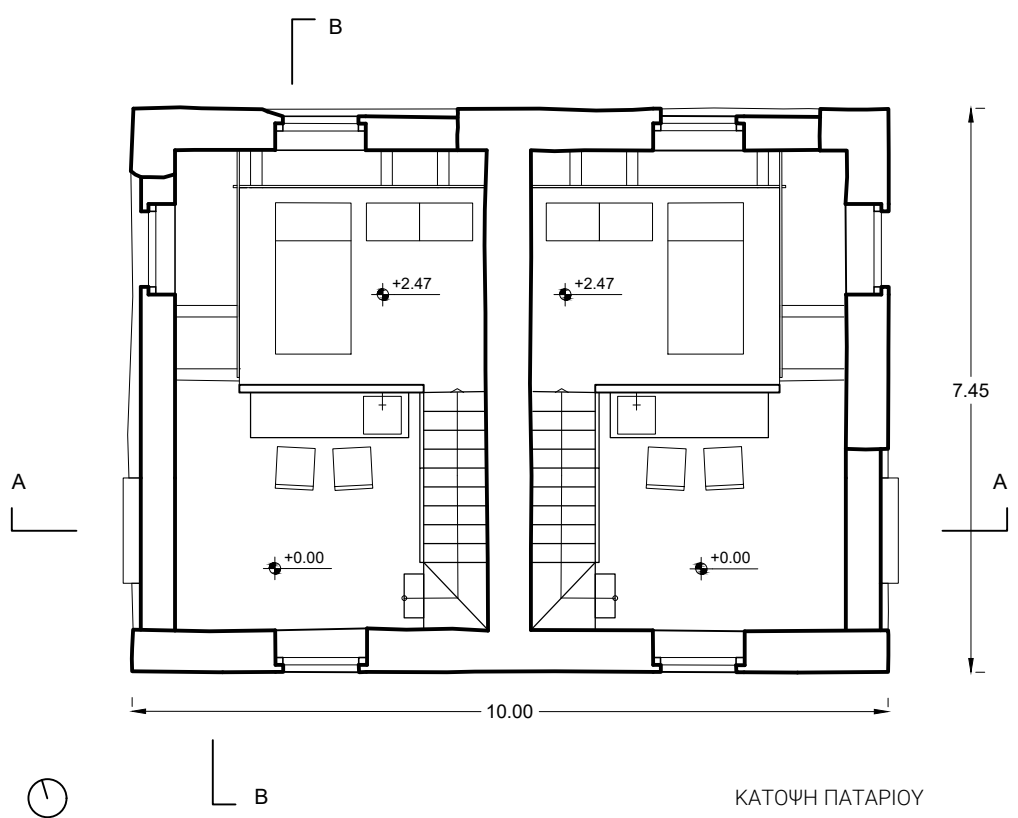
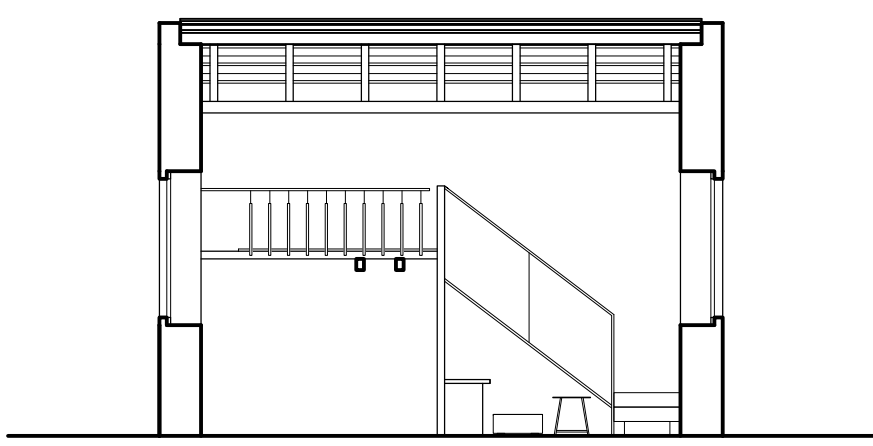
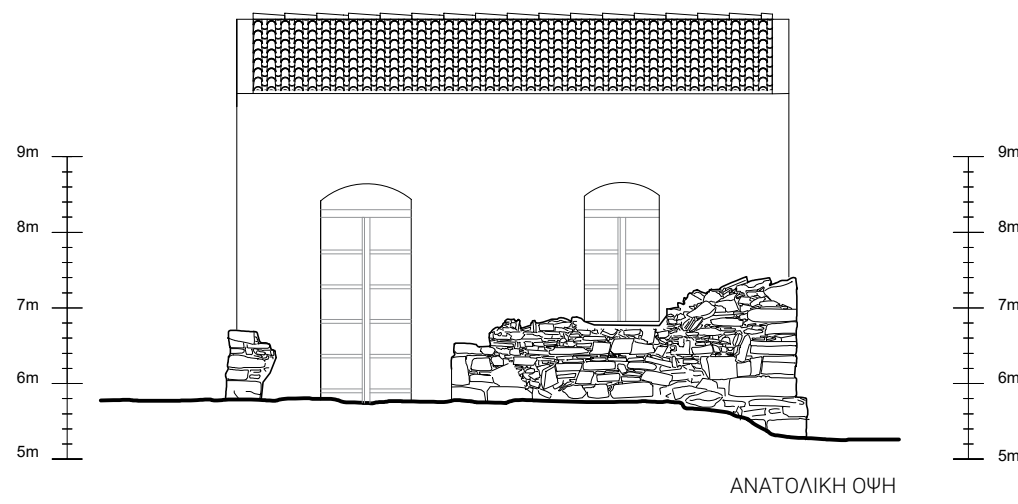
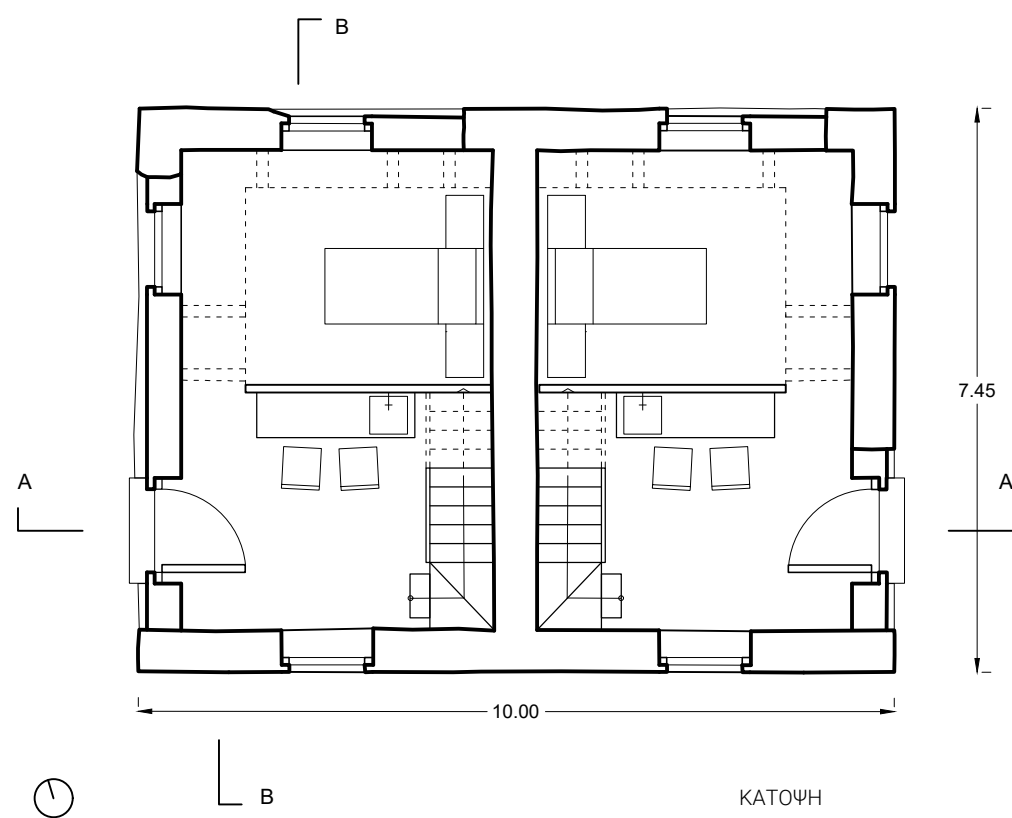
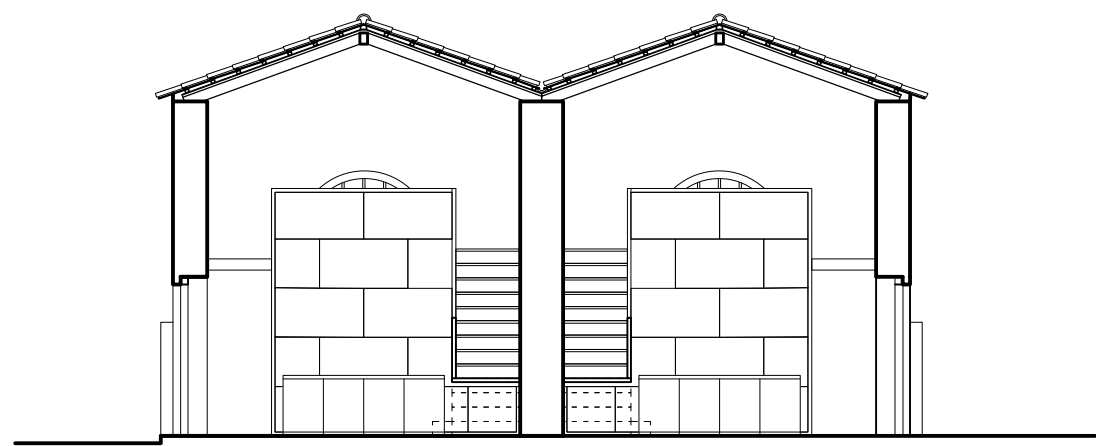
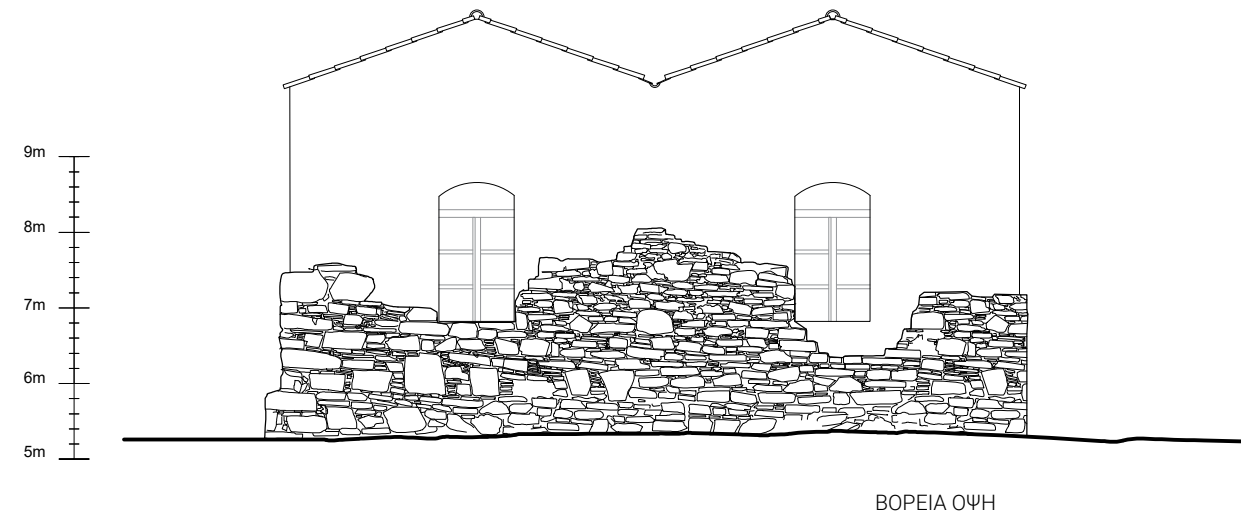
Τύπος Α LAZ01, LAZ04

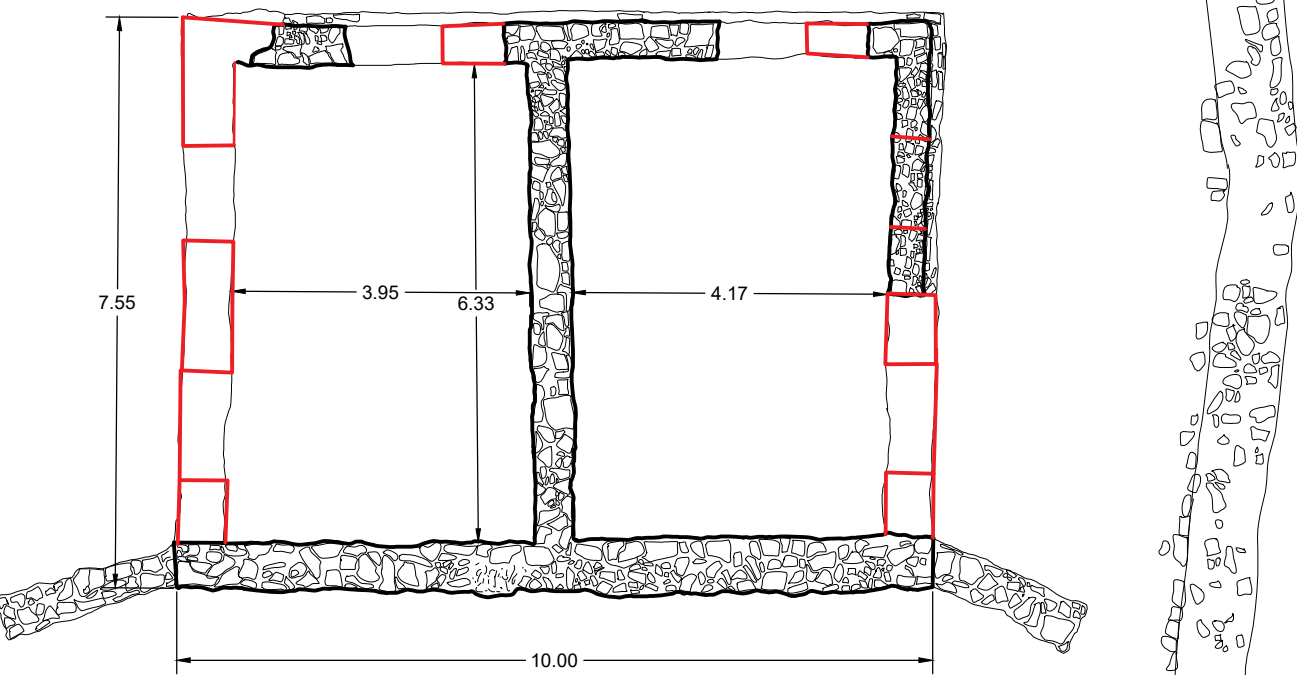
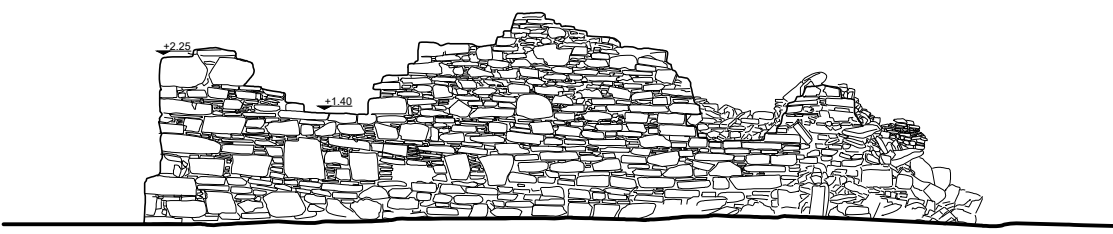
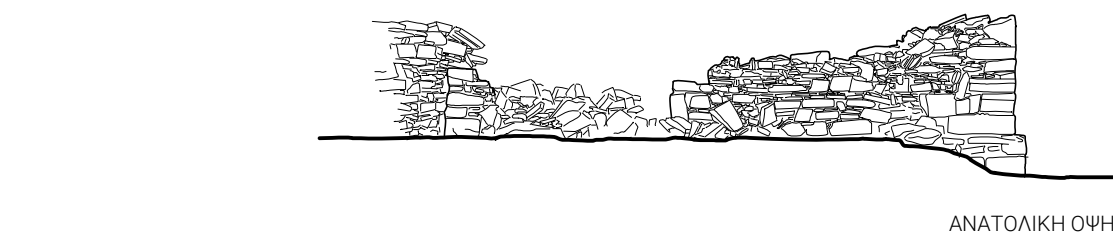
Σχέδια Αποτύπωσης Υφιστάμενης Κατάστασης κτίριο Laz01
κλ. 1:100

Σχέδια Πρότασης Αποκατάστασης Κτιρίων Laz01, Laz04
κλ. 1:100

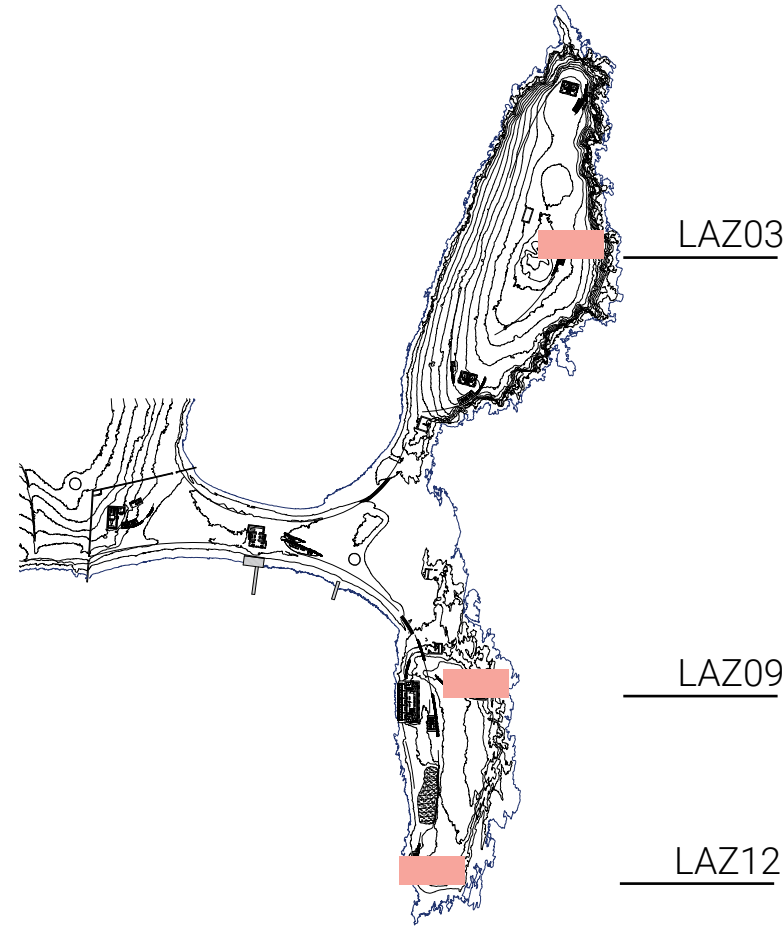

Σχέδια Αποτύπωσης Υφιστάμενης Κατάστασης κτίριο Laz04
κλ. 1:100

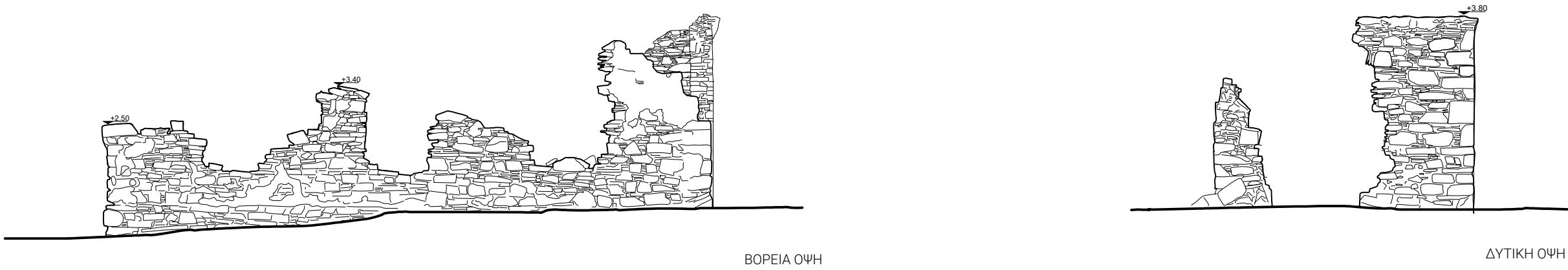

Τύπος Β
 LAZ03, LAZ09, LAZ12

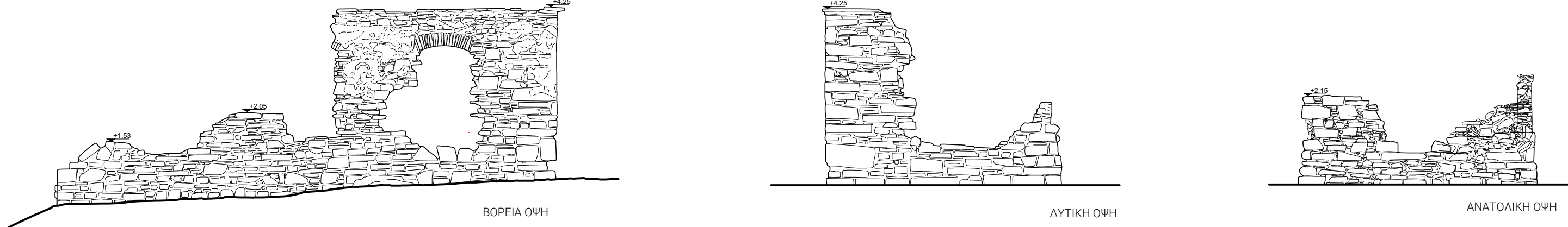

Σχέδια Αποτύπωσης Υφιστάμενης κατάστασης κτίριο Laz03
 κλ. 1:100

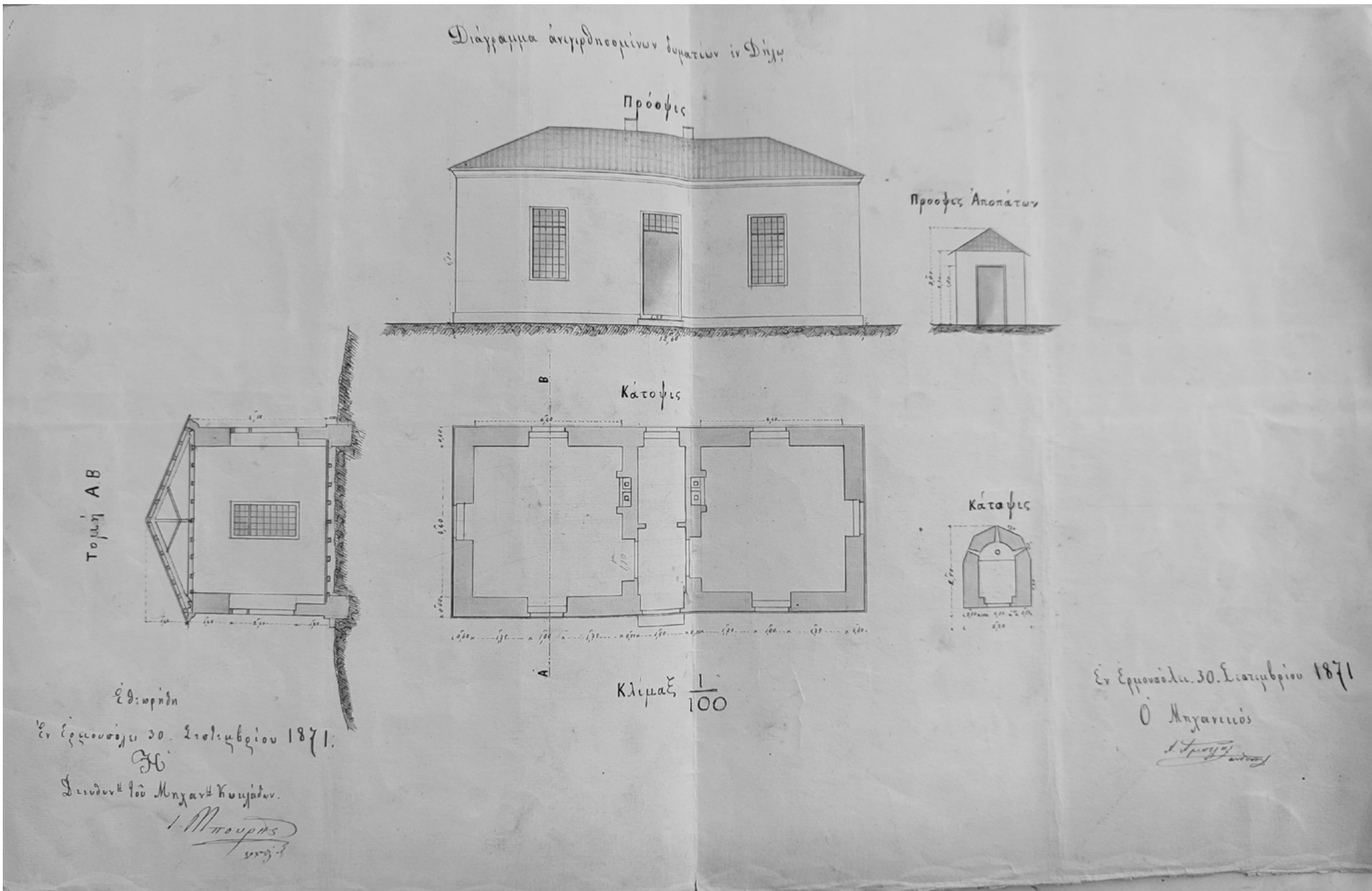
ΚΑΤΩΨΗ

Σχέδια Αποτύπωσης Υφιστάμενης κατάστασης κτίριο Laz09
 κλ. 1:100

ΚΑΤΩΨΗ

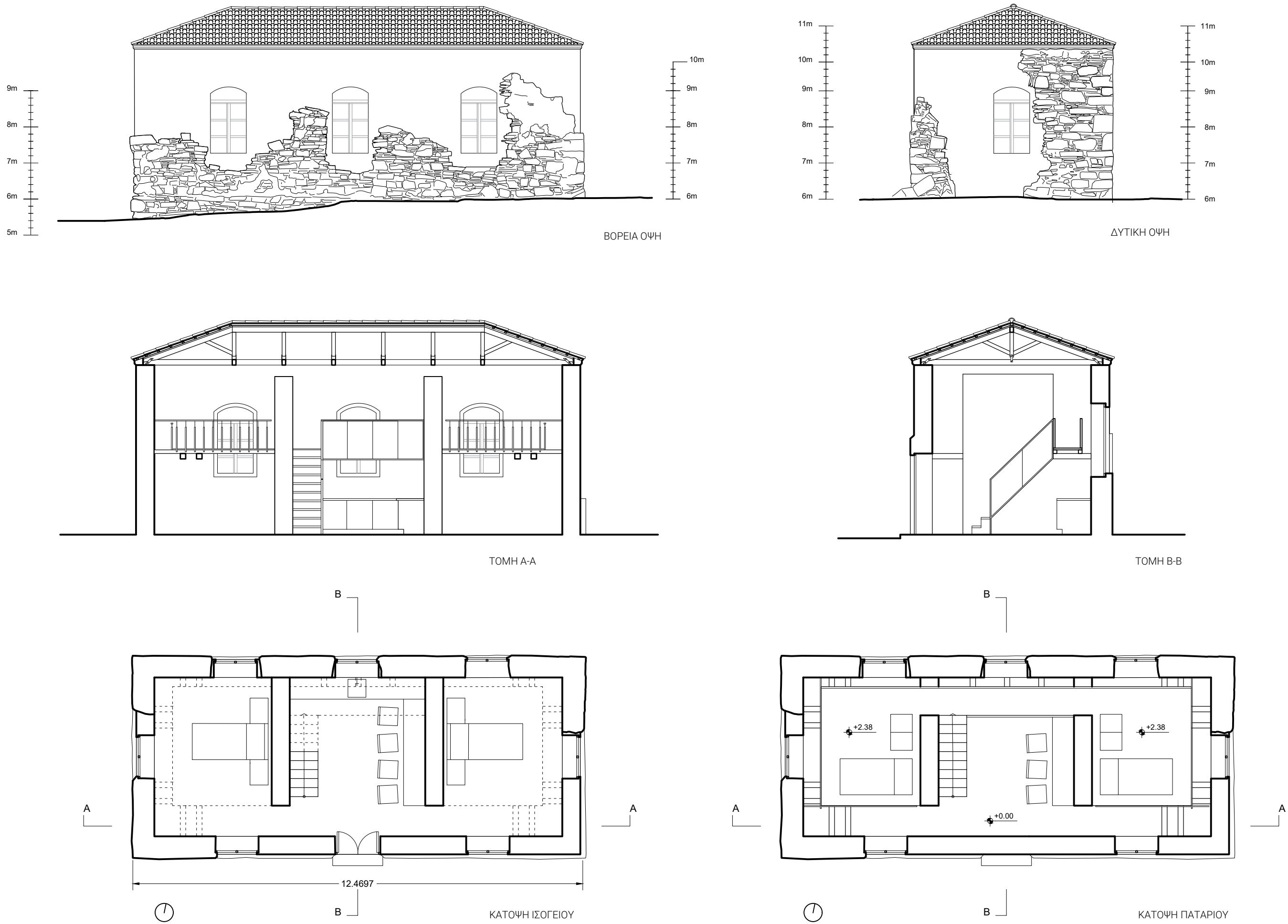
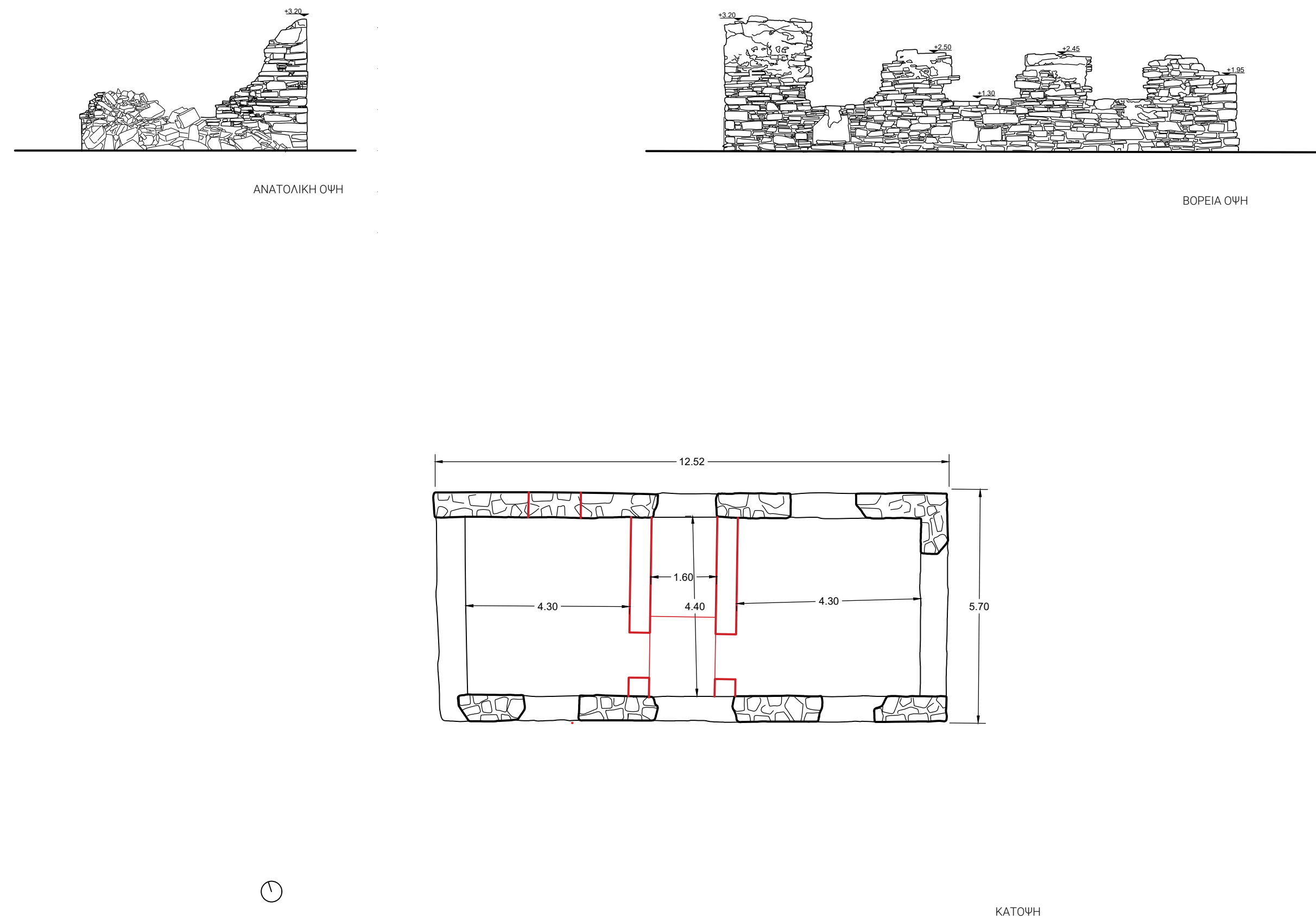

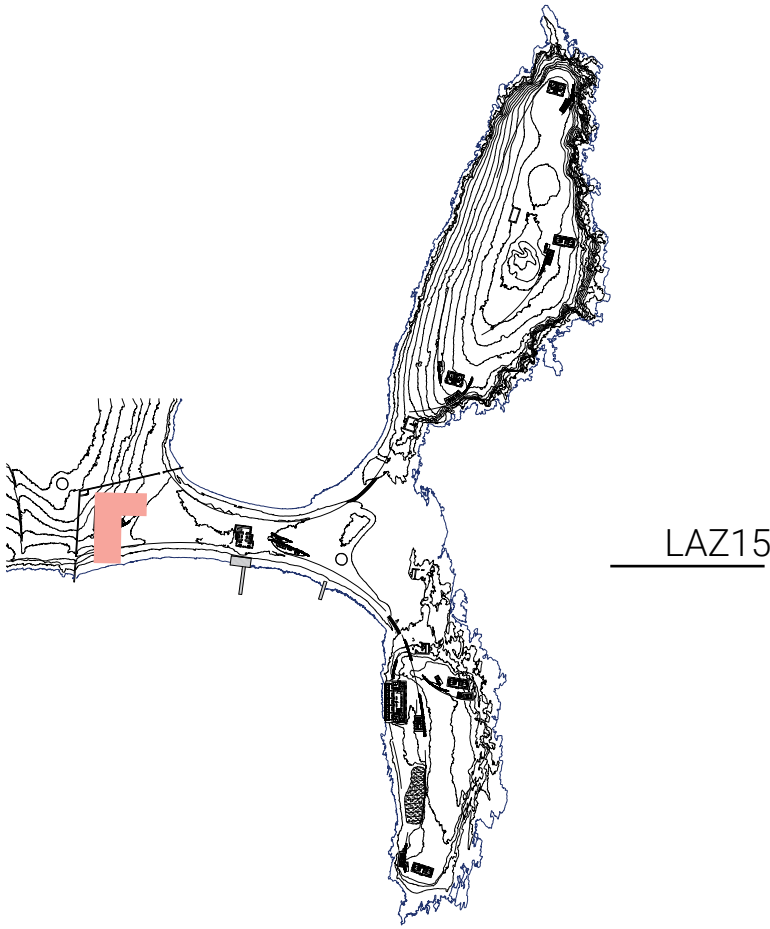
Σχέδια κτιρίου, πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων/ Γενικά Αρχεία του Κράτους

Σχέδια Πρότασης Αποκατάστασης Κτιρίων Laz03, Laz09, Laz12
κλ. 1:100

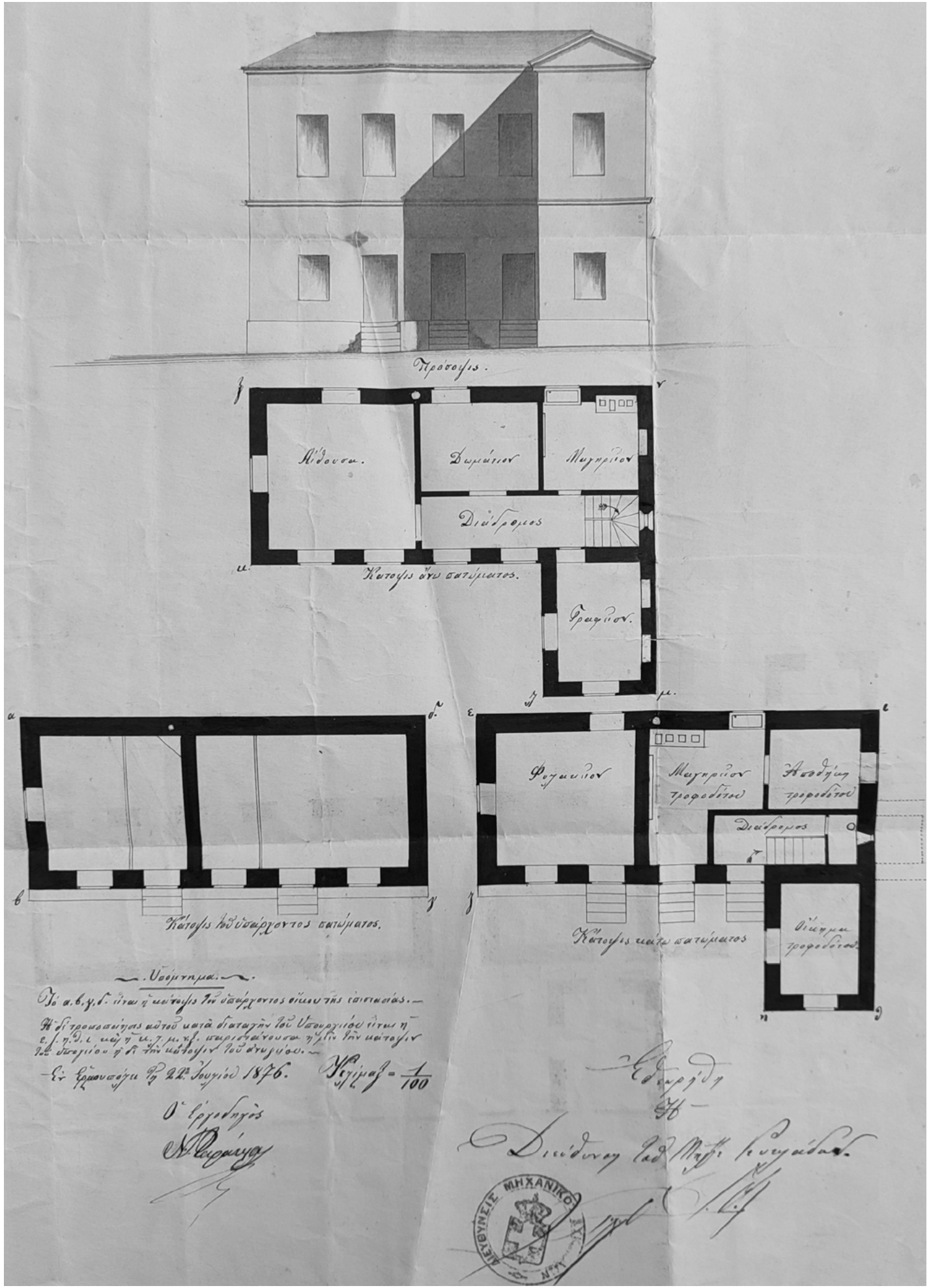
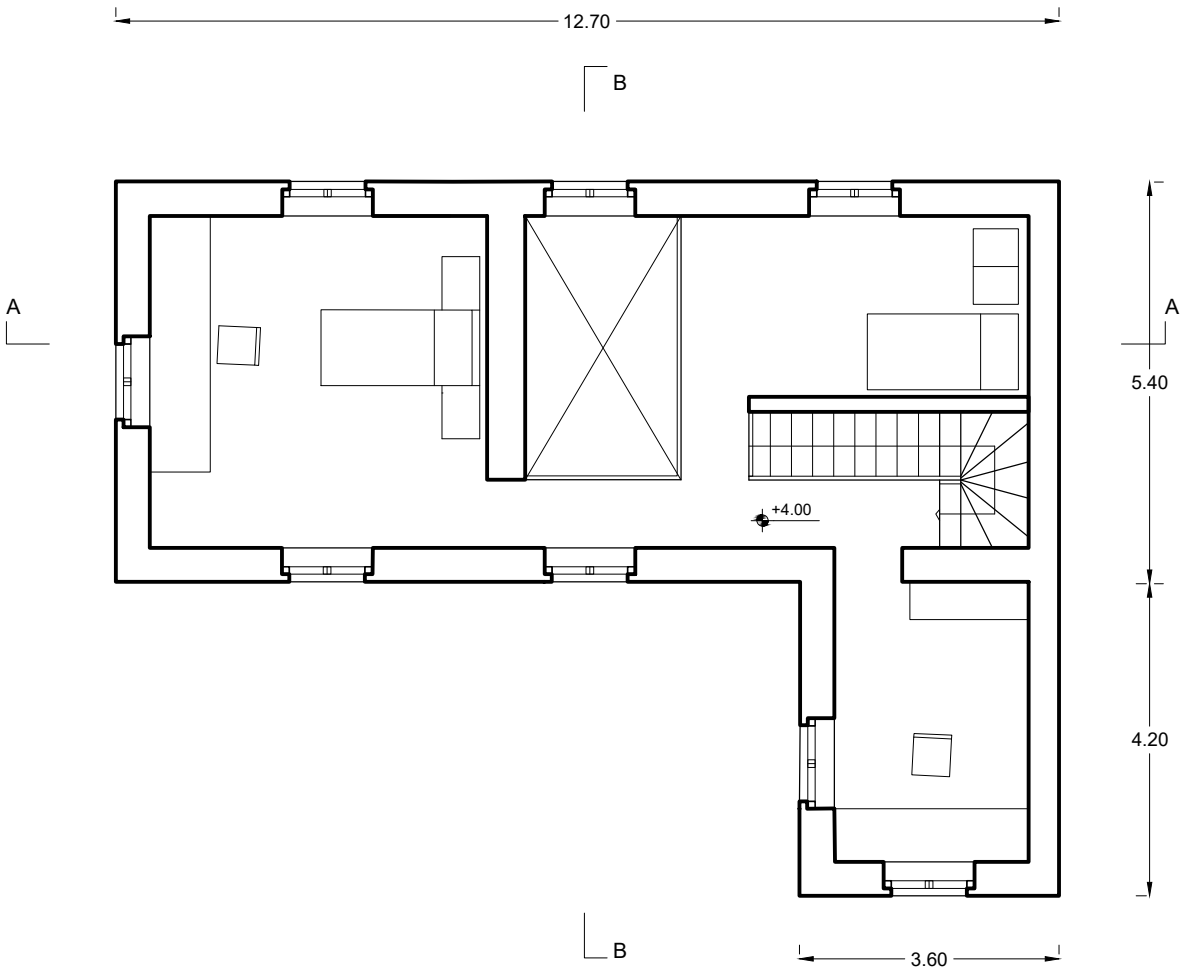
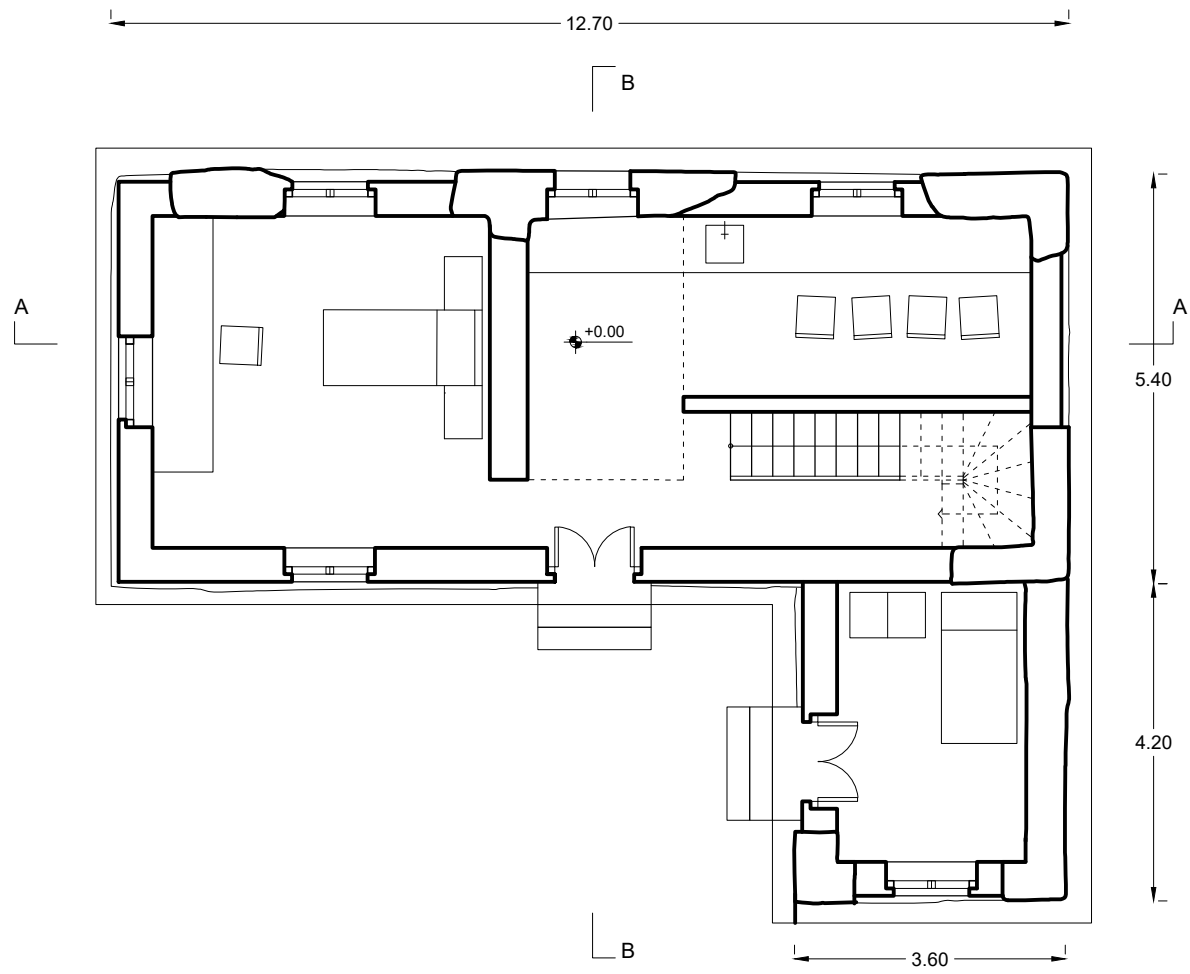
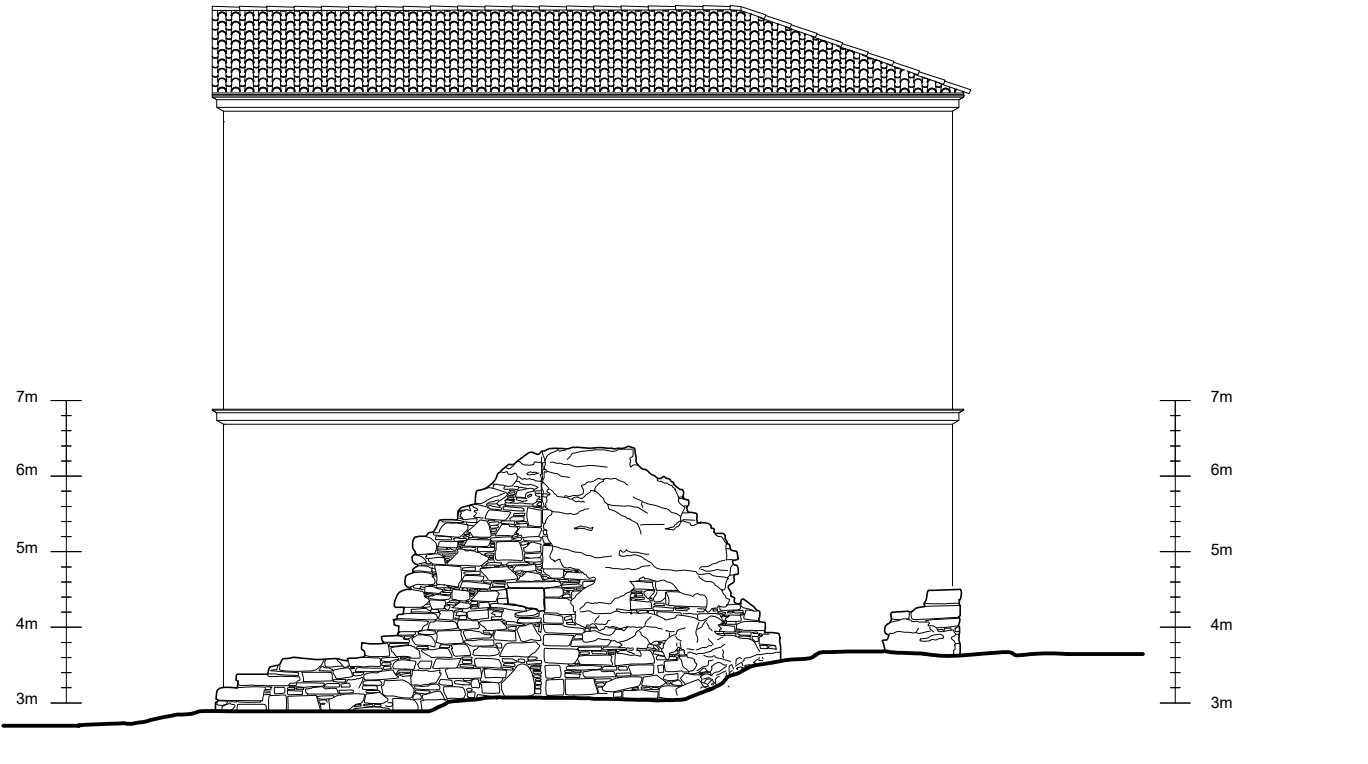
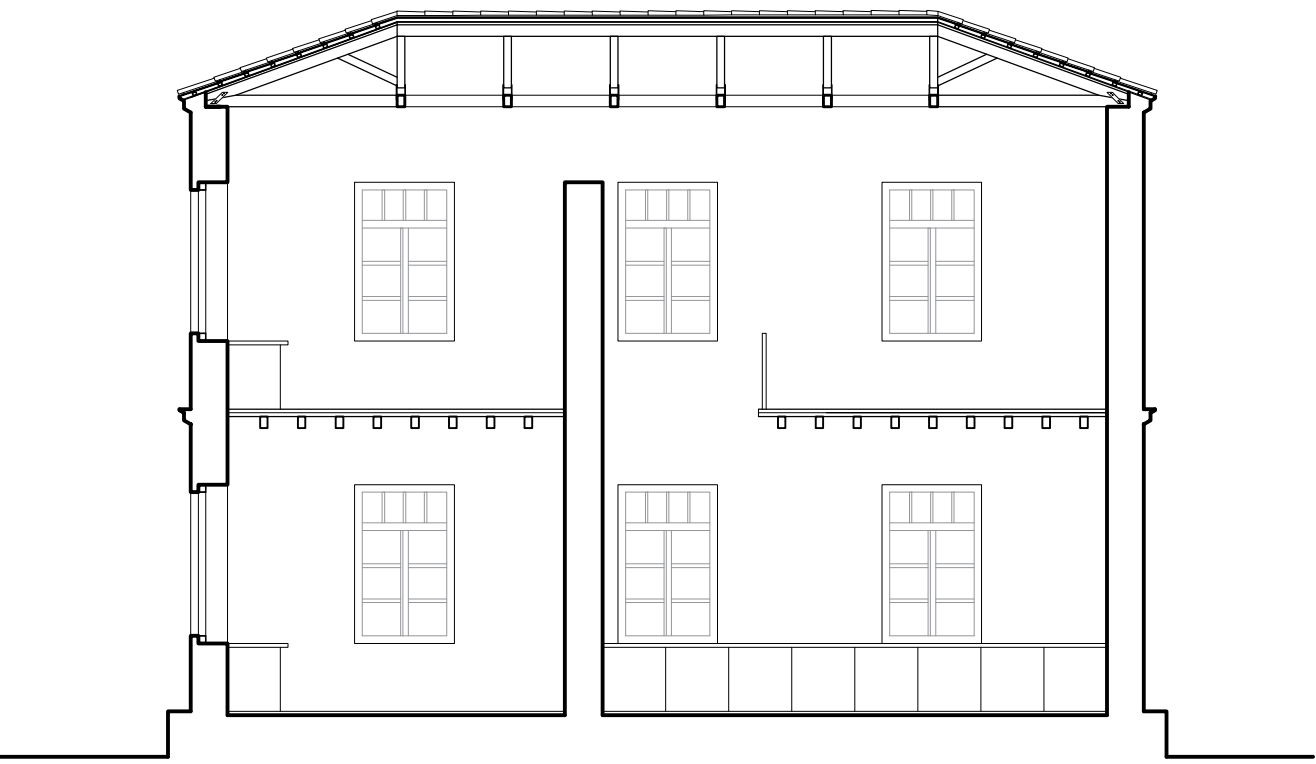
Σχέδια Αποτύπωσης Υφιστάμενης κατάστασης κτίριο Laz12
κλ. 1:100

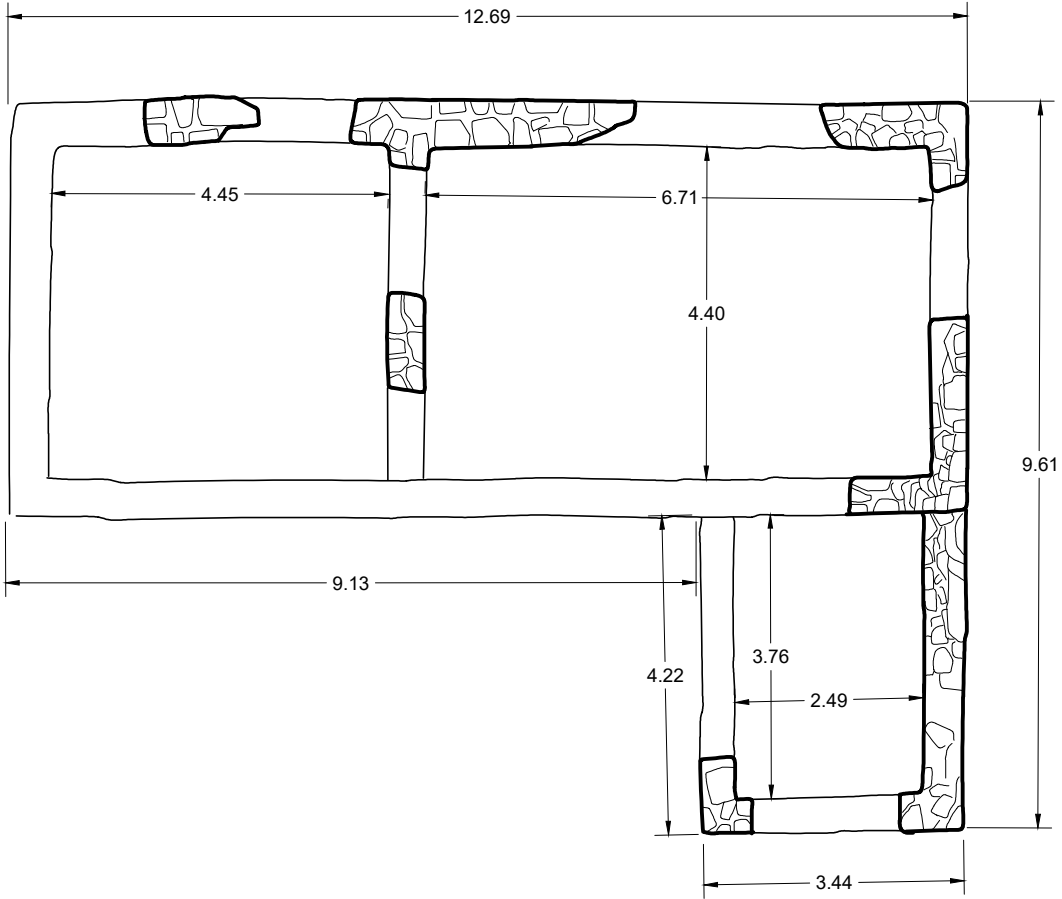

Σχέδια Πρότασης Αποκατάστασης
κλ. 1:100

Σχέδια Αποτύπωσης Υφιστάμενης Κατάστασης
κλ. 1:100

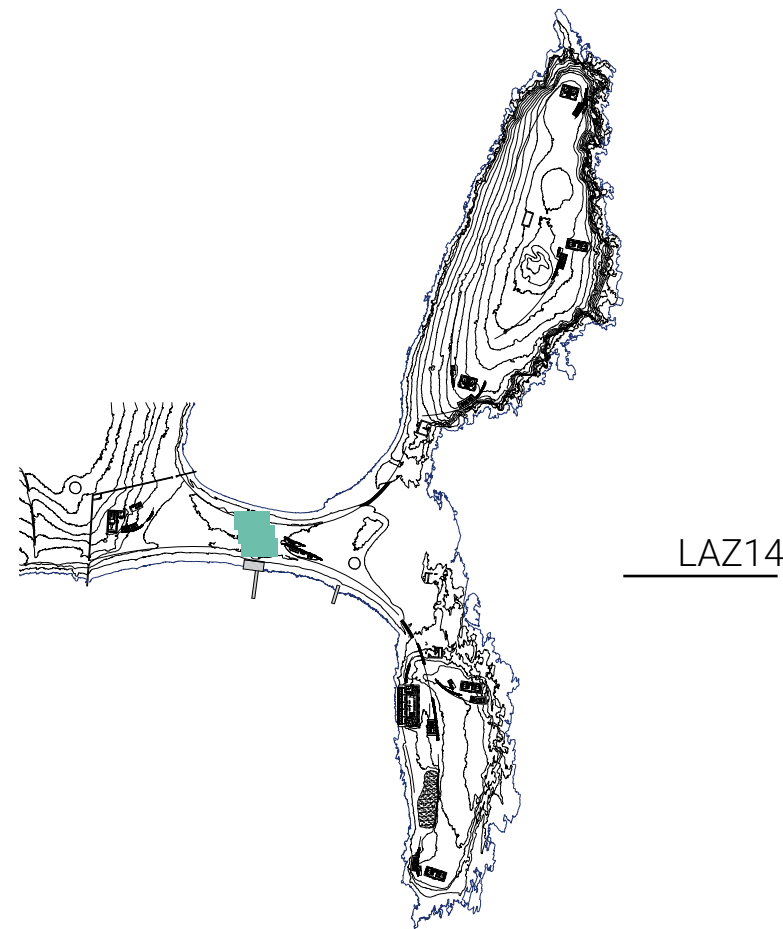

Σχέδια κτιρίου, πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων/ Γενικά Αρχεία του Κράτους

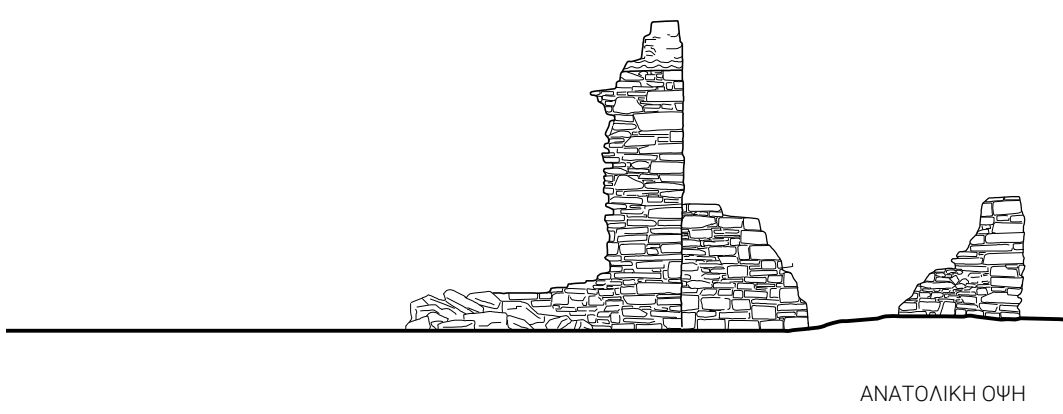
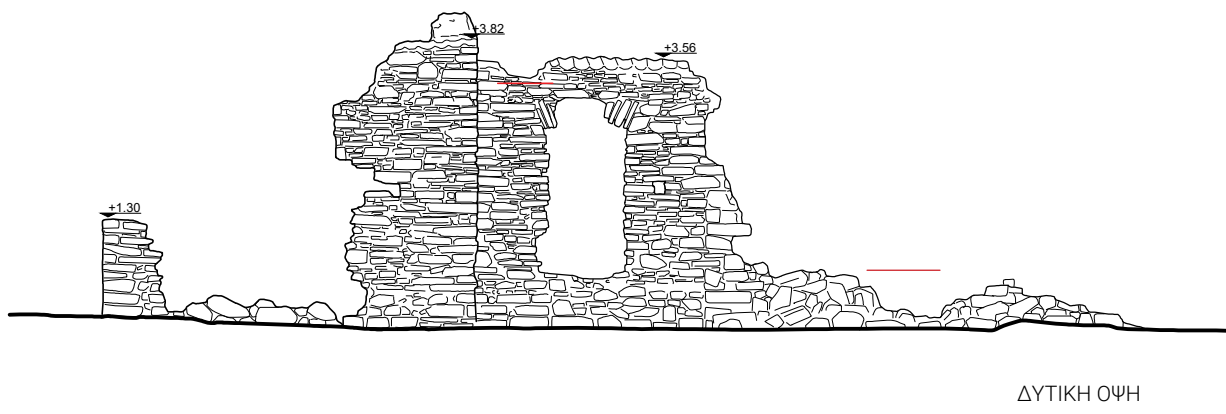

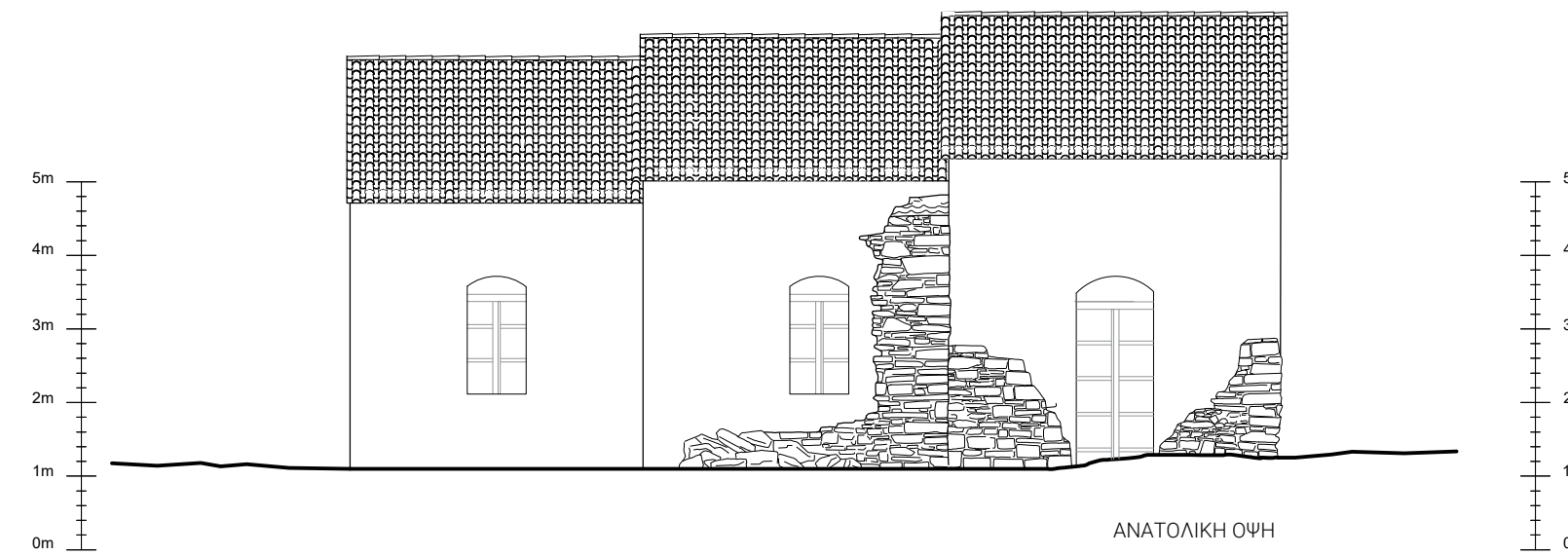
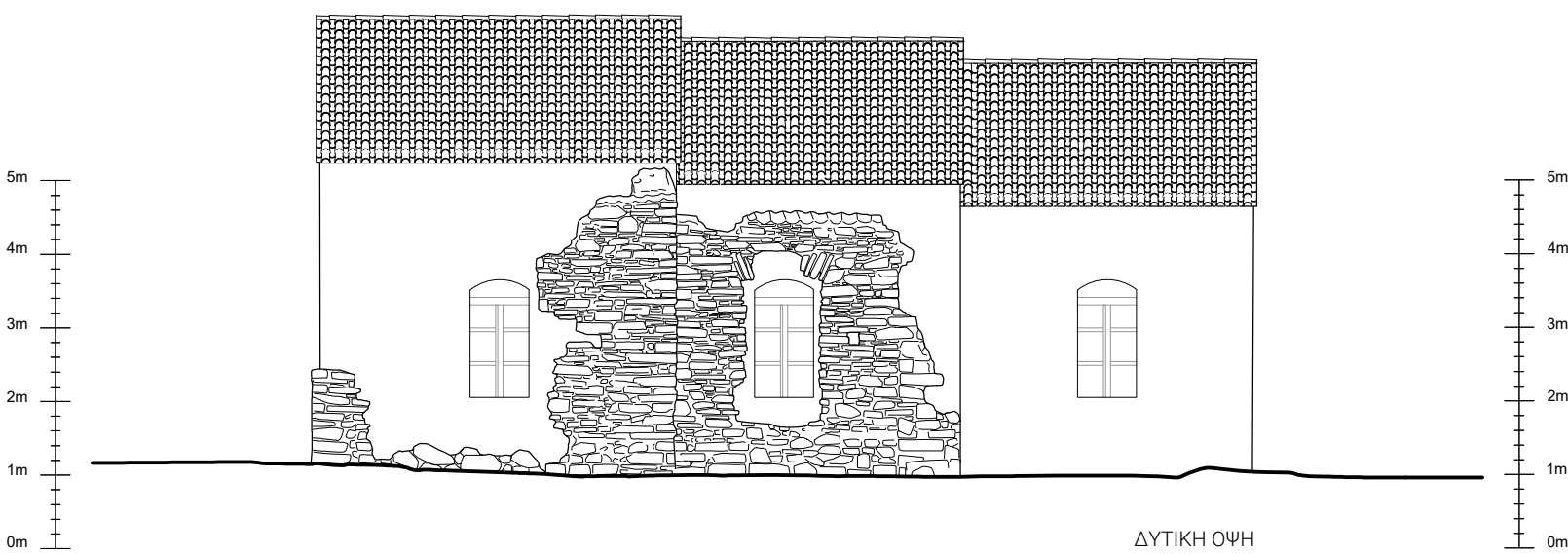
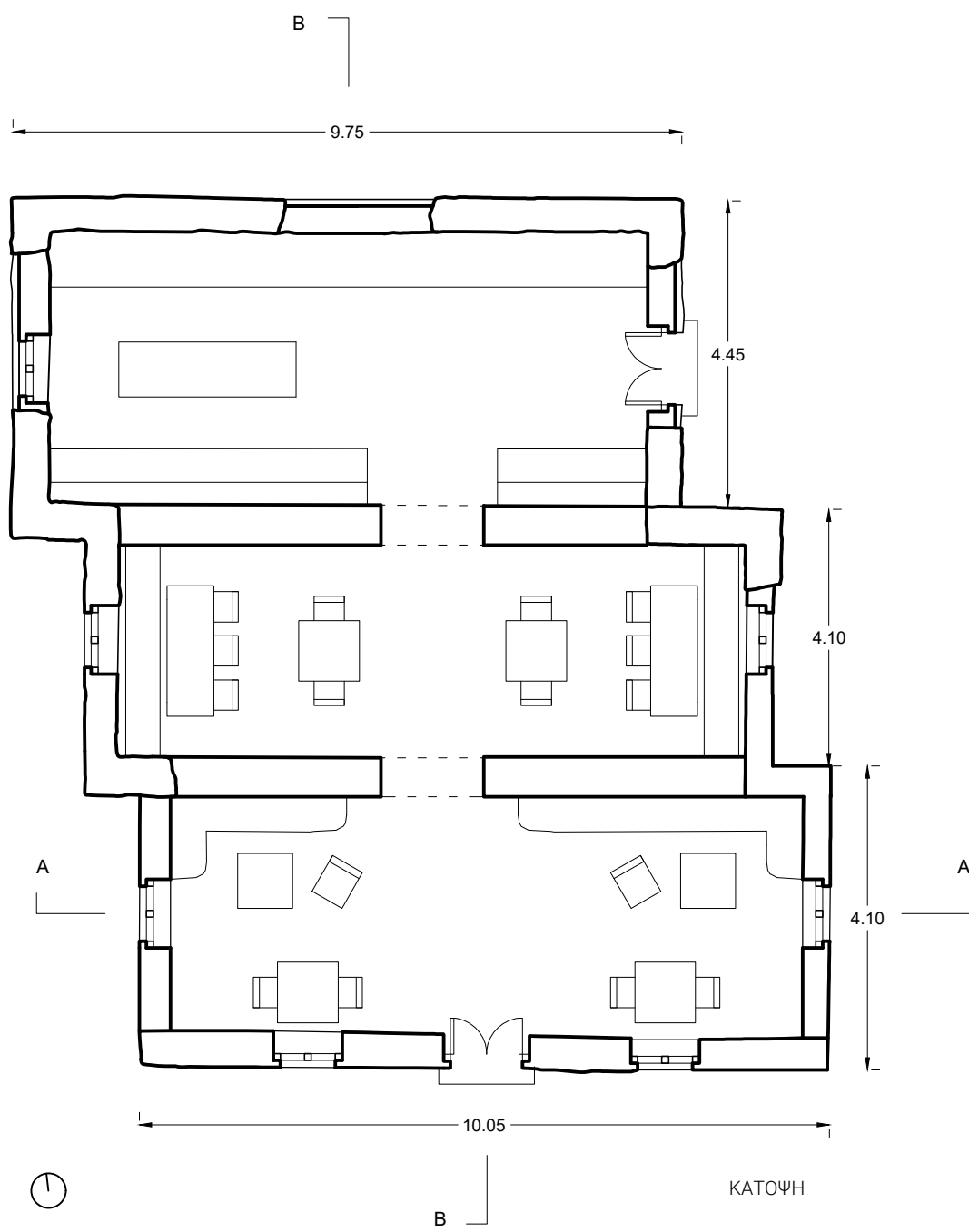
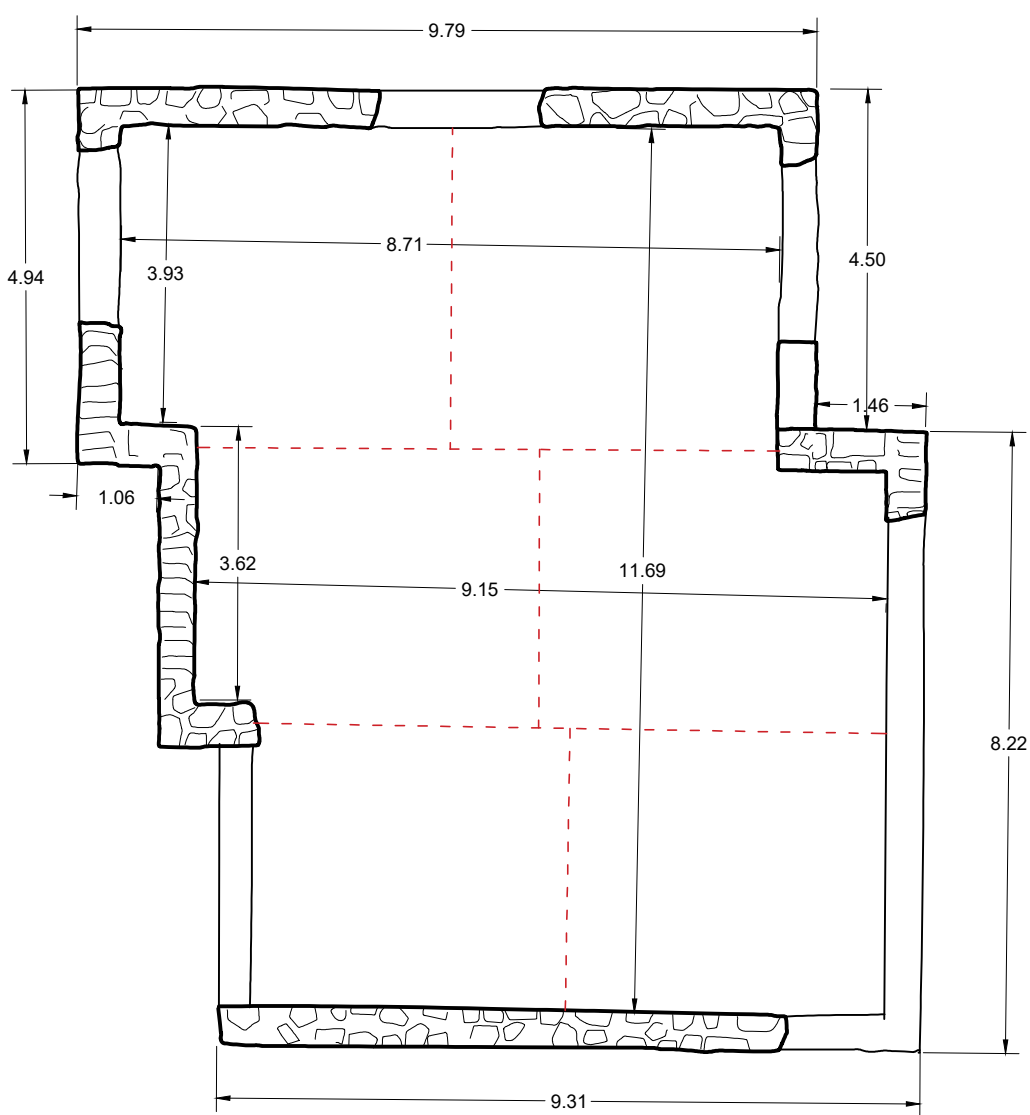
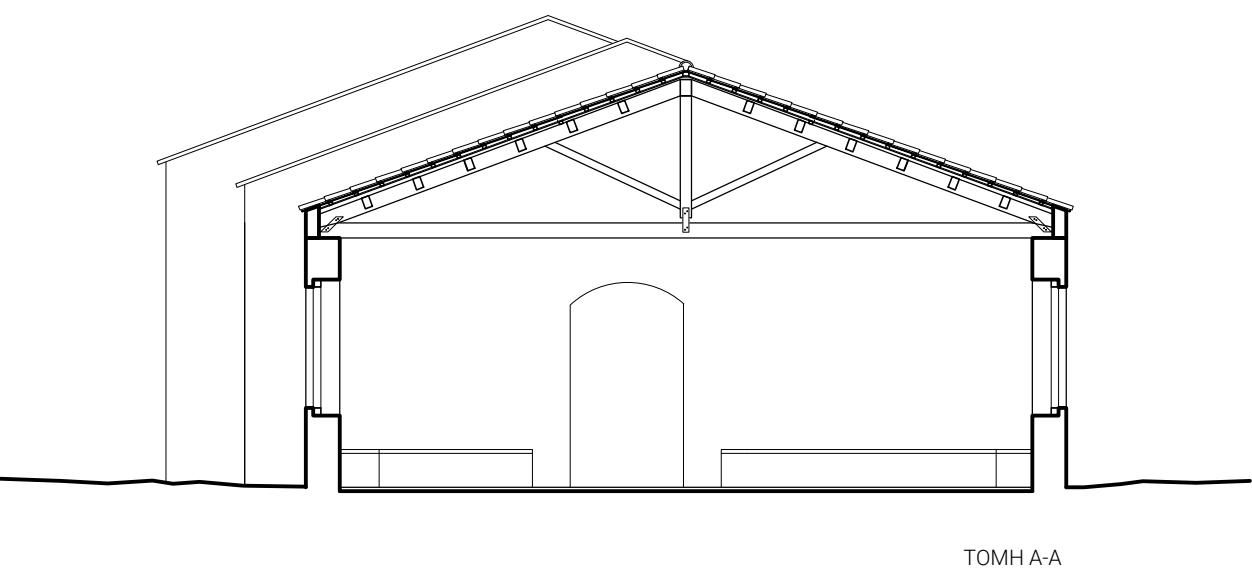
Τύπος Δ LAZ14

Σχέδια Αποτύπωσης Υφιστάμενης Κατάστασης
κλ. 1:100

Σχέδια Πρότασης Αποκατάστασης
κλ. 1:100

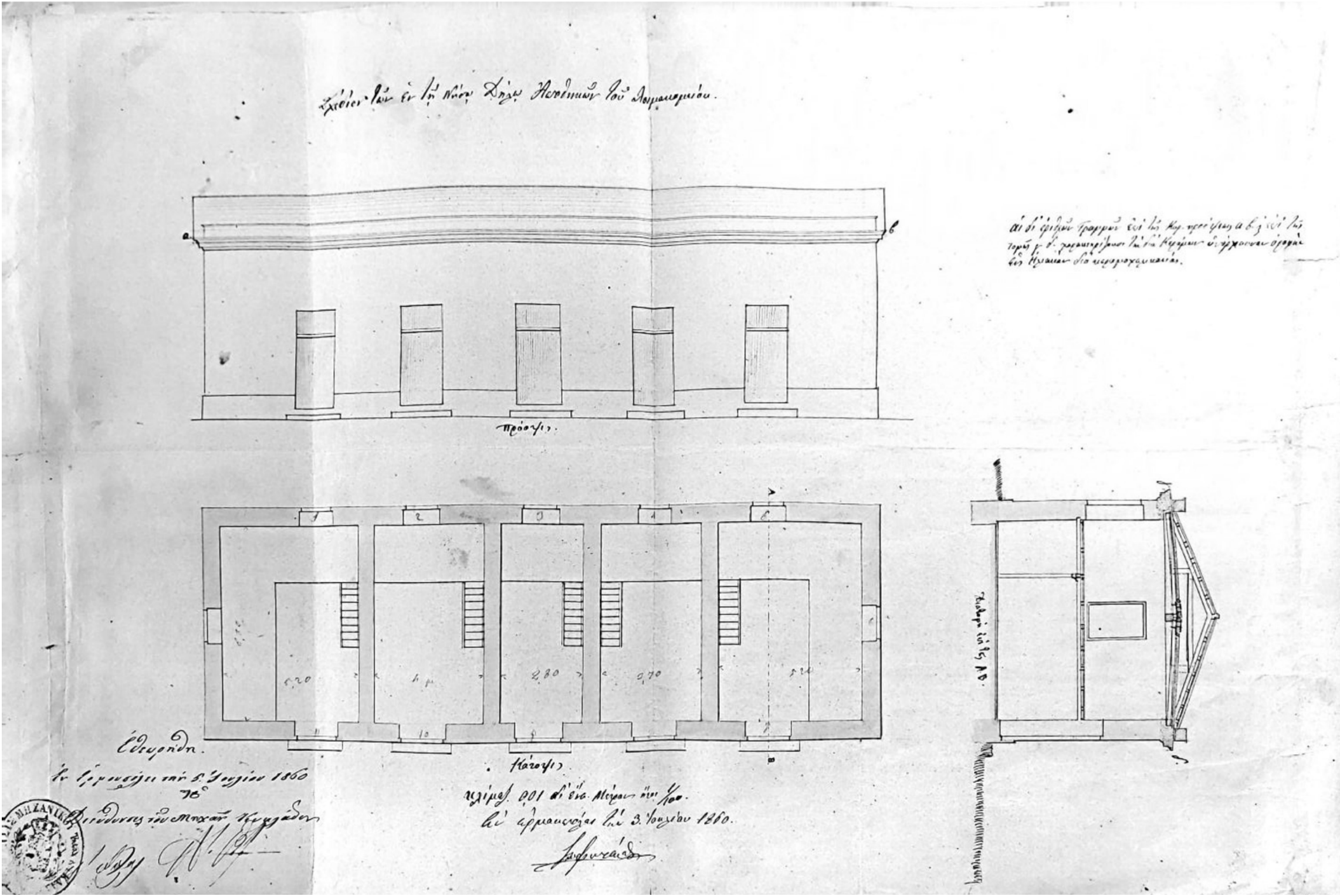
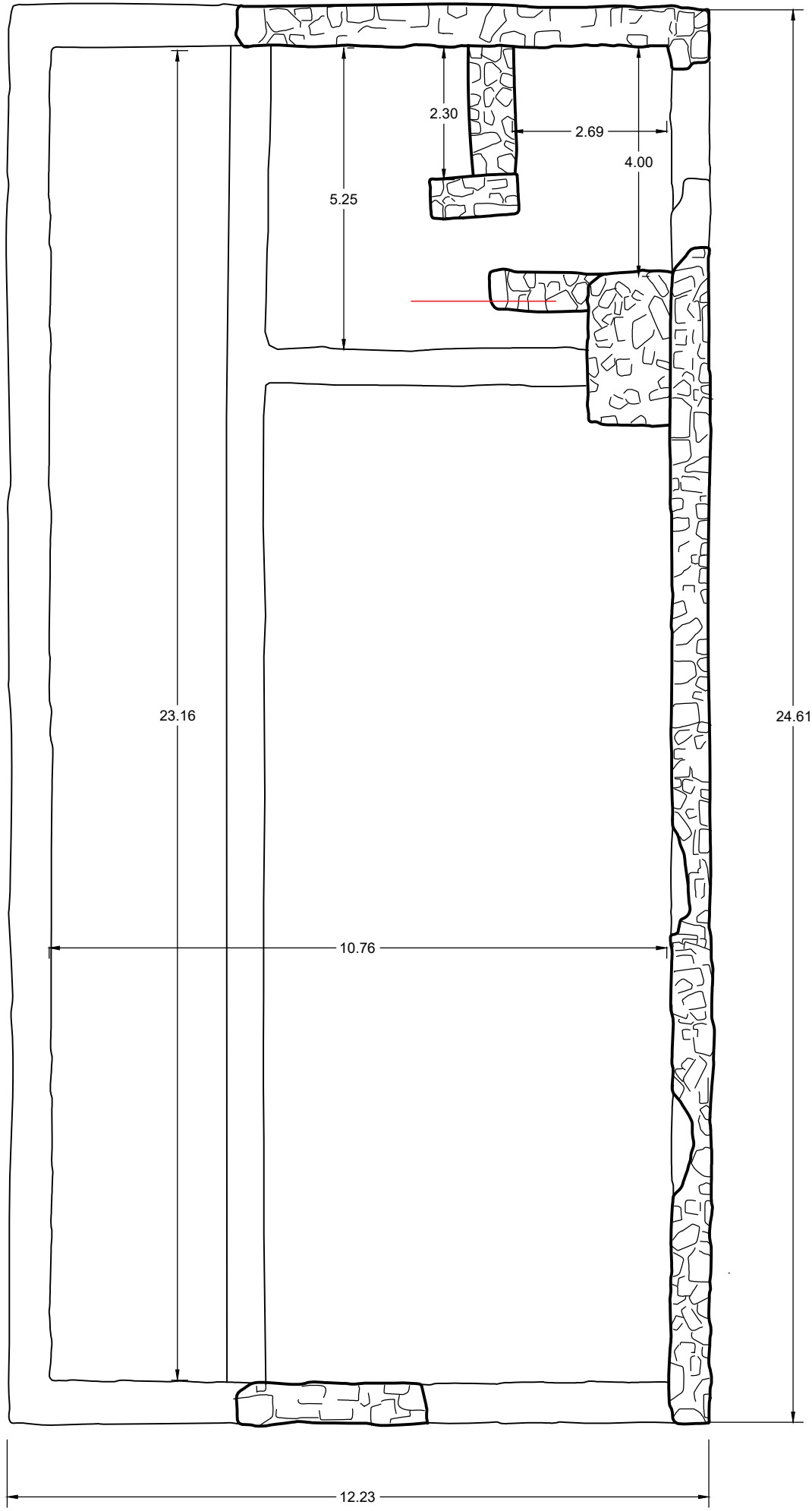
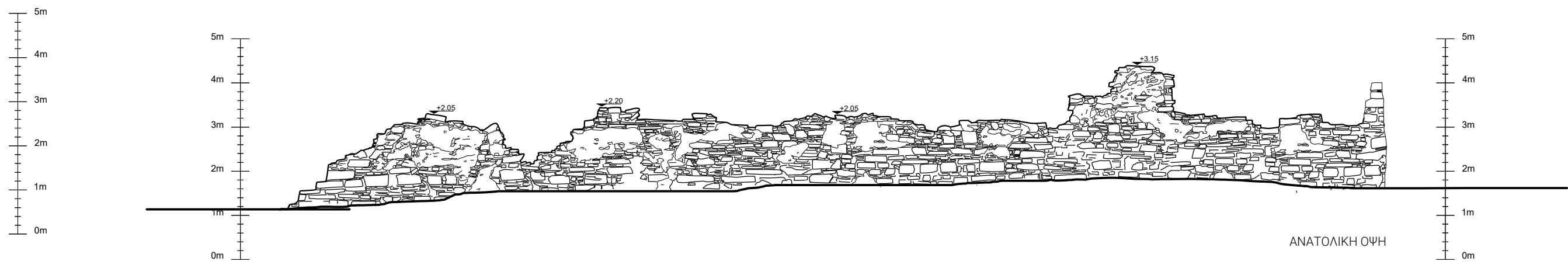
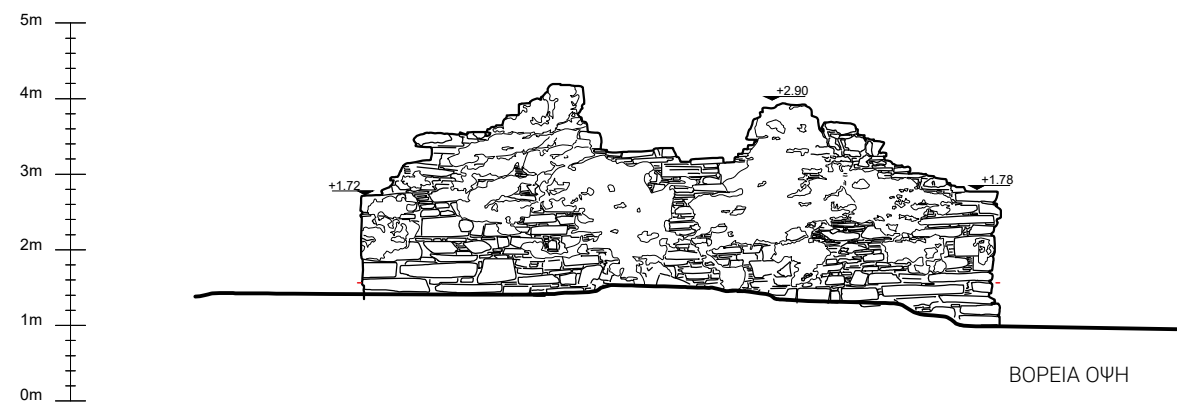
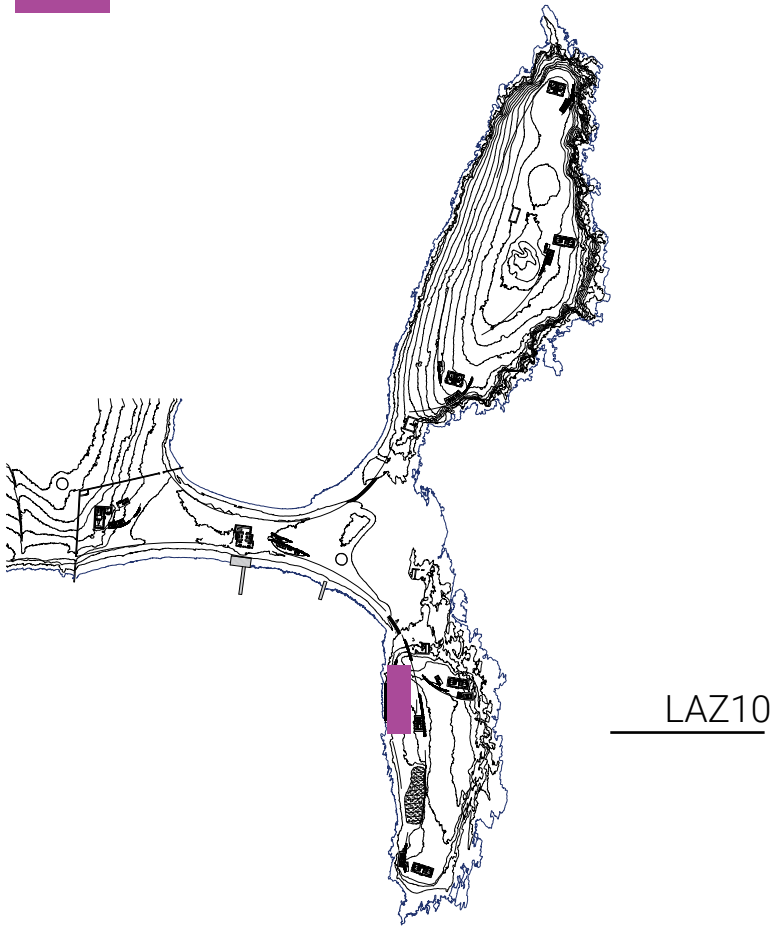

Τύπος Γ LAZ10

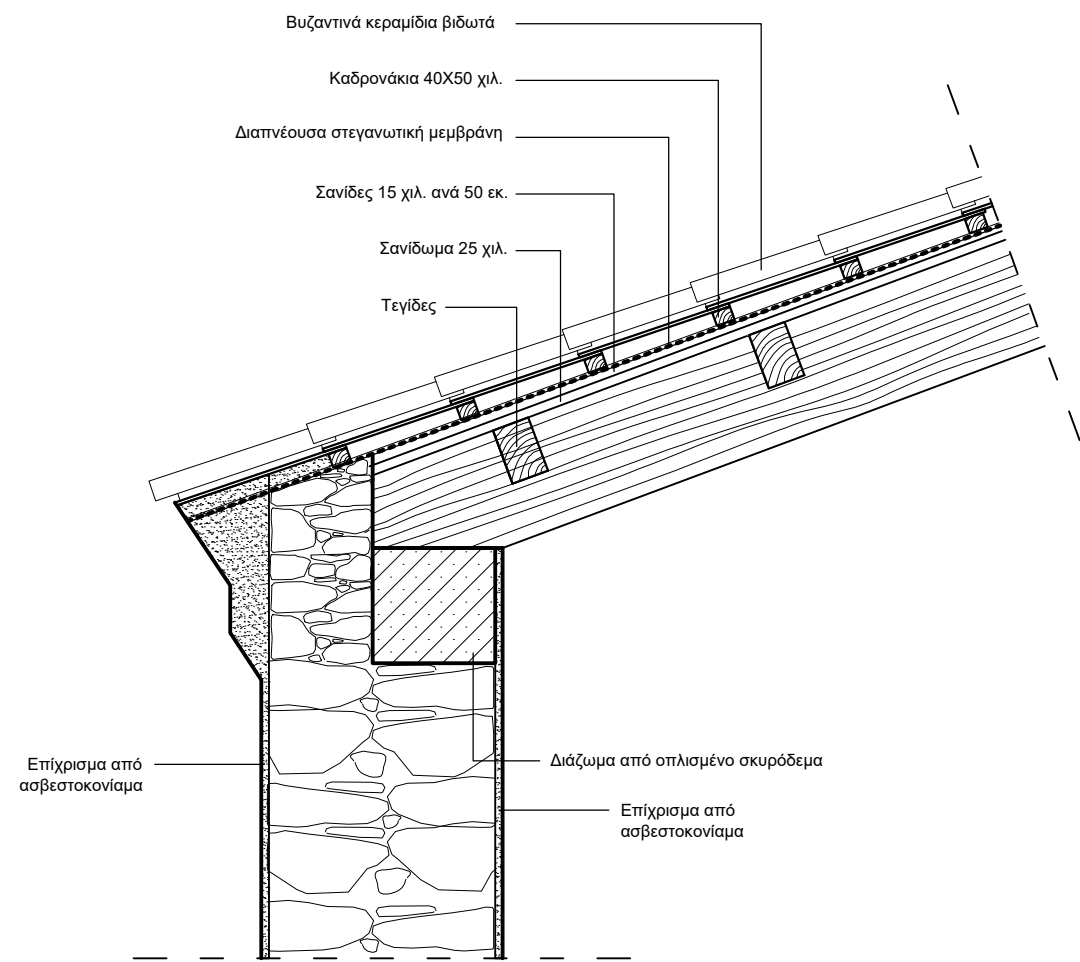
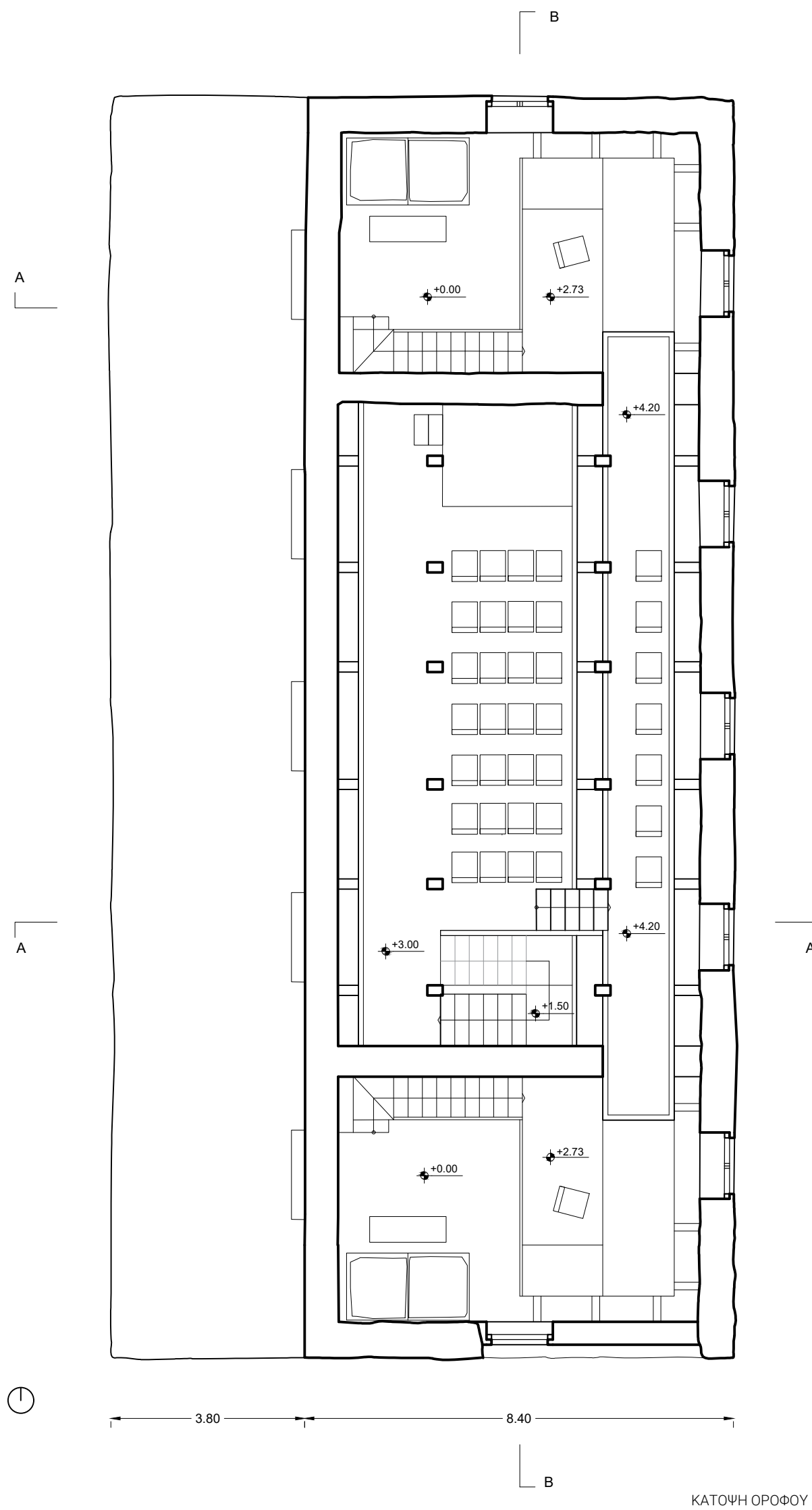
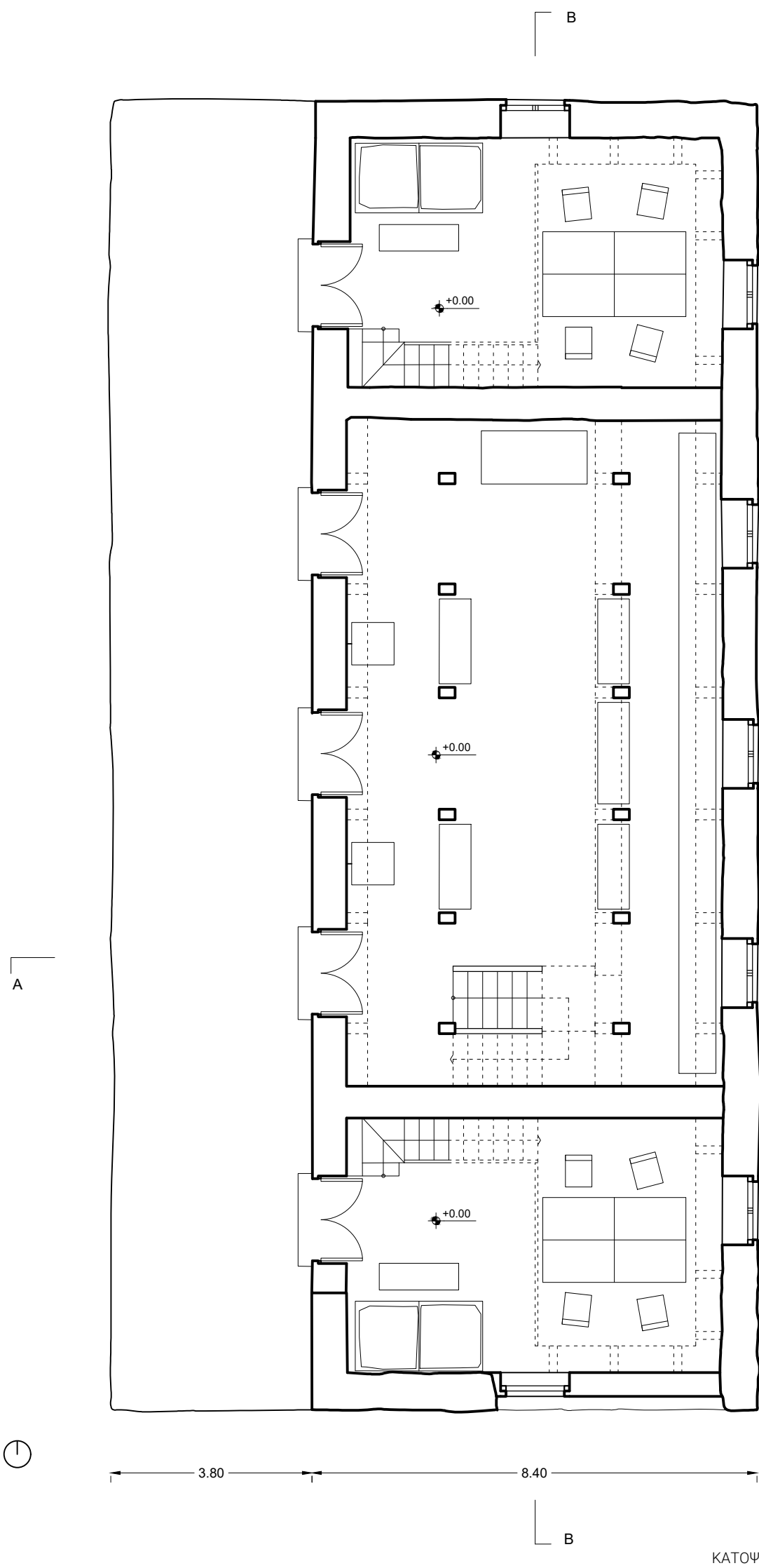
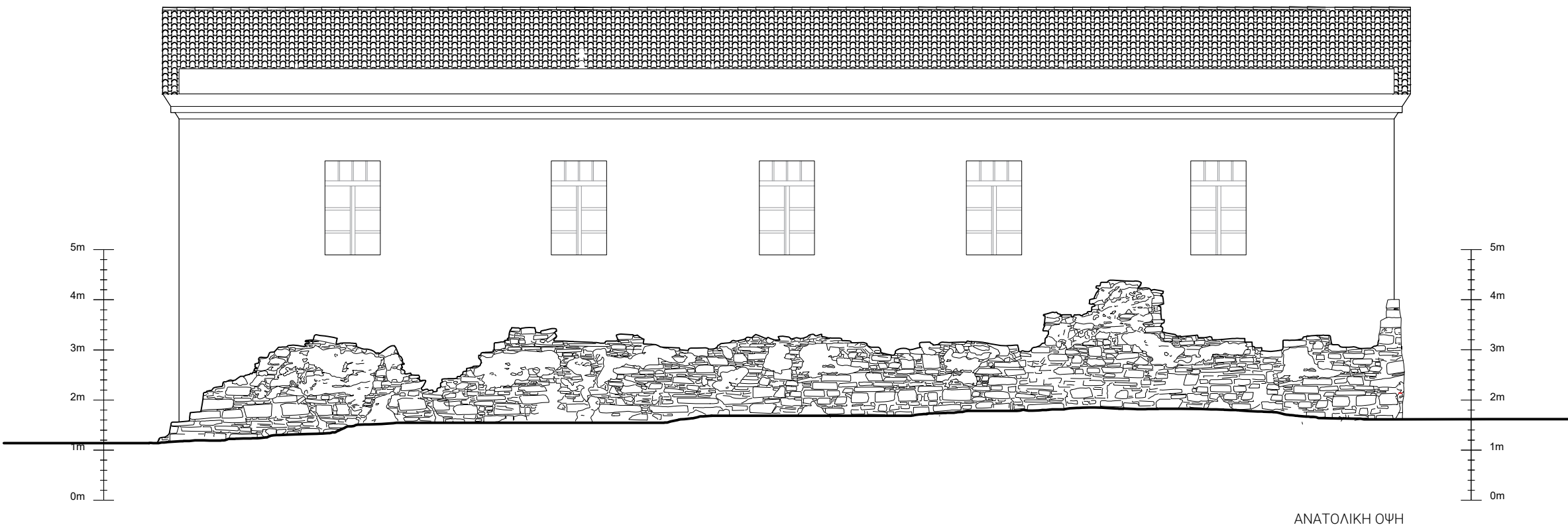
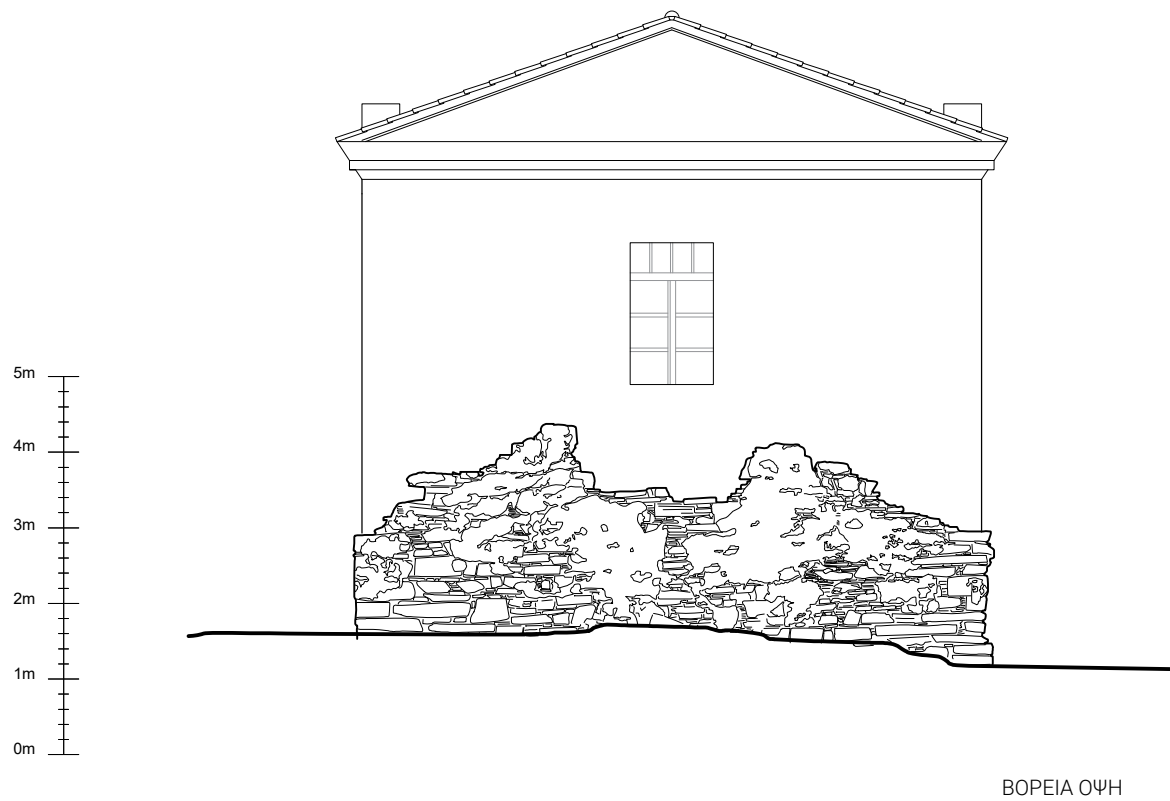
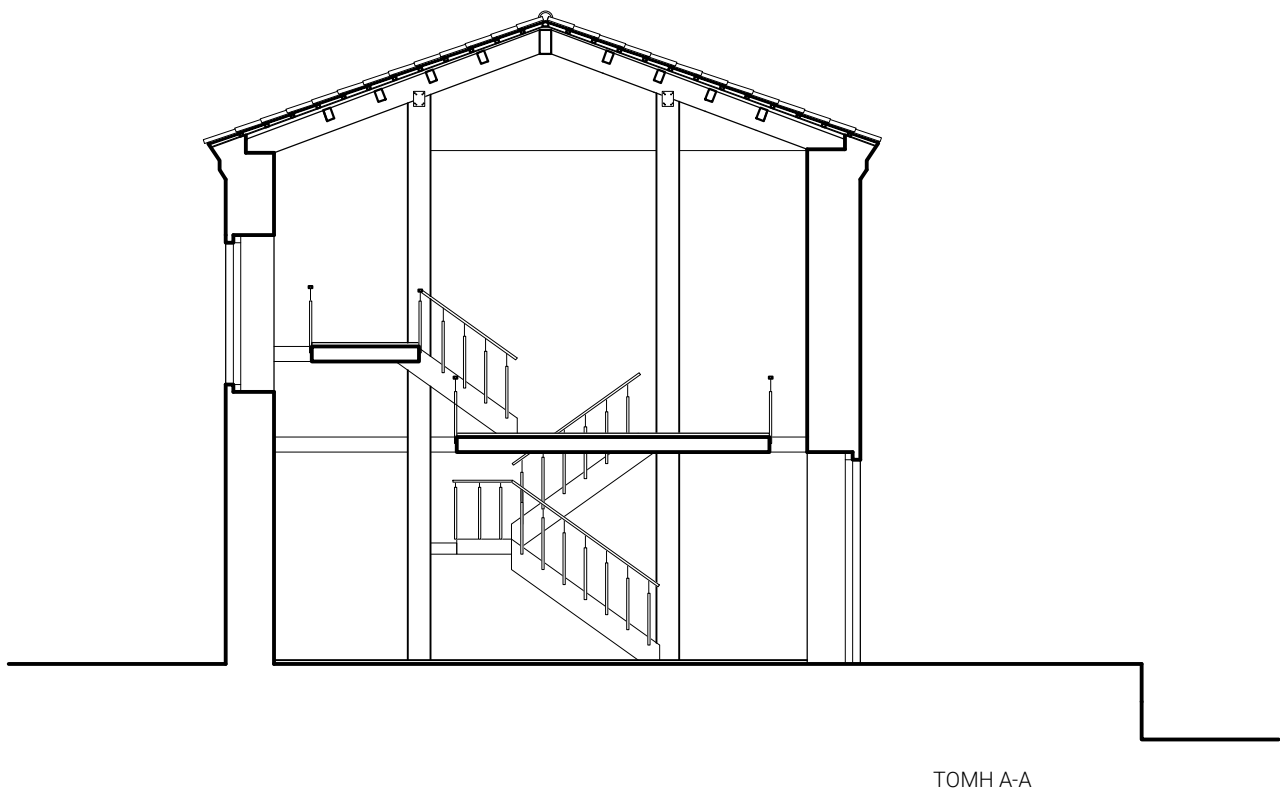
Σχέδια Αποτύπωσης Υφιστάμενης Κατάστασης
κλ. 1:100

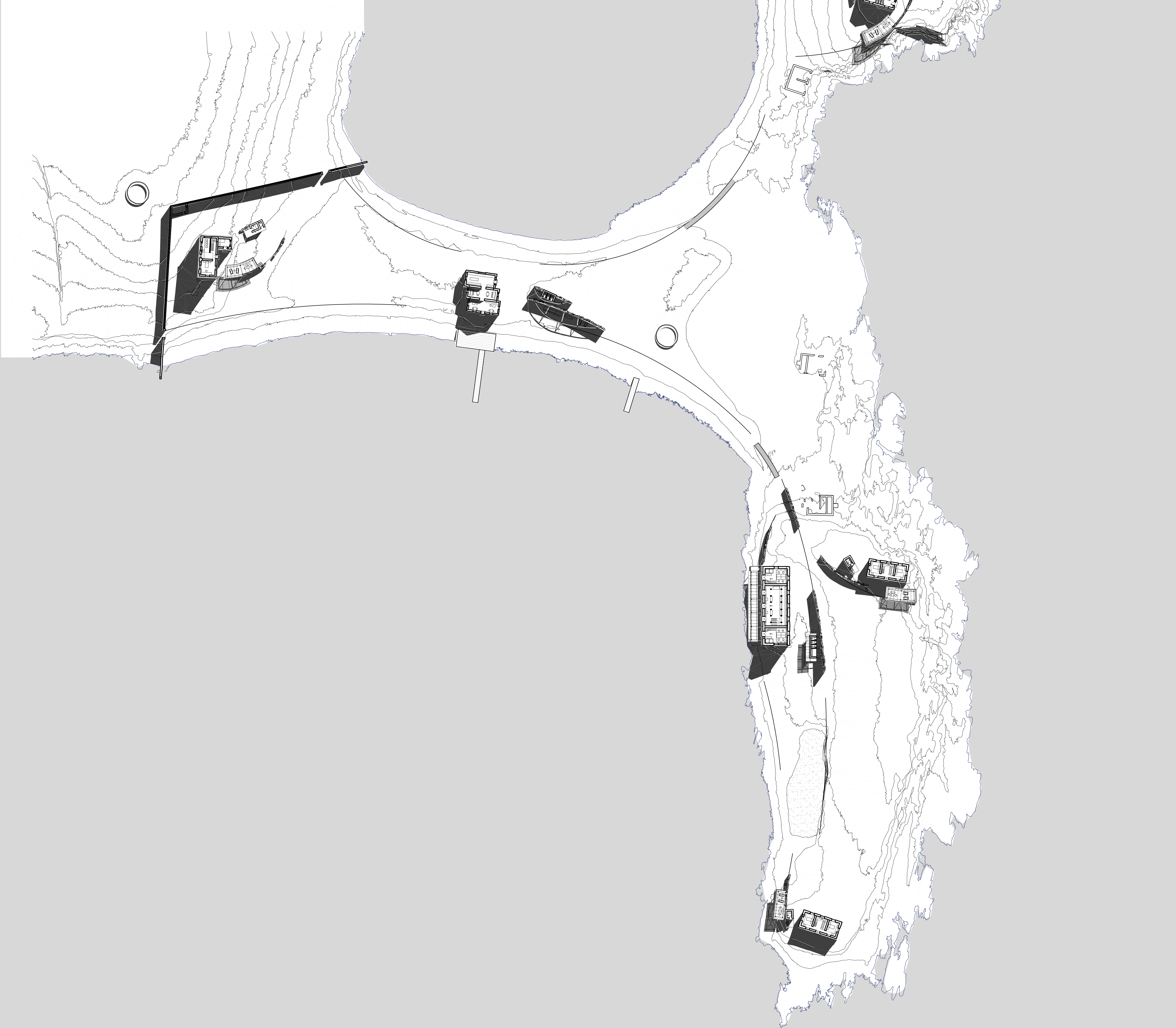
Σχέδια κτιρίου, πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων/ Γενικά Αρχεία του Κράτους

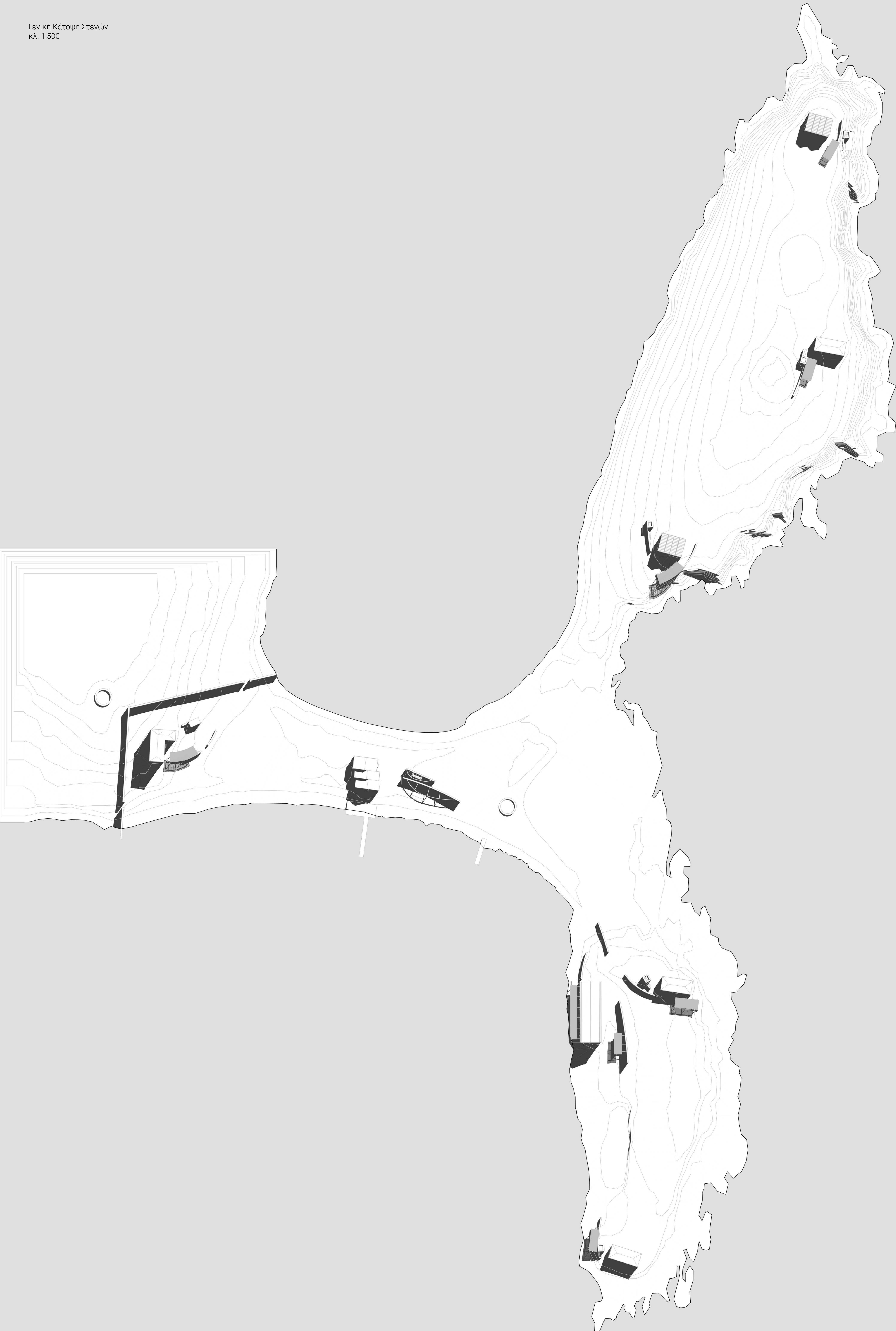

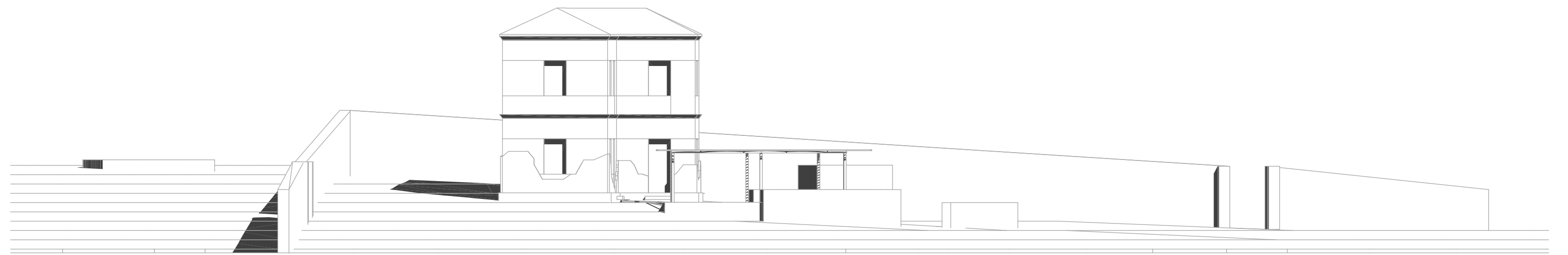
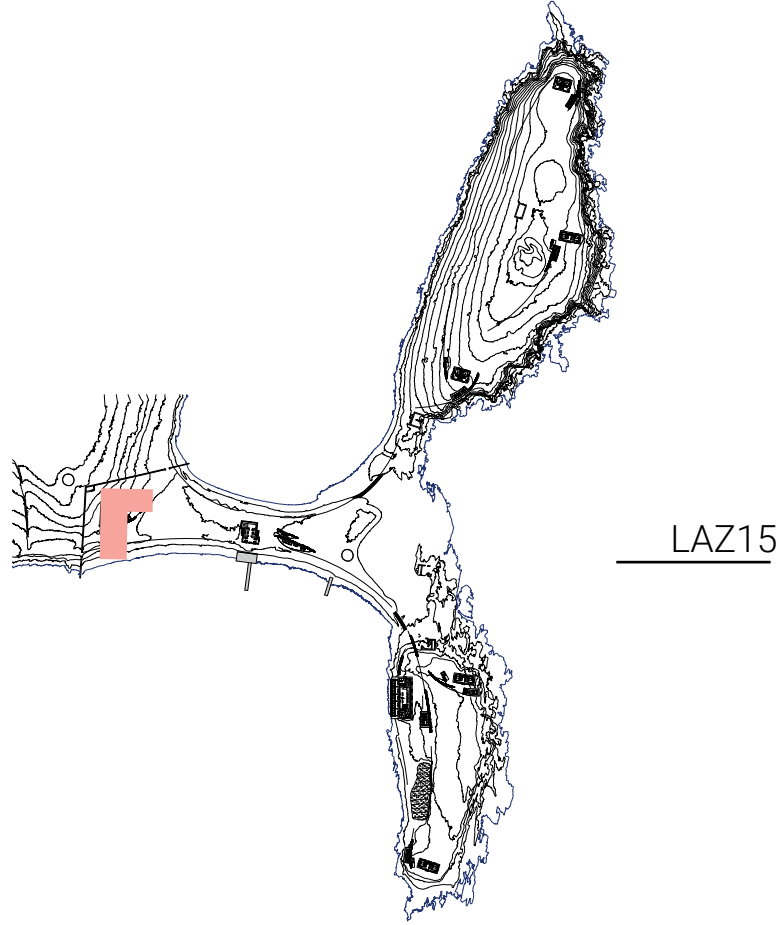

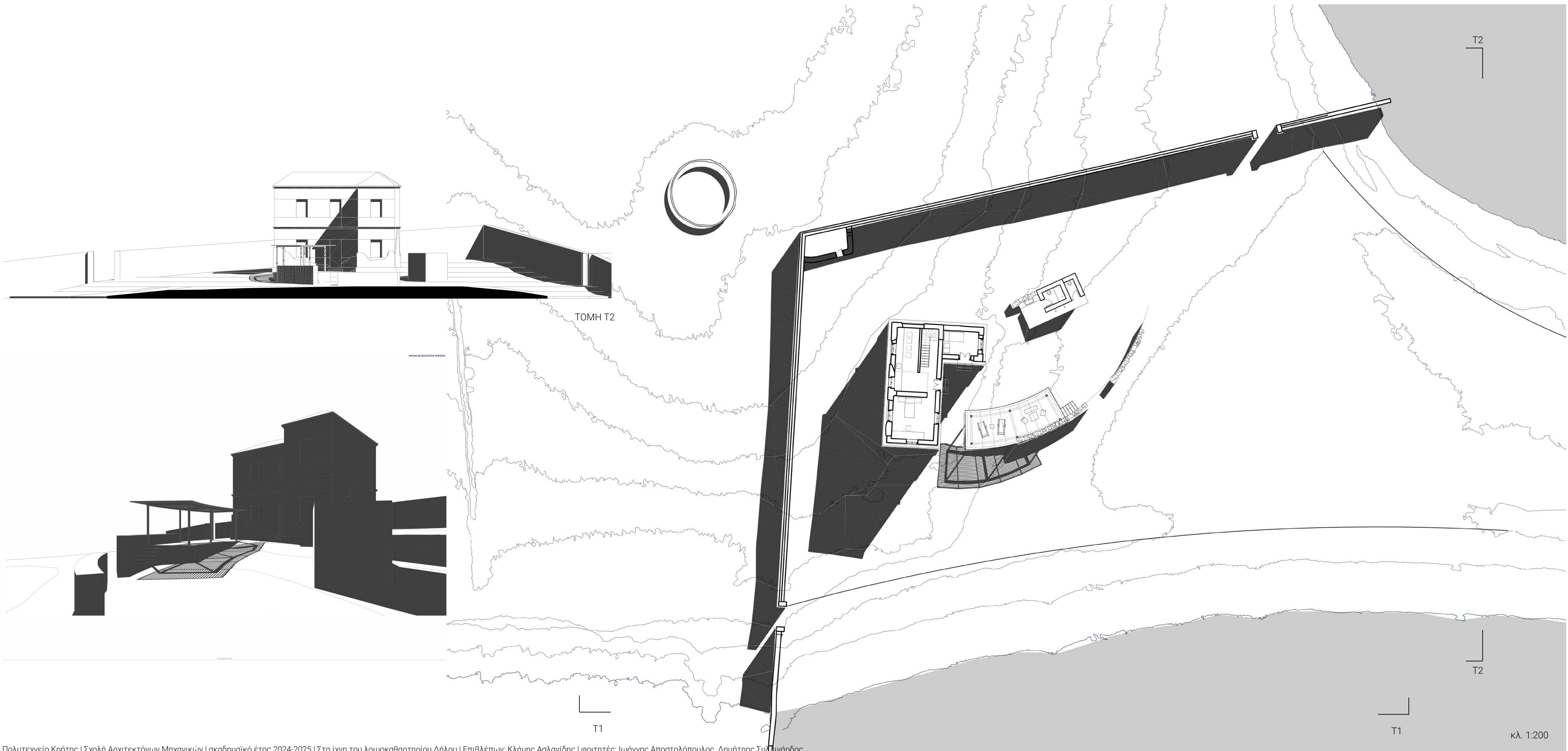

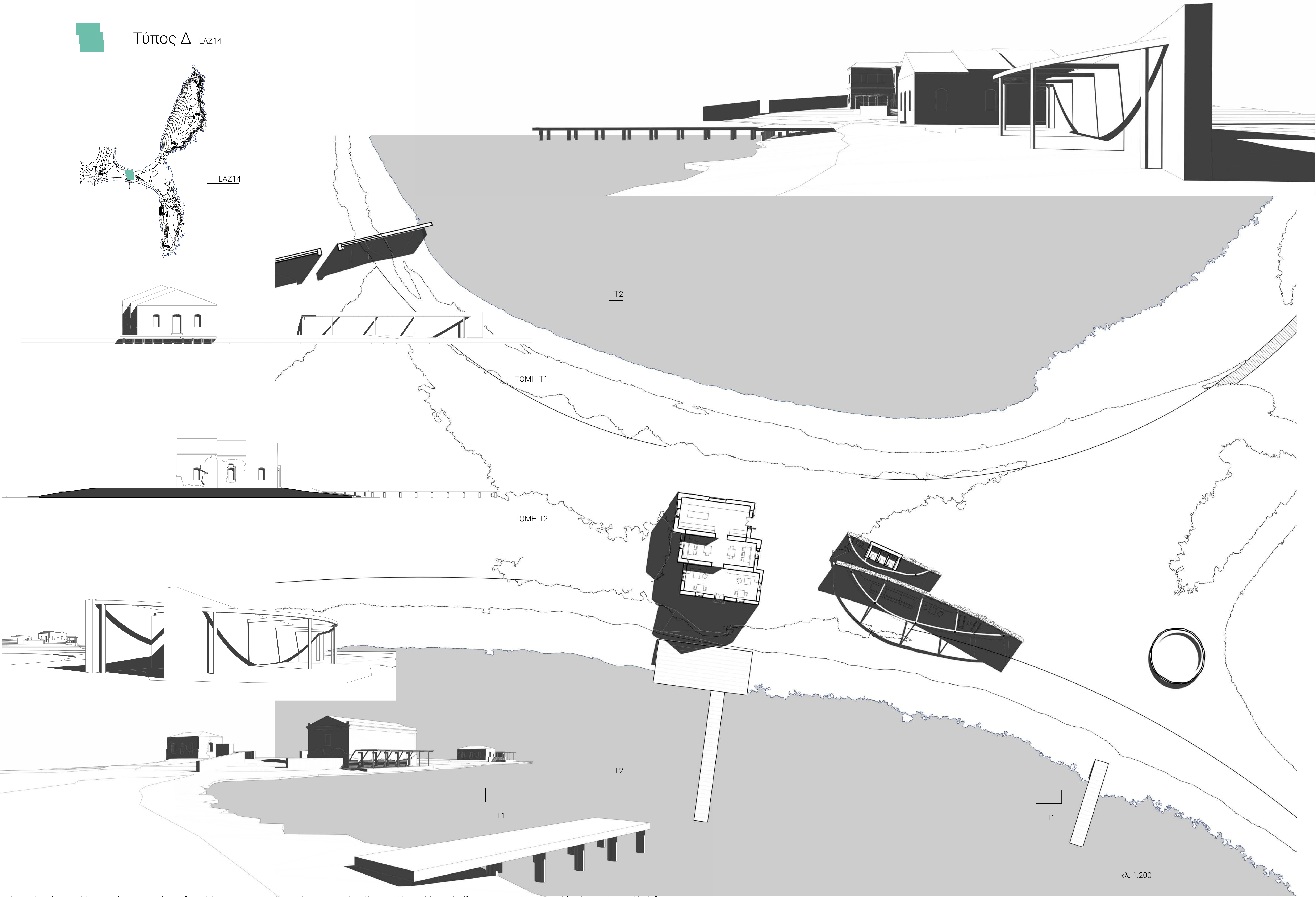

ΤΟΜΗ Τ1

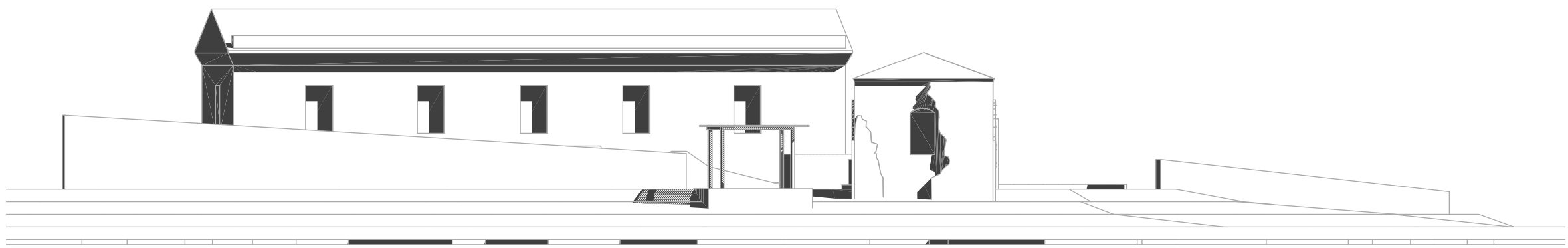
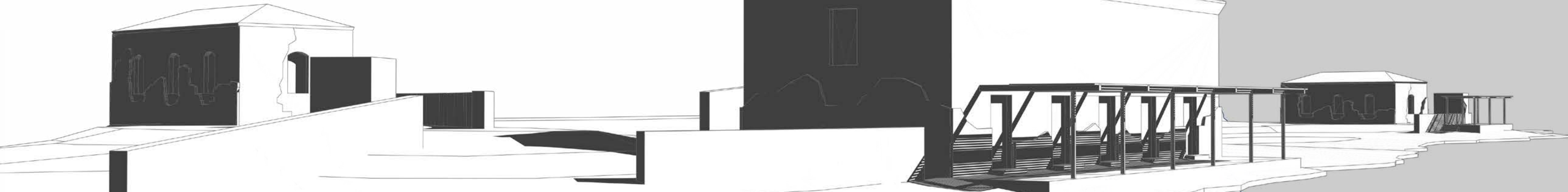
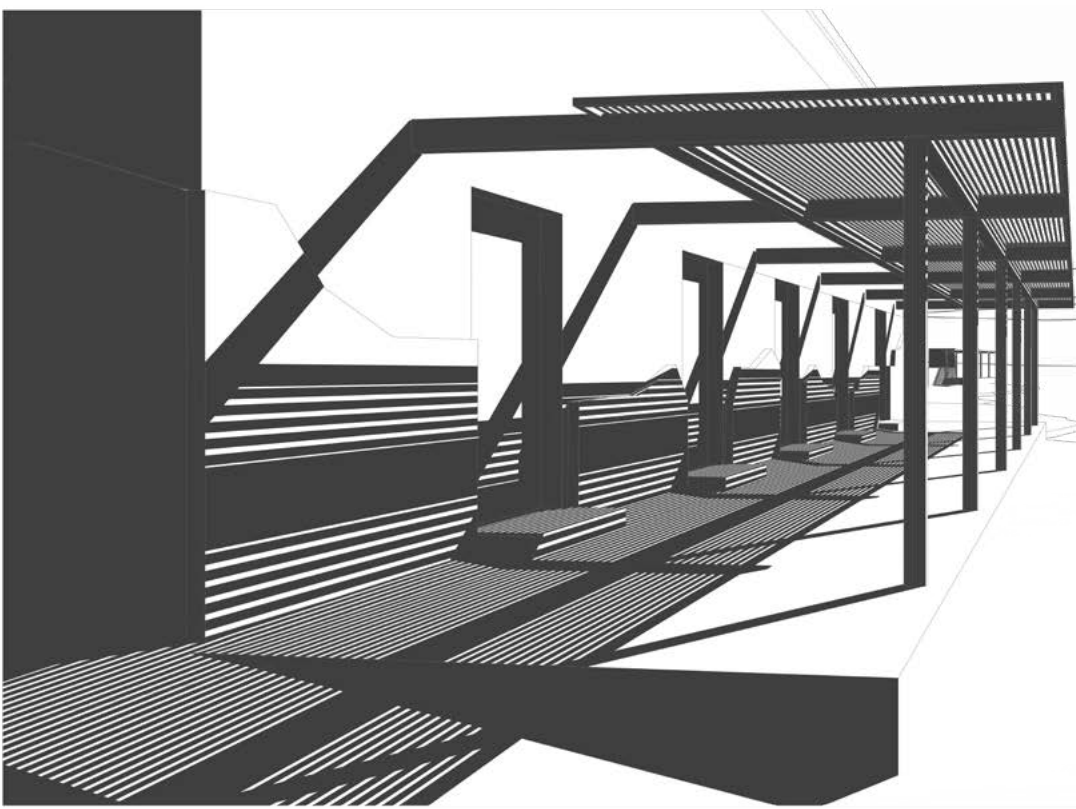
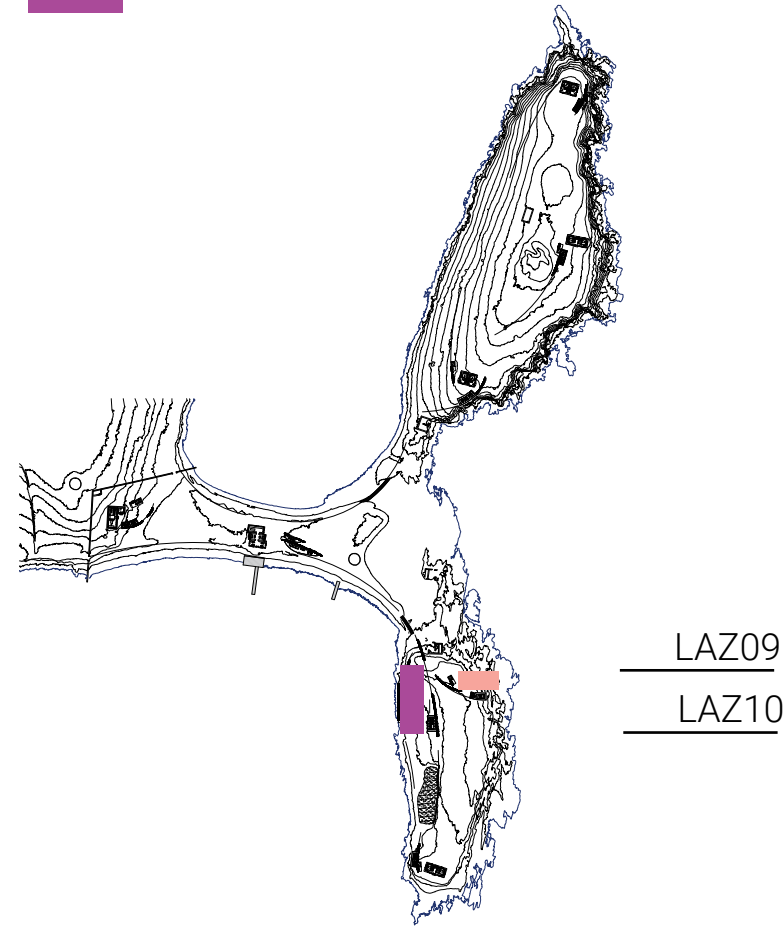

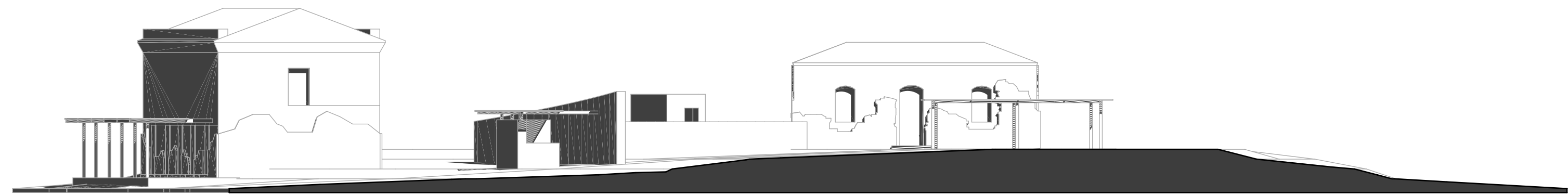
Τύπος Γ LAZ10

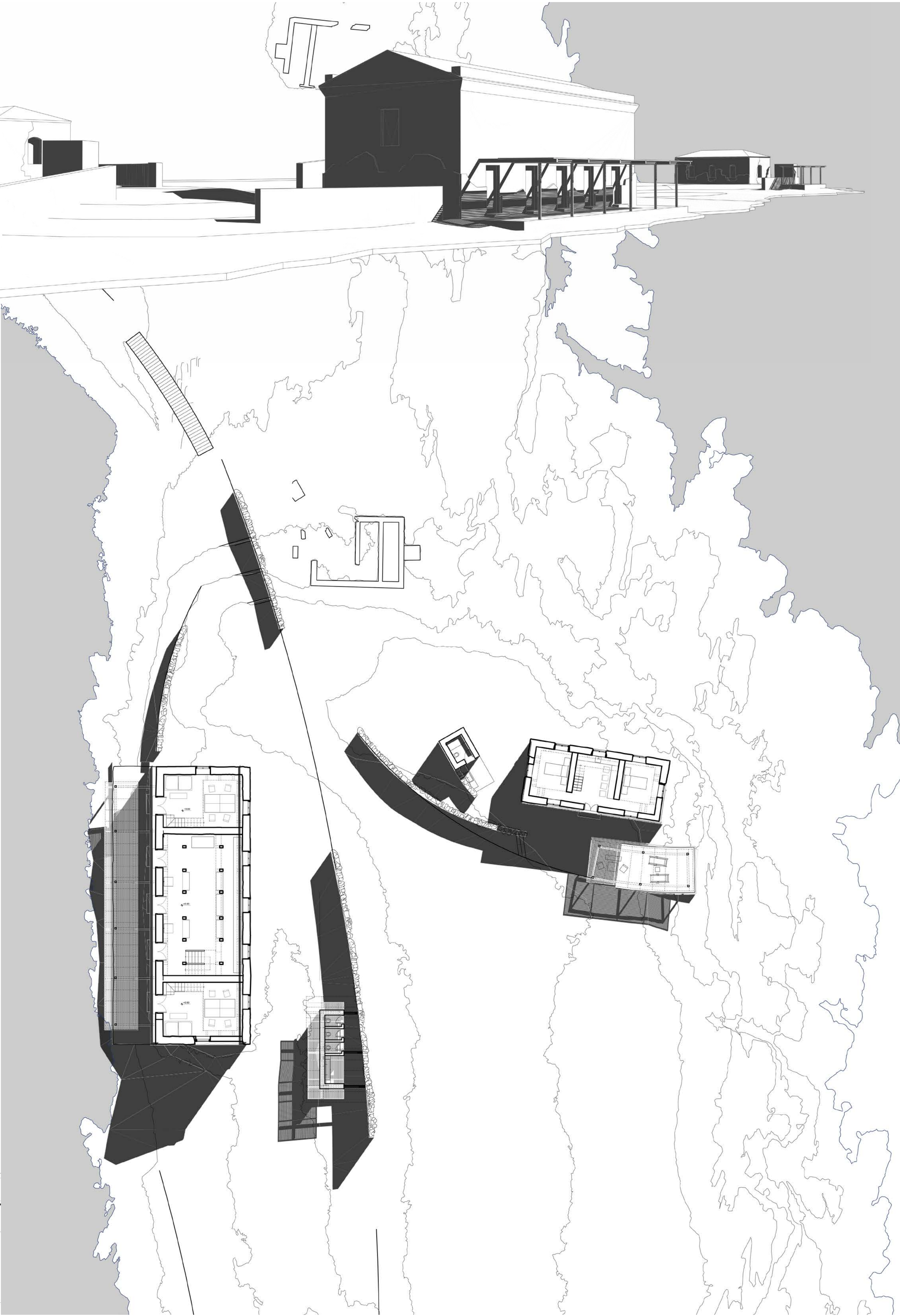
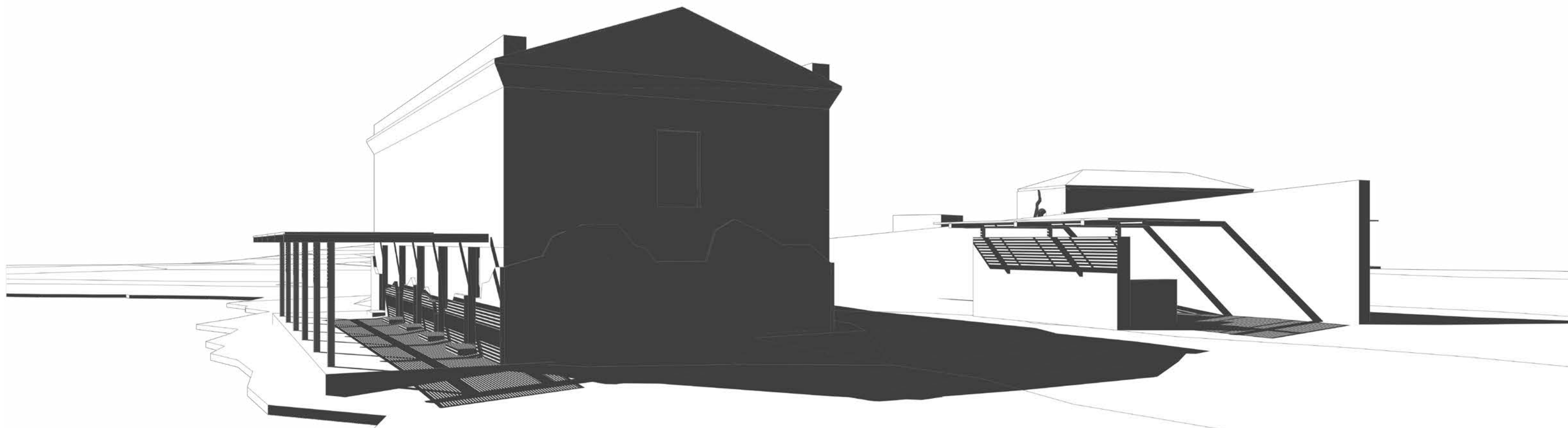
Τύπος Β LAZ09

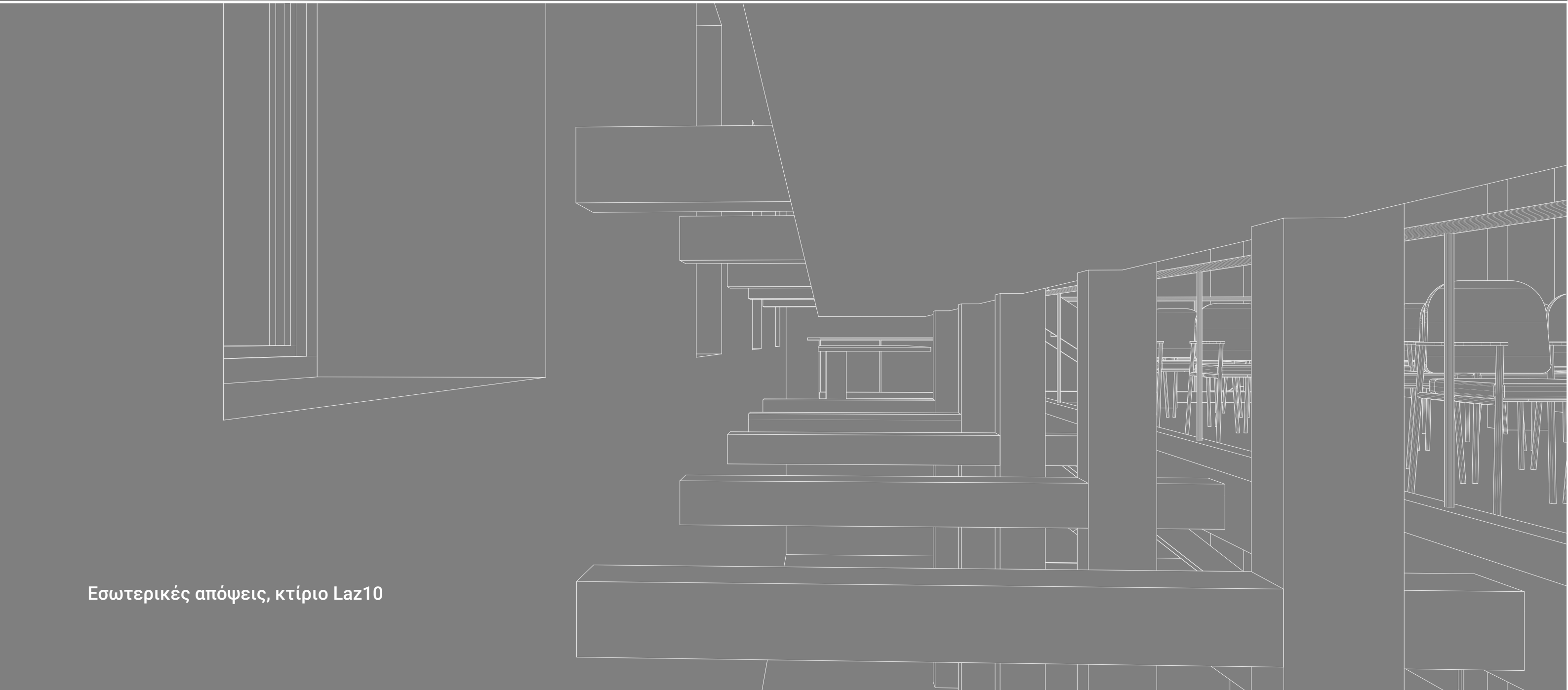
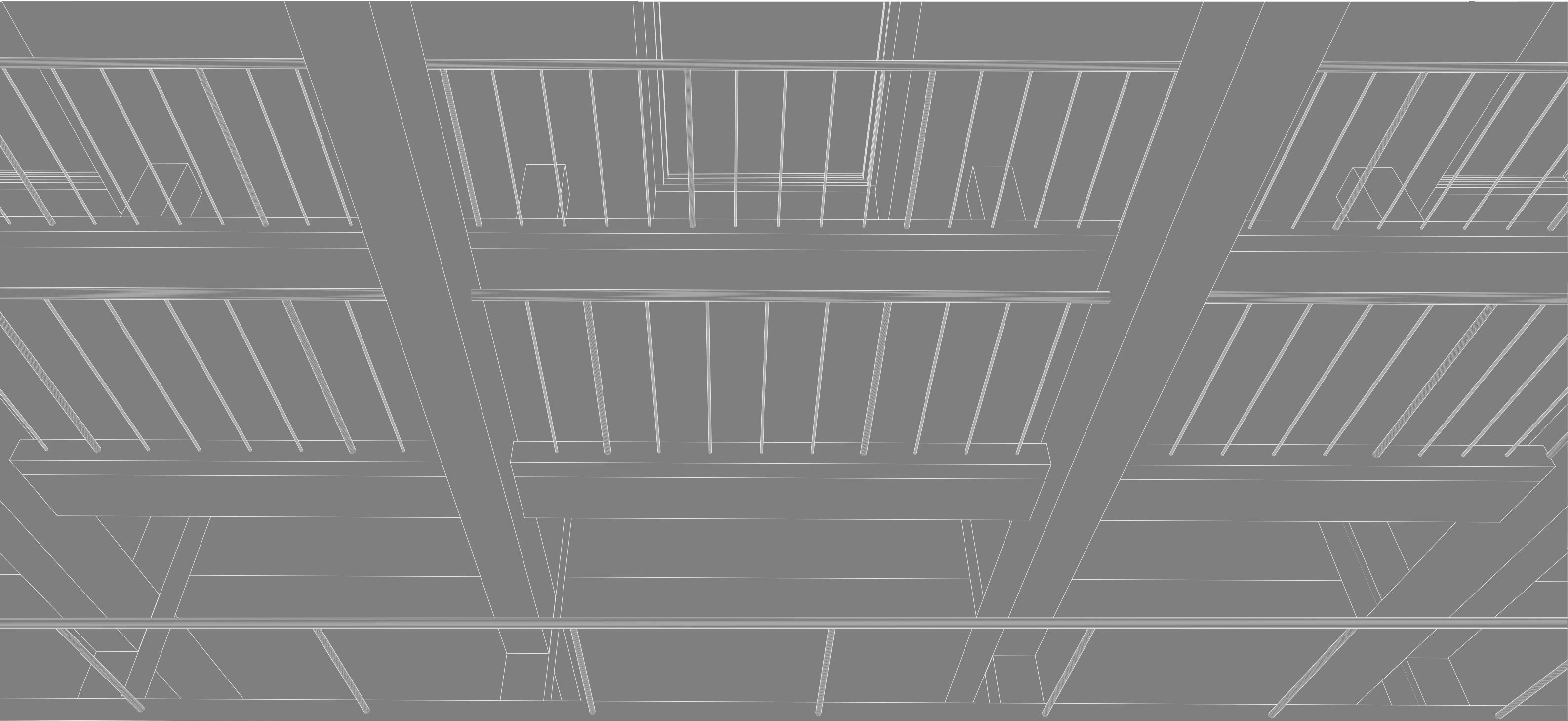
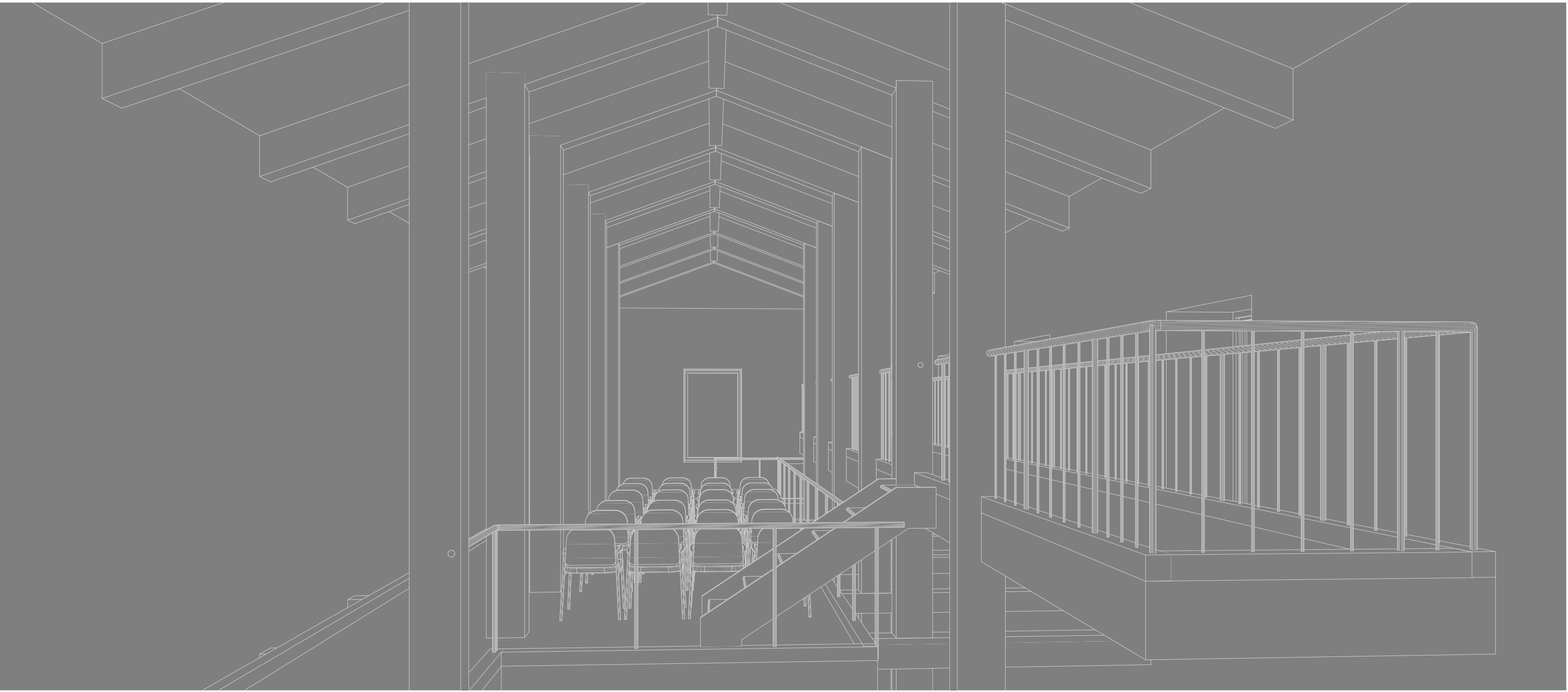
ΤΟΜΗ Τ2

ΤΟΜΗ Τ1

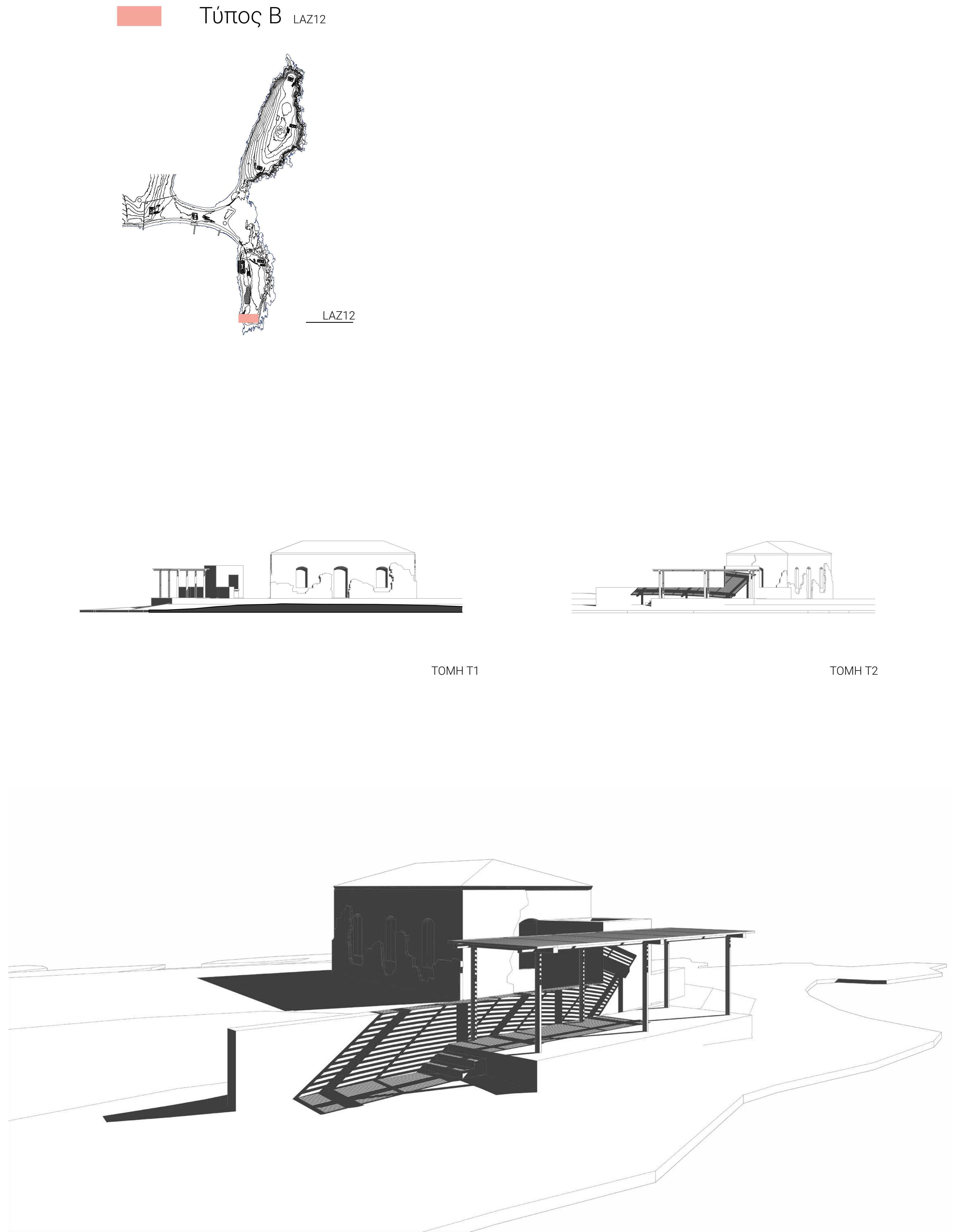

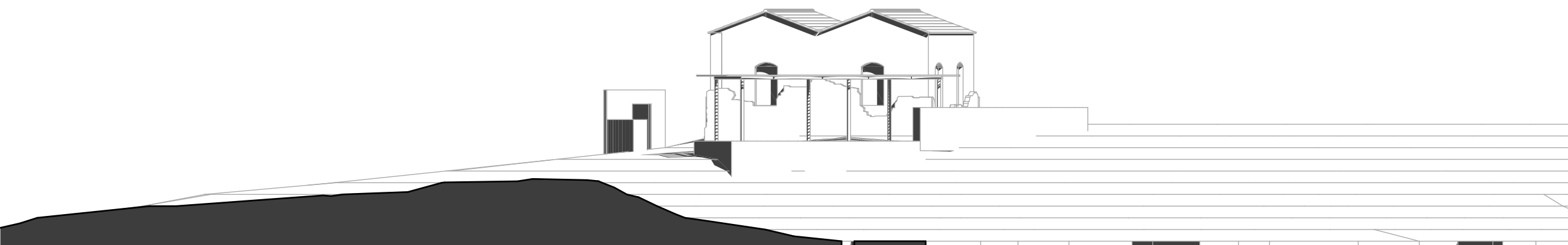
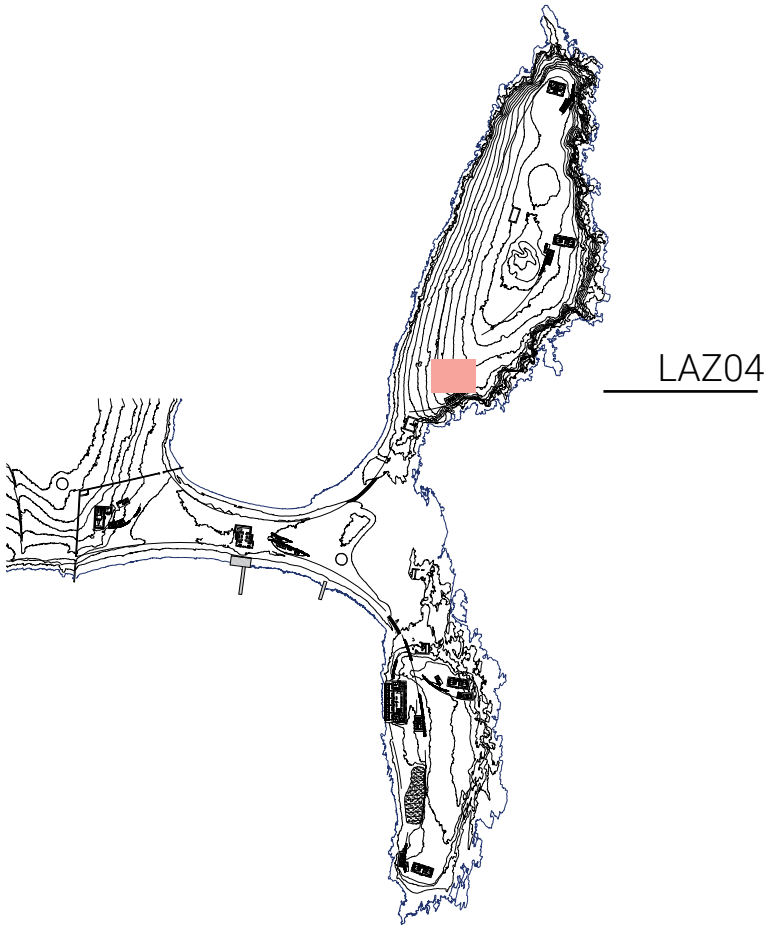
Εσωτερικές απόψεις, κτίριο Laz10

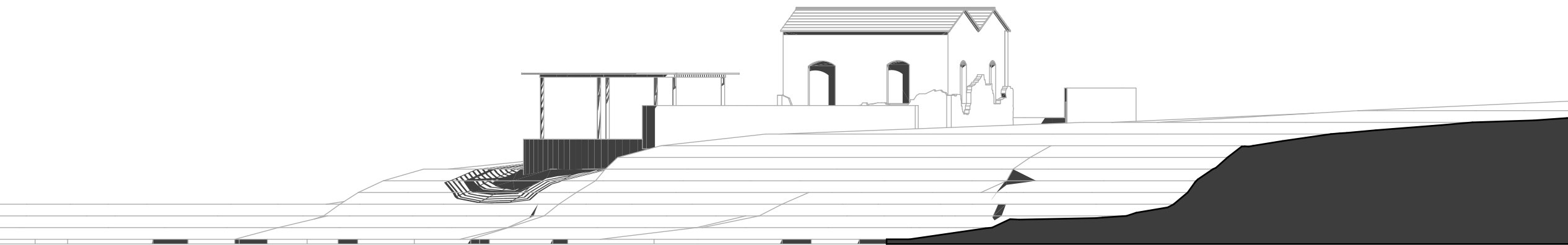

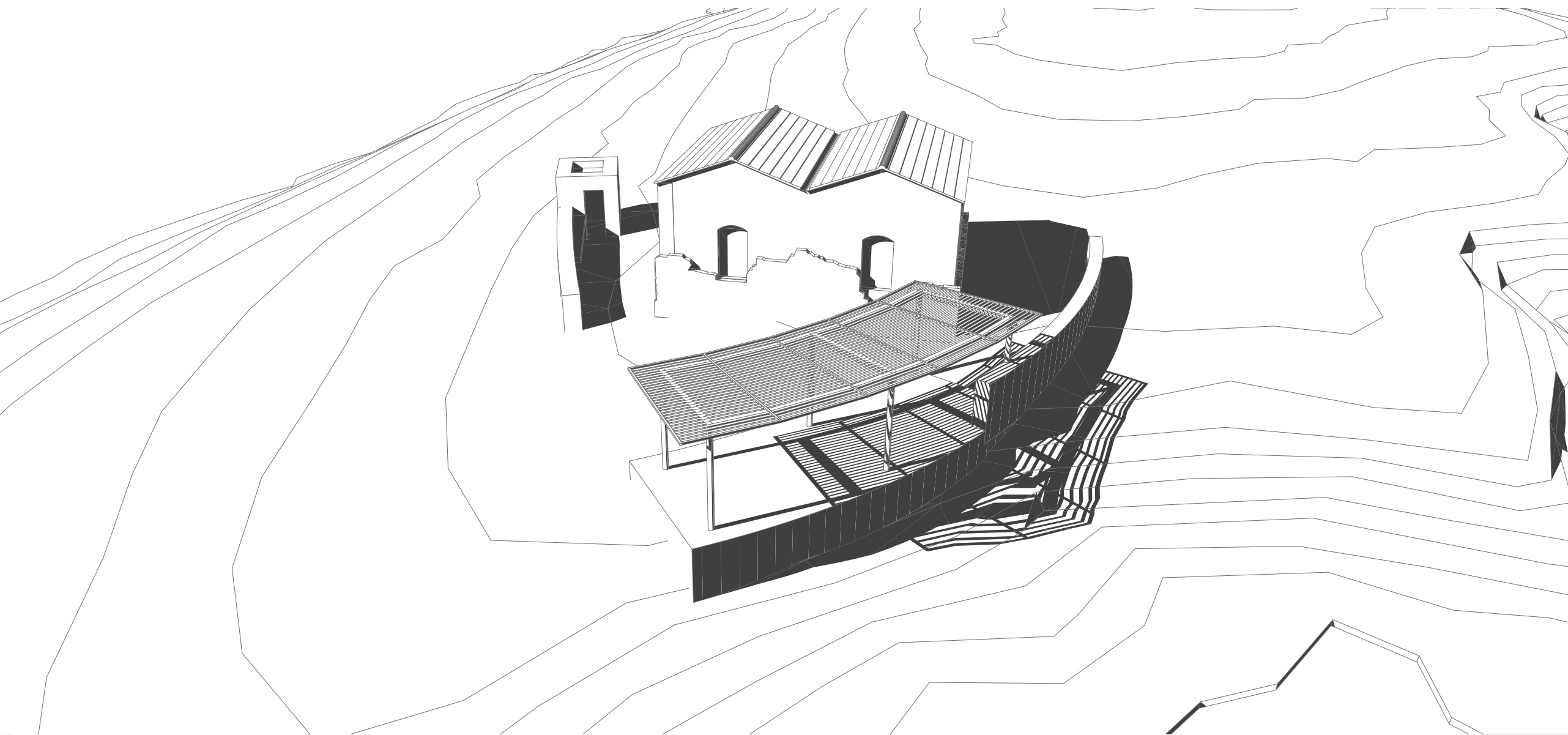
Τύπος Α LAZ04

TOMH T1

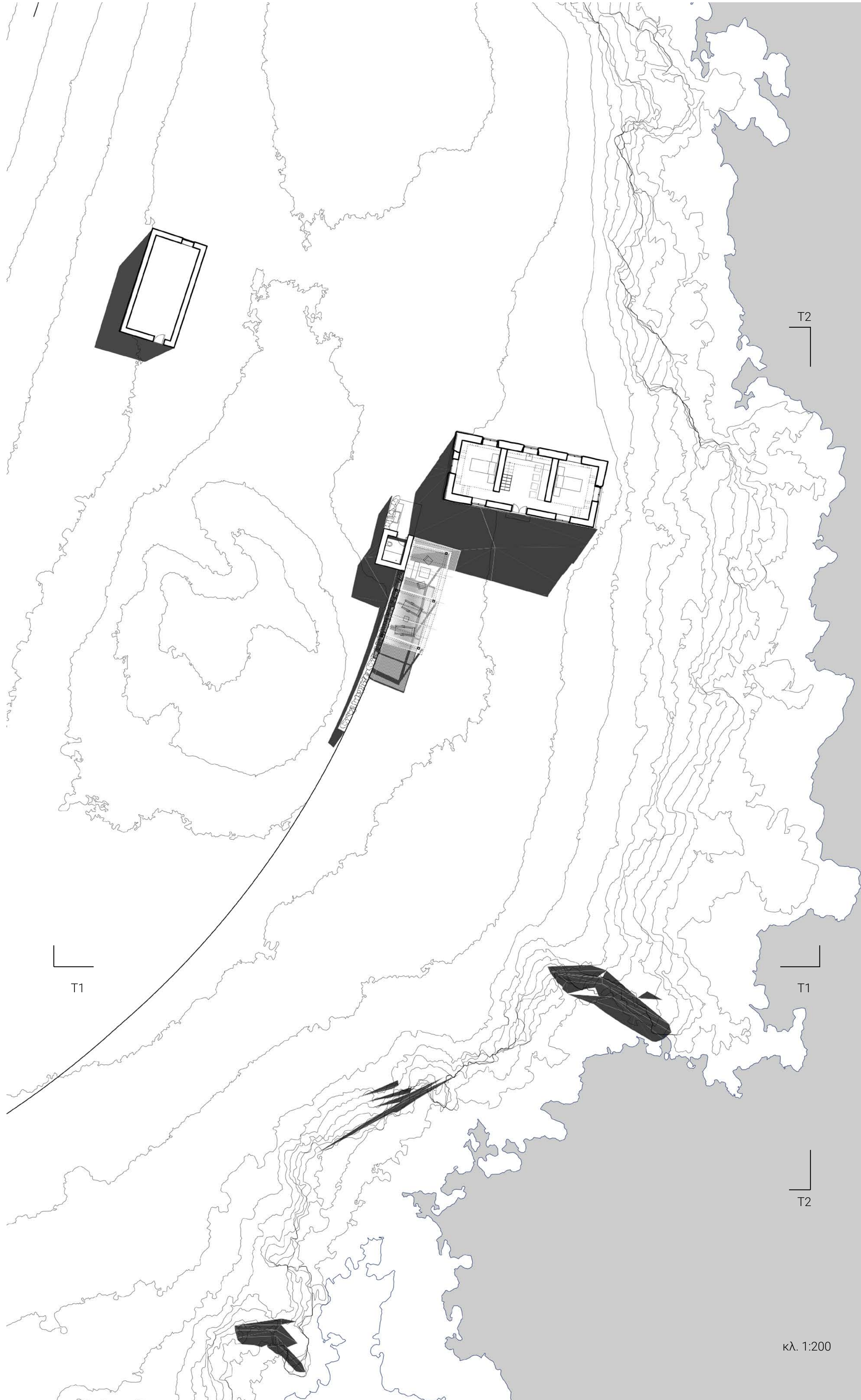
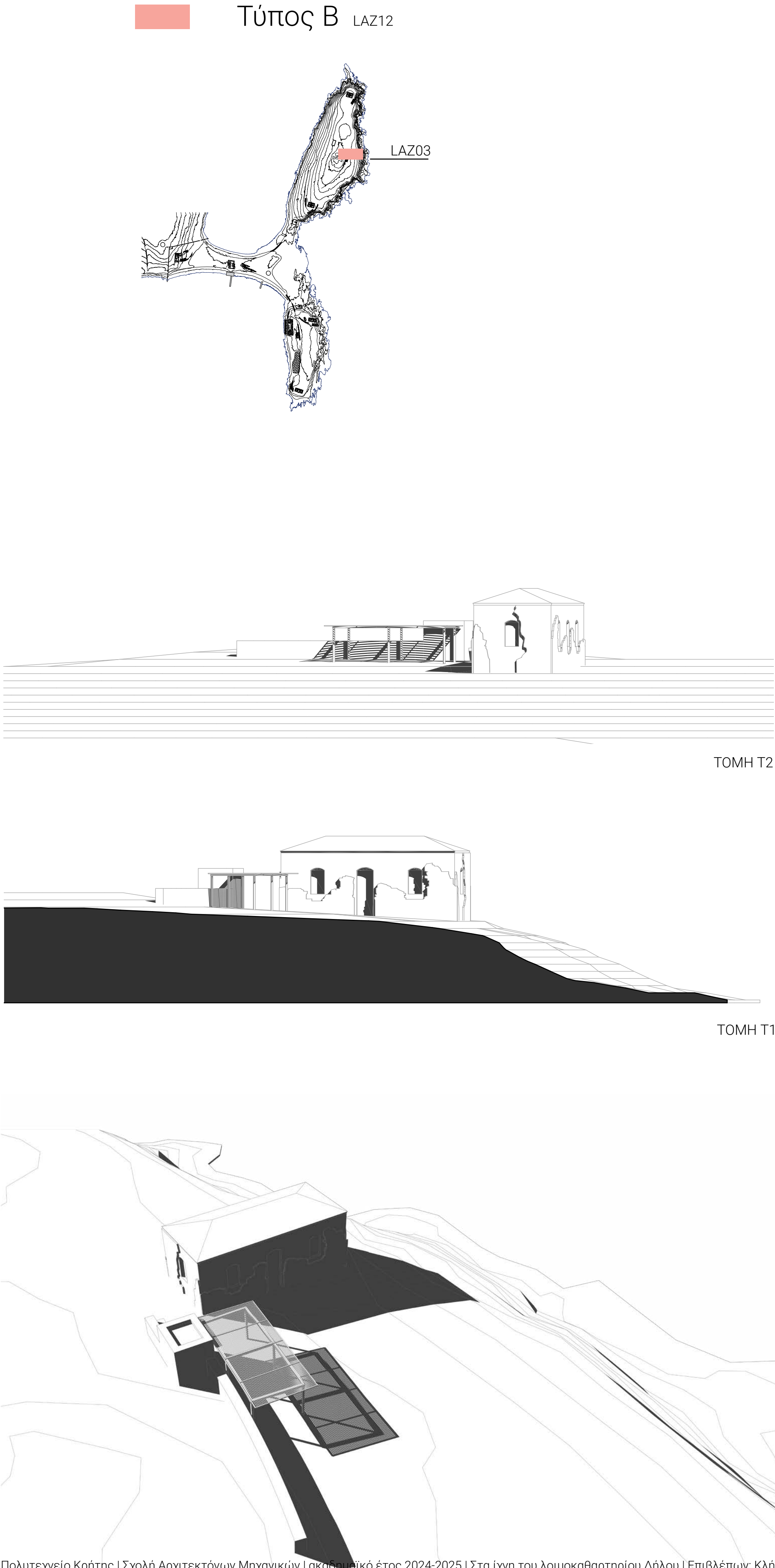

TOMH T2

κλ. 1:200

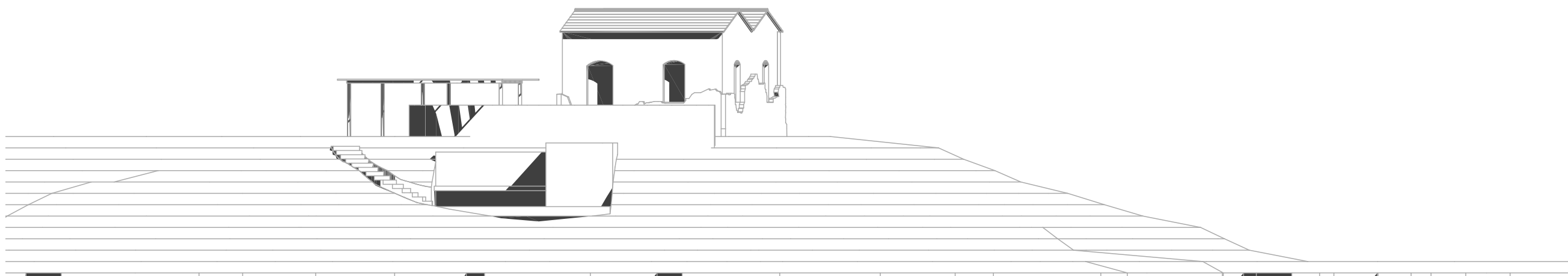
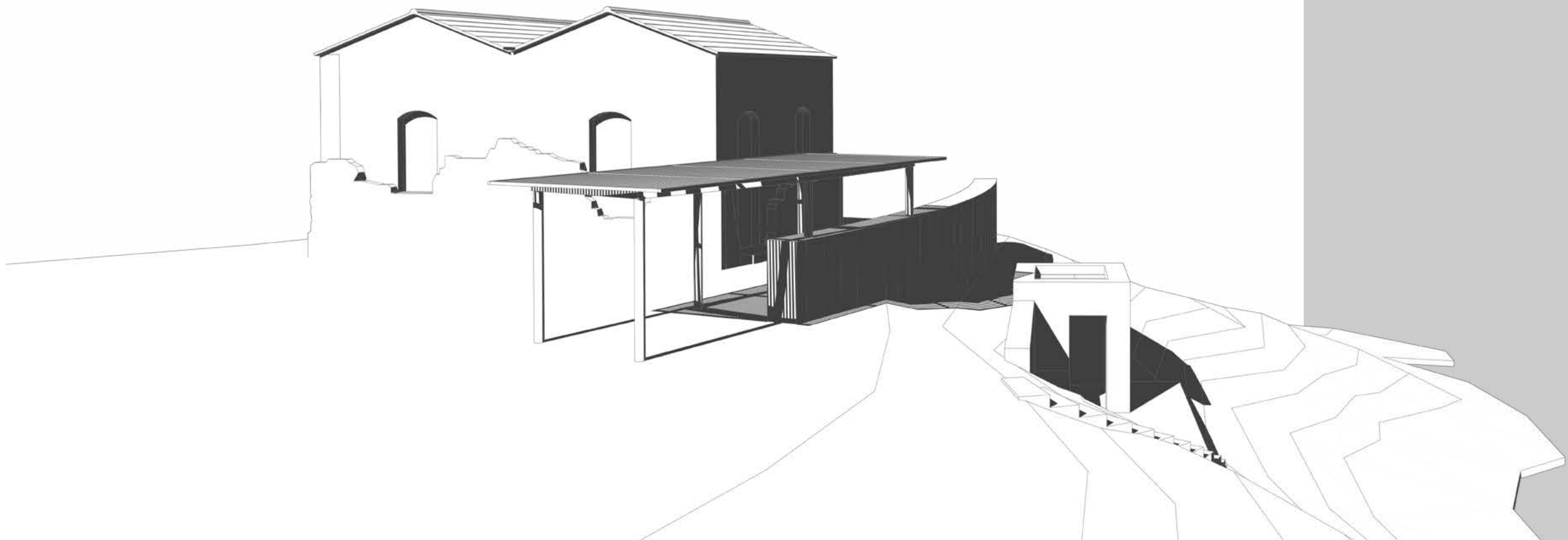
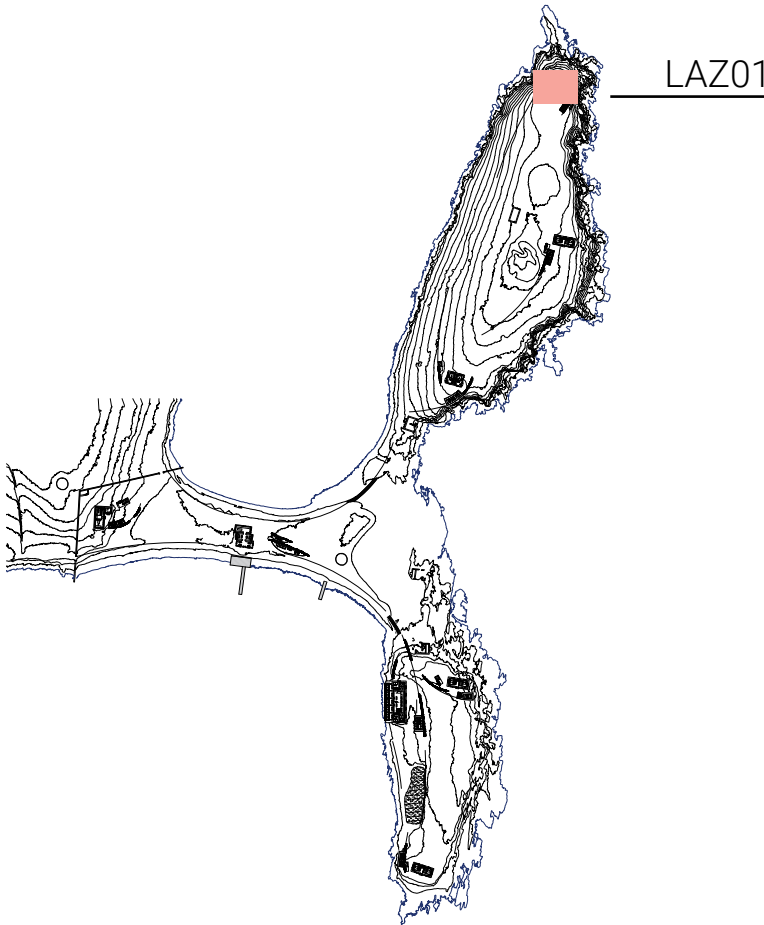

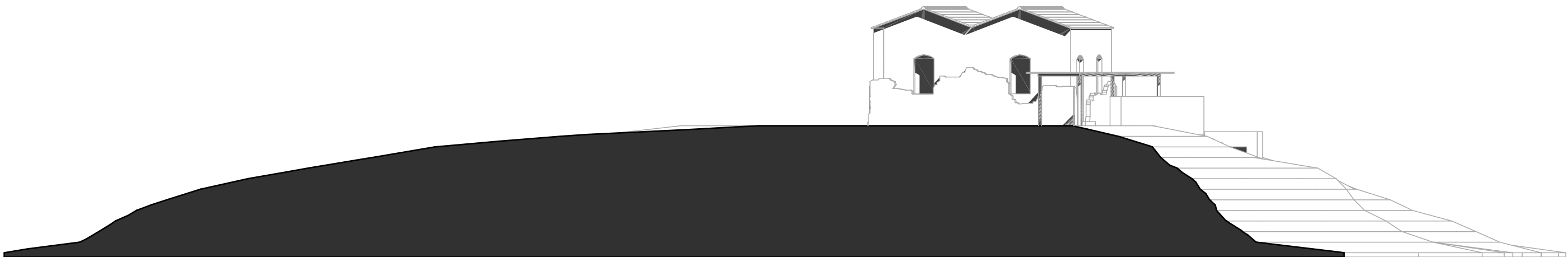

Τύπος Α

LAZ01

TOMH T2

TOMH T1

